

บทที่ 3

ความขัดแย้งกรณีโครงการท่อส่งก๊าซและโรงแยกก๊าซไทย - มาเลเซีย

อำเภอจะนะ จังหวัดสงขลา

ความขัดแย้งระหว่างผู้สนับสนุนโครงการฯ และฝ่ายผู้คัดค้านโครงการฯ ในกรณีโครงการท่อส่งก๊าซและโรงแยกก๊าซไทย - มาเลเซียนี้ หากพิจารณาโดยพื้นฐานทั่วไปจะพบว่าเป็นความขัดแย้งด้านแนวคิดในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติโดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านผู้สมควรที่จะเข้ามามีบทบาทในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ นั่นคือ ฝ่ายผู้สนับสนุนโครงการฯ ส่วนใหญ่เห็นด้วยที่จะให้รัฐหรือองค์กรของรัฐเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ ในขณะที่ฝ่ายผู้คัดค้านโครงการฯ ส่วนใหญ่คิดว่า ชุมชนหรือประชาชนในท้องถิ่นควรเข้าไปมีบทบาทในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ อย่างไรก็ตามความคิดที่ไม่ตรงกันนี้ ไม่อาจที่จะทำให้ความขัดแย้งขยายตัวหรือลดลงได้ หากไม่ประกอบไปด้วยปัจจัยต่างๆ ที่แวดล้อมความขัดแย้งอยู่ นอกจากนั้นเนื่องจากความขัดแย้งมีพลวัต ดังนั้นการเผชิญหน้ากับความขัดแย้งด้วยวิธีการต่างๆ อาจจะทำให้ความขัดแย้งสลายตัวหรือได้รับการจัดการที่เหมาะสมและในทางกลับกันก็อาจจะขยายตัวไปสู่ความรุนแรงได้

การศึกษาในบทนี้จึงจะเป็นการศึกษาเพื่อแสดงภาพโดยรวมของสถานการณ์และแสดงให้เห็นถึงความพยายามในการรับมือกับความขัดแย้งที่เกิดขึ้น ซึ่งจะมีการศึกษาในประเด็นดังที่บริบทของความขัดแย้ง ที่มาของความขัดแย้ง ประเด็นความขัดแย้ง ความพยายามในการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น ตัวแสดงสำคัญในความขัดแย้ง เหตุการณ์ที่มีการใช้ความรุนแรงที่เกิดขึ้นในความขัดแย้งนี้ ท้ายที่สุดจะเป็นการสรุปถึงสถานการณ์ความรุนแรงที่เกิดขึ้นในโครงการฯ

3.1 บริบทของความขัดแย้ง

ความขัดแย้งในกรณีโครงการท่อส่งก๊าซและโรงแยกก๊าซไทย - มาเลเซียนี้เกิดภายใต้บริบททางการเมือง เศรษฐกิจและสังคมต่างๆ มากมายซึ่งในการศึกษานี้จะเลือกหยิบยกบางบริบทที่พิจารณาแล้วว่าจะมีความสำคัญต่อพัฒนาการของความขัดแย้ง อันได้แก่ บริบทด้านการมีส่วนร่วมและกลไกการมีส่วนร่วม และสิทธิชุมชน ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 การแก้ไขความขัดแย้งบริเวณไหล่ทวีปที่ทับซ้อนกันระหว่างไทยกับมาเลเซีย และแผนพัฒนาภาคใต้ และการเปลี่ยนแปลงรัฐบาล

3.1.1 การมีส่วนร่วม กลไกการมีส่วนร่วมและสิทธิชุมชนตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540

ก่อนการเกิดขึ้นของรัฐธรรมนูญปี 2540 สังคมไทยต้องเผชิญกับปัญหาหลายประการซึ่งปัญหาประการหนึ่งที่สังคมไทยต้องเผชิญ คือ “การจัดการทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมอยู่ในมือของรัฐ ความเชื่อเรื่องอำนาจของรัฐในการจัดการทรัพยากรนั้นค่อนข้างแข็งตัว และในทางตรงข้ามผู้ที่ได้รับผลกระทบทางสิ่งแวดล้อมอันดับแรกๆ คือ คนยากจนและชุมชนที่ต้องพึ่งพาความ

สมบูรณ์ของระบบนิเวศน์ การพยายามอย่างมากมายของผู้ได้รับผลกระทบทางสิ่งแวดล้อมเพื่อแก้ไขและเปลี่ยนแปลงนโยบายจึงเป็นการพลิกความสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับประชาชนอย่างรุนแรง”

เมื่อผนวกเข้ากับหลายๆ ปัจจัยทางเศรษฐกิจ การเมืองและสังคม การเรียกร้องให้มีการปฏิรูปการเมืองในช่วงก่อนปี 2540 จึงเน้นย้ำให้เกิดการมีส่วนร่วมของประชาชนขึ้นอย่างแท้จริง ดังนั้น “ภายใต้กรอบของการปฏิรูปการเมือง การมีส่วนร่วมของประชาชนถือเป็นหัวใจสำคัญ รัฐธรรมนูญฉบับ 2540 ได้เปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในหลายระดับเพื่อสะท้อนความต้องการของประชาชนไปสู่การกำหนดนโยบายของรัฐ”² ด้วยเหตุนี้ รัฐธรรมนูญฉบับ 2540 จึงมีการวางแนวทางเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนเอาไว้อย่างชัดเจน ซึ่งได้กระจายอยู่ในหมวดสิทธิเสรีภาพ แนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ การปกครองส่วนท้องถิ่น และการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ จึงอาจกล่าวได้ว่ารัฐธรรมนูญมุ่งเสริมให้เกิดประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วมเพื่อให้ระบบตัวแทนนั้นทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเนื้อหาของรัฐธรรมนูญที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมนั้น ครอบคลุมประเด็นดังต่อไปนี้³

การรับฟังความคิดเห็นและรับเรื่องร้องทุกข์ ผ่านกลไกต่าง ๆ ได้แก่

- สภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ
- กรรมการวุฒิสภาที่มาจากการเลือกตั้ง
- ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา
- คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ
- องค์กรอิสระด้านสิ่งแวดล้อมและองค์กรอิสระเพื่อผู้บริโภค (ยังไม่เกิด)
- การออกเสียงประชามติ (ภายใต้อำนาจของคณะรัฐมนตรี)
- กระบวนการรับฟังความคิดเห็น (อาศัยระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีเรื่องการพิจารณาพิจารณา)

การริเริ่มเสนอกฎหมาย

- การเข้าชื่อเสนอร่างกฎหมาย 50,000 ชื่อ
- การเข้าชื่อเสนอให้มีการออกข้อบัญญัติขององค์กรท้องถิ่น
- การมีส่วนร่วมในการพิจารณาร่างกฎหมายร่วมกับคณะกรรมการ (มีหลักการเฉพาะร่างกฎหมายเกี่ยวกับเด็ก สตรี ฯ)

¹ ฉันทนา บรรพศิริโชติ หวันแก้ว และคณะ, การมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมภายใต้รัฐธรรมนูญ 2540 : รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์, (นนทบุรี : สถาบันพระปกเกล้า, 2547.), หน้า 157.

² เรื่องเดียวกัน, หน้า 1.

³ เรื่องเดียวกัน, หน้า 158 – 159.

การร่วมตัดสินใจในนโยบายของรัฐ

- การเข้าชื่อเสนอให้มีการออกข้อบัญญัติท้องถิ่น
- องค์กรอิสระด้านสิ่งแวดล้อม และ องค์กรอิสระเพื่อผู้บริโภค
- สิทธิชุมชนในการร่วมจัดการทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม

การแก้ไขความขัดแย้งและข้อพิพาทกับรัฐ

- ศาลปกครอง
- ศาลรัฐธรรมนูญ (ผ่านองค์กรอื่น)

เงื่อนไขจำเป็นสำหรับการมีส่วนร่วมที่มีประสิทธิภาพ

- การเข้าถึงข้อมูลข่าวสารด้วย พรบ. ข้อมูลข่าวสาร
- การเข้าถึงสื่อเพื่อการสื่อสารและการเรียนรู้
- สิทธิและเสรีภาพในการรวมกลุ่ม

หากพิจารณาจากกรณีศึกษาโครงการท่อส่งก๊าซฯ จะพบว่าได้ว่าบทบัญญัติต่างๆ ของรัฐธรรมนูญ 2540 ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการรับรองให้ประชาชนสามารถเข้าไปมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อม กลไกการตรวจสอบและองค์กรอิสระตามรัฐธรรมนูญ ได้กลายมาเป็นเครื่องมือสำคัญที่ถูกใช้ในการเคลื่อนไหว

อย่างไรก็ตาม ประเด็นเรื่องการมีส่วนร่วมตามรัฐธรรมนูญฉบับ 2540 นี้ก็ยังคงมีประเด็นที่เป็นข้อถกเถียงอย่างกว้างขวางในสังคมในหลายประเด็น เนื่องจากการมีส่วนร่วมของประชาชนตามรัฐธรรมนูญนั้นยังมีความกำกวมอยู่มาก โดยเฉพาะในกรณีโครงการท่อส่งก๊าซฯ ซึ่งสถาบันพระปกเกล้าและสถาบันครอฟท์ ได้ให้ความเห็นว่า สิ่งที่เป็นข้อถกเถียง คือ ประเด็นที่ว่าบทอ้างอิงในรัฐธรรมนูญในเรื่องสิทธิการมีส่วนร่วมนี้จะกินความขนาดไหน ก่อนหรือหลังการเกิดรัฐธรรมนูญ⁴ ซึ่งสถาบันพระปกเกล้าและสถาบันครอฟท์ เชื่อว่า ฝ่ายผู้ที่คัดค้านโครงการฯ มีความเห็นว่า สิทธิในการมีส่วนร่วมของประชาชนตามรัฐธรรมนูญ 2540 นั้นควรที่จะสามารถใช้ได้กับโครงการฯ ที่เกิดก่อนรัฐธรรมนูญ ดังนั้นจึงควรมีการหยุดการก่อสร้างโครงการฯ และเปิดโอกาสให้ประชาชนได้เข้าไปมีส่วนร่วมได้อย่างเต็มที่เสียก่อน สำหรับบริษัทผู้รับผิดชอบโครงการฯ นอกจากอาจจะประสบปัญหาทางด้านการลงทุน ความเสี่ยง และข้อสัญญาต่างๆ หากมีการหยุดโครงการฯ แล้ว พวกเขายังมองว่าโครงการนี้ได้มีการเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมอย่างเต็มที่แล้ว ไม่ว่าจะเป็นการทำประชาพิจารณ์ หรือ การทำ EIA

อย่างไรก็ตาม สำหรับฝ่ายคัดค้านโครงการฯ แล้ว พวกเขามีความเห็นว่า โครงการท่อส่งก๊าซฯ นี้เป็นโครงการฯ ที่เกิดขึ้นหลังการมีรัฐธรรมนูญ เพราะแนวคิดและแผนการในการ

⁴ สถาบันครอฟท์และสถาบันพระปกเกล้า, การระงับความขัดแย้งในกรณีการตัดสินใจโครงการวางท่อส่งก๊าซไทย - มาเลเซีย, หน้า 6.

ก่อสร้างโครงการฯ ดังกล่าวปรากฏเป็นรูปธรรมหลังปี 2540 ดังนั้นการเรียกร้องสิทธิการมีส่วนร่วมของประชาชนตามรัฐธรรมนูญในโครงการนี้จึงเป็นการเรียกร้องสิทธิที่ไม่จำเป็นต้องมีการตีความสิทธิการมีส่วนร่วมตามที่สถาบันพระปกเกล้าและสถาบันครอบครัวที่ได้ให้ความเห็นแก่ประการใด⁵

จะเห็นได้ว่า ในประเด็นที่เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมนี้ยังมีความสับสนและขัดแย้งในการนิยามถึงขอบเขตและลักษณะของการมีส่วนร่วมภายใต้กรอบของรัฐธรรมนูญ 2540 ของโครงการก่อสร้างฯ นี้ อยู่มาก

นอกจากประเด็นเรื่องการมีส่วนร่วมดังกล่าวแล้ว อีกประเด็นหนึ่งที่เป็นข้อถกเถียงที่ถูกหยิบยกขึ้นมาใช้ในการเคลื่อนไหวอย่างประปรายโดยเฉพาะฝ่ายผู้คัดค้านโครงการฯ คือ ประเด็นเรื่อง สิทธิชุมชน อันเป็นสิทธิที่ได้รับการรับรองไว้เป็นครั้งแรกในรัฐธรรมนูญ 2540 ซึ่งปรากฏในหลายมาตรา เช่น มาตรา 46, 56, 59, 69, 79, และ 290 โดยที่บทบัญญัติเกี่ยวกับสิทธิชุมชนเหล่านี้ยังมีความไม่ชัดเจนทำให้สามารถตีความได้ในหลายทาง⁶ เช่น การให้คำจำกัดความของ “ชุมชน” และ “ชุมชนดั้งเดิม”⁷

นอกจากนั้น การที่สิทธิชุมชนยังไม่ได้มีการรับรองตามกฎหมาย จึงเป็นเหตุให้การกล่าวอ้างถึงสิทธิชุมชนตามรัฐธรรมนูญจึงยังไม่ค่อยมีผลทางกฎหมายมากนัก นั่นคือ เนื่องจาก “สิทธิชุมชนนั้นยังไม่มีกฎหมายลูก จึงยังไม่มีสิทธิ คือ หรือ/และ รูปการของสิทธิชุมชนนั้นไม่มีจริง... อ่างการเป็นผู้แทนชุมชนไม่ได้ เพราะไม่มีใครแต่งตั้ง จึงฟ้องร้องไม่ได้ อาทิ คดีความที่ 52-53/2547 ที่เกี่ยว พ.ร.บ.สุรา 2493 มาตรา 4 และ 25 นั้น วินิจฉัยว่าไม่ขัดสิทธิชุมชน คำวินิจฉัยคดีความที่ 36/2548 ก็ว่า ผู้ร้องอ้างสิทธิชุมชนไม่ได้เพราะไม่ปรากฏว่าผู้ร้องเป็นผู้แทนชุมชนนั้น และคำวินิจฉัยที่ 62/2545 ที่ว่า พระราชบัญญัติการปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย 2521 มาตรา 30 และ 53 ไม่ขัดแย้งกับกฎหมายรัฐธรรมนูญ มาตรา 46 เพราะไม่มีกฎหมายบัญญัติถึงสิทธิชุมชนดั้งเดิมไว้เป็นการเฉพาะ”⁸

จากข้างต้น จึงอาจจะสรุปได้ว่า รัฐธรรมนูญฉบับใหม่ได้ให้พื้นที่ ช่องทางและกลไกที่ทำให้เอื้อให้เกิดการมีส่วนร่วมของประชาชนในระดับต่างๆ แต่ในขณะเดียวกัน บทบัญญัติตาม

⁵ สัมภาษณ์ เจ้าหน้าที่องค์กรพัฒนาเอกชน, 9 พฤษภาคม 2549

⁶ ไพโรจน์ พลเพชรและคณะ, รายงานฉบับสมบูรณ์ ชุดโครงการวิจัยการติดตามและประเมินผลบังคับใช้รัฐธรรมนูญ เรื่อง สิทธิเสรีภาพและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์, [Online], (2547), แหล่งที่มา: http://www.kpi.ac.th/mod_research/research.asp?rand=1145962611145 [25 เมษายน 2549]

⁷ ดูตัวอย่างข้อถกเถียง ได้ใน ไพโรจน์ พลเพชรและคณะ, รายงานฉบับสมบูรณ์ ชุดโครงการวิจัยการติดตามและประเมินผลบังคับใช้รัฐธรรมนูญ เรื่อง สิทธิเสรีภาพและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์, [Online], (2547), แหล่งที่มา: http://www.kpi.ac.th/mod_research/research.asp?rand=1145962611145 [25 เมษายน 2549]

⁸ พ.ร.บ.สิทธิชุมชนหนึ่งอำนาจที่ชุมชนต้องใคร่ครวญ, [Online], (ม.ป.ป.), แหล่งที่มา: http://www.thaingo.org/story/community_right.htm [25 เมษายน 2549]

รัฐธรรมนูญในบางมาตราก็ยังคงมีความกำกวมและได้กลายเป็นอุปสรรคในการมีส่วนร่วมและการกล่าวอ้างเพื่อสร้างความชอบธรรมของประชาชน

3.1.2 การแก้ไขความขัดแย้งบริเวณไหล่ทวีประหว่างประเทศไทยและประเทศมาเลเซียและแผนพัฒนาการเกี่ยวกับภาคใต้

การศึกษาของสถาบันพระปกเกล้าและสถาบันครอฟท์ของสหรัฐอเมริกา ได้ให้ความคิดเห็นว่าการจัดการกับข้อพิพาทของรัฐบาลไทยและรัฐบาลมาเลเซียในเรื่องไหล่ทวีปที่ทับซ้อนกันนั้น “เป็นการหาทางออกที่สร้างสรรค์อย่างยิ่งต่อการพิพาทระหว่างประเทศ”⁹ เพราะทั้งสองฝ่ายสามารถตกลงกันได้โดยไม่มีการกระทบกระทั่ง หรือต้องใช้ความรุนแรงระหว่างกัน

ทั้งนี้ การศึกษานี้มีข้อคิดเห็นว่า ข้อตกลง “อย่างสันติ” ระหว่างสองประเทศนี้เมื่อผนวกกับการวางแผนพัฒนาภาคใต้ของรัฐบาลได้กลายเป็นบริบทสำคัญอีกประการหนึ่งที่ทำให้มีแนวคิดในการดำเนินโครงการท่อส่งก๊าซและโรงแยกก๊าซไทย – มาเลเซีย และนำไปสู่การเกิดข้อถกเถียงและความขัดแย้งของระหว่างเจ้าของโครงการฯ และฝ่ายผู้สนับสนุนโครงการฯ กับฝ่ายผู้คัดค้านโครงการฯ ในท้ายสุด ซึ่งบริบทดังกล่าวมีรายละเอียด ดังนี้

ประเทศไทยได้เริ่มมีการจัดทำแผนที่ว่าด้วยการกำหนดจุดพิกัดแนวเขตไหล่ทวีปในบริเวณอ่าวไทยโดยประมาณเพื่อกำหนดแปลงสำรวจปิโตรเลียมโดยออกประกาศกระทรวงพัฒนาการแห่งชาติเมื่อวันที่ 23 มกราคม 2511 ซึ่งทางมาเลเซียก็ได้อาศัยประโยชน์จากแผนที่ฉบับดังกล่าวของไทยในการกำหนดแนวเขตไหล่ทวีปเพื่อออกแปลงสำรวจปิโตรเลียมของตนเองบ้าง¹⁰ อาจจะมีกล่าวได้ว่า การกำหนดอธิปไตยเหนือเขตไหล่ทวีปดังกล่าวเกิดขึ้นเพราะความต้องการปิโตรเลียมเป็นแรงผลักดันสำคัญ¹¹ โดยที่ทั้งสองฝ่ายยังไม่เคยมีการเจรจาอย่างเป็นทางการในเรื่องเขตพิกัดดังกล่าวเลย อย่างไรก็ตาม ปรากฏว่าในภายหลังฝ่ายไทยพบว่าแผนที่ฉบับดังกล่าวมีความคลาดเคลื่อน¹² จึงได้ปรับปรุงเปลี่ยนแปลงการกำหนดจุดพิกัดแนวเขตไหล่ทวีปใหม่ซึ่งทำให้ไทยได้เขตไหล่ทวีปเพิ่มขึ้นโดยกินพื้นที่เข้าไปในเขตไหล่ทวีปของมาเลเซีย ในขณะที่มาเลเซียยังคงยึดสิทธิตามแผนที่เดิมที่ไทยเคยทำไว้ ด้วยเหตุนี้ปัญหาเขตไหล่ทวีปที่ทับซ้อนกันจึงเกิดขึ้น

⁹ สถาบันครอฟท์และสถาบันพระปกเกล้า, การระงับความขัดแย้งในกรณีการตัดสินใจโครงการวางท่อส่งก๊าซไทย – มาเลเซีย, หน้า 2.

¹⁰ ดลยา เทียนทอง, ความร่วมมือไทย – มาเลเซีย ในการพัฒนาพื้นที่เขตไหล่ทวีปทับซ้อนในอ่าวไทย (กรุงเทพฯ: สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยและสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย, 2545), หน้า 3.

¹¹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 40.

¹² ดลยา เทียนทอง ได้ให้ข้อสังเกตว่า ความคลาดเคลื่อนดังกล่าวเป็นผลมาจาก 1. การจัดทำที่อยู่ในภาวะรีบร้อนอันเนื่องมาจากแรงกระตุ้นของบริษัทปิโตรเลียมที่ต้องการเข้ามาสำรวจปิโตรเลียมในไทย 2. ราคาน้ำมันในตลาดโลกที่สูงขึ้นเป็นการเพิ่มแรงกระตุ้นให้ไทยต้องเร่งกำหนดอธิปไตย และ 3. คณะทำงานที่จัดทำอาจจะยังไม่มีความชำนาญและประสบการณ์เพียงพอ, ดูรายละเอียดเพิ่มเติมใน ดลยา เทียนทอง, ความร่วมมือไทย – มาเลเซีย ในการพัฒนาพื้นที่เขตไหล่ทวีปทับซ้อนในอ่าวไทย, หน้า 57 – 58.

หลังจากการเจรจากันอย่างยาวนาน ในปี 2522 รัฐบาลไทยโดยพลเอกเกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์ นายกรัฐมนตรี และ รัฐบาลมาเลเซีย โดย ดาโต๊ะ ฮุนเซน ออนันท์ นายกรัฐมนตรี ได้ลงนามในบันทึกความเข้าใจในการร่วมพัฒนาพื้นที่แหลมมัลล้าเป็นพื้นที่พัฒนาร่วม (Joint Development Area หรือ JDA) โดยให้ตกลงว่าจะก่อตั้งองค์การร่วมไทย-มาเลเซีย (Malaysia – Thailand Joint Authority หรือ MTJA) เพื่อทำหน้าที่แทนรัฐบาลทั้งสองในการดูแล การสำรวจ และแสวงหาผลประโยชน์จากทรัพยากรปิโตรเลียมในพื้นที่พัฒนาร่วมบนหลักการแบ่งปันผลประโยชน์อย่างทัดเทียมกัน ซึ่งการลงนามดังกล่าวเกิดขึ้นเนื่องจากเหตุผลทางเศรษฐกิจ คือ ความต้องการด้านพลังงานของทั้งสองประเทศและเป็นช่วงที่เกิดวิกฤตพลังงานของโลก นอกจากนี้เหตุผลทางการเมืองและความมั่นคงก็อาจจะเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้ทั้งสองประเทศเลือกที่จะใช้ทางออกดังกล่าว นั่นคือ “ไทยและมาเลเซียต่างตระหนักถึงการที่ทั้งสองประเทศมีพื้นฐานความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันมาโดยตลอดประกอบกับเป็นประเทศสมาชิกในกลุ่มอาเซียนด้วยกัน ซึ่งขณะนั้นกำลังเผชิญหน้ากับภัยคุกคามที่สำคัญร่วมกันคือ คอมมิวนิสต์”¹³ เนื่องจาก “ไทยได้อาศัยความร่วมมือจากมาเลเซียในการปราบปรามแก้ไขปัญหายก. ทางภาคใต้ ส่วนมาเลเซียเองก็ต้องอาศัยความช่วยเหลือจากไทยในการปราบปรามแก้ไขปัญหายก. ด้วยเช่นกัน”¹⁴

อย่างไรก็ตามการดำเนินงานต่างๆ ไม่คืบหน้านัก เพราะ ไทยและมาเลเซียไม่สามารถตกลงกันได้ว่าจะนำระบบหรือแนวทางในการแสวงหาผลประโยชน์แบบใดมาใช้ในพื้นที่เขตไหล่ทวีปทับซ้อนที่จะมีการพัฒนาร่วมกัน¹⁵ จนกระทั่งอีกประมาณ 12 ปีต่อมา คือ ในปี 2534 ทั้งสองฝ่ายจึงสามารถตกลงกันได้และสามารถออกพระราชบัญญัติองค์การร่วมไทย-มาเลเซียได้ในที่สุด

องค์การร่วมดังกล่าวมีฐานะเป็นนิติบุคคลและมีวัตถุประสงค์เพื่อการสำรวจและแสวงหาผลประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติที่ไม่มีชีวิตในพื้นที่พัฒนาร่วม โดยเฉพาะอย่างยิ่งทรัพยากรปิโตรเลียม¹⁶ ซึ่งองค์การดังกล่าวได้สำรวจทรัพยากรปิโตรเลียมในพื้นที่พัฒนาร่วมไทย – มาเลเซีย จากการสำรวจในพื้นที่พัฒนาร่วม โดยจากการประเมินเบื้องต้นพบว่าปริมาณก๊าซธรรมชาติสำรองในพื้นที่ดังกล่าวจะมีไม่ต่ำกว่า 9.5 ล้านล้านลูกบาศก์ฟุต องค์การร่วมจึงมีมติให้เสนอขายก๊าซธรรมชาติเพื่อสนองความต้องการก๊าซธรรมชาติในตลาดประเทศไทยและมาเลเซีย ก่อนเป็นอันดับแรก โดยกลุ่มผู้ขายก๊าซธรรมชาติจากแหล่ง JDA มีดังนี้

¹³ ดลยา เทียนทอง, ความร่วมมือไทย – มาเลเซีย ในการพัฒนาพื้นที่เขตไหล่ทวีปทับซ้อนในอ่าวไทย, หน้า 172.

¹⁴ เรื่องเดียวกัน, หน้า 172 – 173.

¹⁵ เรื่องเดียวกัน, หน้า 173.

¹⁶ อำนวย ลายไม้, “โครงการของรัฐเพื่อการพัฒนาที่ใช้กระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการรับฟังความคิดเห็นสาธารณะ ด้วยวิธีประชาธิปไตย: ศึกษากรณี: โครงการท่อส่งก๊าซธรรมชาติไทย – มาเลเซียและโครงการโรงแยกก๊าซไทย – มาเลเซีย”, หน้า 31.

ตารางที่ 1 กลุ่มผู้ขายก๊าซธรรมชาติจากพื้นที่พัฒนาร่วม (Joint Development Area หรือ JDA)

พื้นที่	กลุ่มผู้ขาย
แปลง A - 18	<ul style="list-style-type: none"> - องค์การร่วมไทย – มาเลเซีย - Triton Oil Company of Thailand (JDA) Ltd. - Triton Oil Company of Thailand Inc. - Petronas Carigali (JDA) Sdn. Bhd.
แปลง B - 17/C - 19	<ul style="list-style-type: none"> - องค์การร่วมไทย – มาเลเซีย - บริษัท ปตท. สผ. อินเตอร์เนชั่นแนล จำกัด - Petronas Carigali (JDA) Sdn. Bhd.

ที่มา: http://www.ttm-jda.com/ptt_inside_t1.htm

ต่อมาในปี 2543 เมื่อการปิโตรเลียมแห่งประเทศไทยและเปโตรนาส สามารถตกลงซื้อขายก๊าซกับกลุ่มผู้ขายได้แล้ว จึงได้ตกลงร่วมกันที่จะดำเนินโครงการวางท่อส่งก๊าซและโรงแยกก๊าซ ไทย – มาเลเซีย เพื่อนำก๊าซธรรมชาติมาใช้ประโยชน์ จึงได้จัดตั้งบริษัท ทรานส์ ไทย – มาเลเซีย ขึ้นเพื่อดำเนินโครงการดังกล่าวและเพื่อให้บริการขนส่งก๊าซและแยกก๊าซ¹⁷

สำหรับแผนพัฒนาภาคใต้ที่เกิดขึ้นในปี 2534 คณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ได้อนุมัติแผนพัฒนาดังกล่าว ต่อมาในปี 2539 คณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติได้อนุมัติแผนการความร่วมมือในภูมิภาคสำหรับพัฒนาการ โดยเฉพาะพื้นที่สามเหลี่ยมการเติบโตอินโดนีเซีย – มาเลเซีย- ไทย (Indonesia – Malaysia – Thailand Growth Triangle) ซึ่งในแผนดังกล่าวได้เสนอให้มีการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานเพื่อรองรับโครงการพัฒนาชายฝั่งทะเลภาคใต้ประกอบด้วย ท่าเรือ นิคมอุตสาหกรรม เครือข่ายการขนส่งรวมทั้งท่อน้ำมันที่อยู่ในพื้นที่¹⁸

ต่อมา รัฐบาลภายใต้การบริหารของนายชวน หลีกภัย ได้มีมติคณะรัฐมนตรี (4 กรกฎาคม 2541) อนุมัติ ให้คณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ทำการศึกษาเพื่อทำแผนพัฒนาเขตเศรษฐกิจปีนัง-สงขลาโดยใช้ประโยชน์จากก๊าซธรรมชาติ ซึ่งต่อมามีการเซ็นสัญญาว่าจ้าง บริษัทเอเซียเน เอ็นจิเนียริง คอนซัลแต้นส์ จำกัด และ Wilbur Smith Associates, Inc. ให้จัดทำ

¹⁷ บริษัท ทรานส์ ไทย – มาเลเซีย (ประเทศไทย) จำกัด, เอกสารเผยแพร่โครงการท่อส่งก๊าซธรรมชาติและโรงแยกก๊าซธรรมชาติ ไทย – มาเลเซีย (ม.ป.ท., ม.ป.ป.), หน้า 3.

¹⁸ สถาบันcroft และสถาบันพระปกเกล้า, การระงับความขัดแย้งในกรณีการตัดสินใจโครงการวางท่อส่งก๊าซไทย – มาเลเซีย, หน้า 4.

แผนดังกล่าว โดยที่ได้มีการระบุไว้ว่า “จุดมุ่งหมายหลักของโครงการนี้ (การว่าจ้างในการศึกษารั้งนี้ - ผู้เขียน) เพื่อเป็นการจัดเตรียมแผน (แผนแม่บทและแผนปฏิบัติการ) สำหรับพัฒนาเขตเศรษฐกิจปีนัง - สงขลา โดยใช้ประโยชน์จากก๊าซธรรมชาติ”¹⁹ โดยแผนดังกล่าวได้ขยายไปเป็นการพัฒนาพื้นที่เขตเศรษฐกิจ สงขลา - ปีนัง - เบลาวัน

โครงการท่อส่งก๊าซและโรงแยกก๊าซไทย - มาเลเซียเป็น 1 ใน 11 โครงการของแผนแม่บทการใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อพัฒนาเขตเศรษฐกิจปีนัง-สงขลา ซึ่งอยู่ภายใต้แผนการความร่วมมือในภูมิภาคสำหรับพัฒนาการโดยเฉพาะพื้นที่สามเหลี่ยมการเติบโต อินโดนีเซีย - มาเลเซีย-ไทย (Indonesia - Malaysia - Thailand Growth Triangle) โดยใช้ประโยชน์จากก๊าซธรรมชาติ และเพื่อพัฒนานิคมอุตสาหกรรม ใน อ.เมืองปัตตานี²⁰ ยิ่งไปกว่านั้นรัฐบาลยังได้มอบหมายให้คณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติทำการศึกษา “แผนแม่บทเพื่อการพัฒนาพื้นที่ห้าจังหวัดชายแดนภาคใต้” ซึ่งจากการศึกษาพบว่าบริเวณภาคใต้ตอนล่างของไทยมีศักยภาพเพียงพอที่จะส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาเศรษฐกิจและอุตสาหกรรมได้ และแหล่งก๊าซธรรมชาติจากพื้นที่พัฒนาร่วมจะเป็นปัจจัยพื้นฐานสำคัญที่จะช่วยกระตุ้นให้เกิดการพัฒนาเศรษฐกิจและอุตสาหกรรมในบริเวณ 5 จังหวัดภาคใต้ตอนล่าง คือ สงขลา สตูล ยะลา ปัตตานีและนราธิวาส ซึ่งสอดคล้องกับแผนแม่บทดังกล่าว²¹

อย่างไรก็ตาม แผนพัฒนาภาคใต้ทั้งหมดนั้นไม่ได้ผ่านกระบวนการการมีส่วนร่วมของประชาชน ซึ่งภายหลังแผนต่างๆ เหล่านี้ได้กลายเป็นส่วนหนึ่งของปัญหาที่ถูกหยิบยกขึ้นมาถกเถียงในการเคลื่อนไหวของฝ่ายต่างๆ ในความขัดแย้ง²²

3.1.3 การเปลี่ยนแปลงรัฐบาล

โครงการท่อส่งก๊าซและโรงแยกก๊าซไทย - มาเลเซียเป็นโครงการฯ ที่ใช้ระยะเวลายาวนานในการดำเนินการตั้งแต่มีการริเริ่มโครงการฯ ในปี 2522 จนกระทั่งมีมติคณะรัฐมนตรีให้ดำเนินการก่อสร้างโครงการฯ ในปี 2545 รวมระยะเวลา 23 ปี โครงการฯ ดังกล่าวจึงดำเนินการภายใต้รัฐบาลที่บริหารงานโดย 9 นายกรัฐมนตรี อันได้แก่ พลเอก

¹⁹ บริษัทเอเชียน เอ็นจิเนียริง คอนซัลแต้นส์ จำกัด และ Wilbur Smith Associates, Inc. โครงการศึกษาเพื่อจัดทำแผนแม่บทและแผนปฏิบัติการในการพัฒนาเขตเศรษฐกิจปีนัง - สงขลา โดยใช้ประโยชน์จากก๊าซธรรมชาติ: รายงานสรุปสำหรับผู้บริหาร (กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2542), หน้า 1.

²⁰ “จับตาโรงแยกก๊าซสงขลา ชื่อนาคดเศรษฐกิจมลายู,” [Online], (ม.ป.ป.) แหล่งที่มา: [http://www.thanqthaimultimedia.com/index.php?&file=news&obj=forum\(3\)&PHPSESSID=867bfca43f30626e2a1b285c0c50840a](http://www.thanqthaimultimedia.com/index.php?&file=news&obj=forum(3)&PHPSESSID=867bfca43f30626e2a1b285c0c50840a) [29 ธันวาคม 2548]

²¹ บริษัท ทรานส์ ไทย - มาเลเซีย (ประเทศไทย) จำกัด, เอกสารเผยแพร่โครงการท่อส่งก๊าซธรรมชาติและโรงแยกก๊าซธรรมชาติ ไทย - มาเลเซีย, หน้า 3.

²² สถาบันครอบครัวและสถาบันพระปกเกล้า, การระงับความขัดแย้งในกรณีการตัดสินใจโครงการวางท่อส่งก๊าซไทย - มาเลเซีย, หน้า 5. และเช่น ในบทสัมภาษณ์ของ นายแพทย์เกรียงศักดิ์ หลิวจันทร์พัฒนา ที่ได้แสดงความคิดเห็นในเรื่องเกี่ยวกับการทำประชาพิจารณ์ว่า ควรที่จะต้องนำแผนพัฒนาภาคใต้มาทำประชาพิจารณ์ก่อน

เกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์ พลเอกเปรม ติณสูลานนท์ พลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ นายอานันท์ ปันยารชุน พลเอกสุจินดา คราประยูร นายบรรหาร ศิลปอาชา พลเอกชวลิต ยงใจยุทธ นายชวน หลีกภัยและพันตำรวจโท ดร.ทักษิณ ชินวัตร โดยที่รัฐบาลภายใต้การนำของนายกรัฐมนตรีแต่ละคนก็จะมีแนวนโยบายที่แตกต่างกันในการบริหารประเทศ

แนวนโยบายเหล่านี้ในด้านหนึ่งมีผลอย่างยิ่งต่อการดำเนินโครงการฯ ทั้งการผลักดันโครงการฯ ให้ดำเนินต่อไป ทำที่ของรัฐบาลต่อฝ่ายต่างๆ ในโครงการฯ และการ “ส่งสัญญาณ” ให้กับผู้ปฏิบัติงานที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการดำเนินโครงการฯ ตัวอย่างเช่น รัฐบาลภายใต้การนำของนายชวน หลีกภัย (สมัยที่ 2 ในระหว่าง 9 พฤศจิกายน 2540 - 9 กุมภาพันธ์ 2544) ที่มีความพยายามในการผลักดันโครงการฯ ให้สามารถเกิดขึ้นได้จริงอย่างต่อเนื่อง โดยให้ความสนใจไม่มากนักต่อแรงต่อต้านที่เข้มข้นของฝ่ายผู้คัดค้านโครงการฯ ในขณะนั้น เช่น การยังคงประกาศให้มีการจัดทำประชาพิจารณ์ครั้งที่ 2 ทั้งๆ ที่การจัดทำประชาพิจารณ์ในครั้งแรกก็เกิดความวุ่นวายมาแล้ว เป็นต้น

ส่วนรัฐบาลภายใต้การนำของพันตำรวจโท ดร.ทักษิณ ชินวัตรเองก็ได้ “ส่งสัญญาณ” หลายประการที่ทำให้ผู้ที่ปฏิบัติงานในโครงการฯ ตีความว่าควรแสดงบทบาทในการสนับสนุนโครงการฯ อย่างเต็มที่ ซึ่งสัญญาณเหล่านี้แสดงออกมาในรูปแบบต่างๆ เช่น มติคณะรัฐมนตรีที่อนุมัติให้ดำเนินโครงการฯ ต่อ หรือข้อคิดเห็นต่างๆ ของนายกรัฐมนตรีผ่านทางสื่อต่างๆ ที่เกี่ยวกับโครงการฯ เป็นต้น

การพิจารณาความขัดแย้งกรณีโครงการท่อส่งก๊าซและโรงแยกก๊าซ ไทย - มาเลเซียจึงต้องตระหนักว่า โครงการฯ ดังกล่าวดำเนินงานอยู่ภายใต้รัฐบาลหลายชุดที่มีแนวนโยบายที่ค่อนข้างแตกต่างกันซึ่งจะส่งผลอย่างสำคัญต่อทำที่ของผู้ที่เกี่ยวข้องในการดำเนินโครงการฯ

3.2 ที่มาของความขัดแย้ง

ความขัดแย้งในโครงการท่อส่งก๊าซและโรงแยกก๊าซไทย - มาเลเซียสามารถพิจารณาถึงที่มาของความขัดแย้งได้เป็น 2 ส่วน ส่วนแรก คือ การตัดสินใจของรัฐบาลในการดำเนินโครงการฯ และบทบาทของทหารและตำรวจ ส่วนที่สอง คือ การเคลื่อนไหวและการก่อตัวของฝ่ายต่างๆ ในโครงการฯ ซึ่งทั้งสองส่วนนั้นมีบทบาทอย่างสำคัญในระยะเริ่มต้นของสถานการณ์ความขัดแย้งในโครงการฯ ก่อนที่จะมีสถานการณ์ความขัดแย้งอื่นๆ และเหตุการณ์วุ่นวายต่างๆ

3.2.1 การตัดสินใจของรัฐบาลในการดำเนินโครงการฯ และบทบาทของทหารและตำรวจ

การตัดสินใจของรัฐบาลที่มีความสำคัญต่อการเกิดขึ้นของความขัดแย้งที่เป็นรูปธรรมระหว่างฝ่ายต่างๆ ในโครงการท่อส่งก๊าซและโรงแยกก๊าซนี้ เกิดขึ้นภายใต้รัฐบาลภายใต้การนำของนายชวน หลีกภัยและรัฐบาลภายใต้การนำของพันตำรวจโท ดร.ทักษิณ ชินวัตร อนึ่ง นอกจากจะพิจารณาประเด็น การตัดสินใจของรัฐบาลแล้ว ในส่วนนี้จะมีการมีการพิจารณา

ถึงบทบาทของทหารและตำรวจในโครงการฯ เพื่อประกอบความเข้าใจในสถานการณ์ที่เกิดขึ้นไปด้วย อันมีรายละเอียด ดังนี้

3.2.1.1 รัฐบาลภายใต้การนำของนายชวน หลีกภัย

รัฐบาลภายใต้การนำของ นายชวน หลีกภัย นายกรัฐมนตรีได้มีมติคณะรัฐมนตรี (14 กันยายน 2542) เห็นชอบให้เกิดการร่วมทุน โดยมีมติดังกล่าวระบุว่า

“เห็นชอบให้การปิโตรเลียมแห่งประเทศไทยร่วมลงทุนกับเปโตรนาส (PETRONAS) ประเทศมาเลเซีย ในโครงการท่อส่งก๊าซธรรมชาติไทย - มาเลเซีย และโครงการโรงแยกก๊าซฯ ไทย - มาเลเซีย ให้ความเห็นชอบในหลักการร่างสัญญาซื้อขายก๊าซฯ กับกลุ่มผู้ขายจากแปลง A - 18 ร่างสัญญาการให้ยืมคืนร่างสัญญาผู้ถือหุ้นบริษัทร่วมทุน และร่างสัญญาแม่บทการร่วมทุนกับ เปโตรนาส โดยให้มีการลงนามในสัญญาดังกล่าวภายหลังจากความเห็นชอบจากสำนักงานอัยการสูงสุด รวมทั้งให้หน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องให้การสนับสนุนการดำเนินการตามโครงการดังกล่าว และอนุมัติให้ดำเนินการต่อไปได้ ตามที่กระทรวงอุตสาหกรรมเสนอ และที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงอุตสาหกรรมเสนอเพิ่มเติมว่า เมื่อคณะรัฐมนตรีเห็นชอบในส่วนของร่างสัญญาฯ ตามข้อเสนอของกระทรวงอุตสาหกรรมแล้ว ให้ถือว่าร่างสัญญาซื้อขายก๊าซฯ ฉบับที่เสนอโดยองค์การร่วมไทย - มาเลเซีย ได้รับความเห็นชอบด้วยเช่นกัน โดยให้ดำเนินการลงนามได้เมื่อผ่านการตรวจพิจารณาจากสำนักงานอัยการสูงสุด โดยให้กระทรวงอุตสาหกรรม (การปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย) รับความเห็นของกระทรวงการคลัง กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กระทรวงคมนาคม กระทรวงวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ และการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย รวมทั้งข้อสังเกตของคณะรัฐมนตรีที่เห็นควรให้จัดทำประชาพิจารณ์ไปพิจารณาดำเนินการต่อไป ทั้งนี้ หากจำเป็นจะต้องใช้เงินกู้สมทบให้การปิโตรเลียมฯ ประสานกับกระทรวงการคลังในการจัดหาแหล่งเงินกู้ที่เหมาะสม และค้ำประกันเงินกู้ดังกล่าวด้วย”²³

ต่อมาในวันที่ 30 ตุลาคม 2542 นายกรัฐมนตรีของไทยและมาเลเซียได้ไปเป็นสักขีพยานในการร่วมลงนามระหว่างการปิโตรเลียมแห่งประเทศไทยและเปโตรนาสในสัญญาซื้อขายก๊าซธรรมชาติในแปลง A-18 กับกลุ่มผู้ขาย โดยมีปริมาณซื้อขายเริ่มต้นที่ 390 ล้านลูกบาศก์ฟุต/วัน สามารถเริ่มส่งก๊าซในกลางปี 2545 และทั้งสองฝ่ายได้ร่วมลงนามในสัญญาผู้ถือหุ้นเพื่อดำเนินโครงการท่อส่งก๊าซธรรมชาติไทย - มาเลเซียและโครงการโรงแยกก๊าซฯ ไทย -

²³ สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี, สรุปสาระสำคัญของมติคณะรัฐมนตรี, [Online], (ม.ป.ป.) แหล่งข้อมูล: http://www.cabinet.thaiqov.go.th/cc_main21.htm [30 ธันวาคม 2548]

มาเลเซียที่รัฐ Kedah ประเทศมาเลเซีย รวมทั้งได้มีการลงนามในสัญญาให้ยืมคืนและสัญญาแม่บทการร่วมทุน²⁴

หลังจากที่คณะรัฐมนตรีได้มีมติเห็นชอบการร่วมทุนระหว่างการปิโตรเลียมแห่งประเทศไทยและเปโตรนาสแล้วก็ได้กำหนดเงื่อนไขให้จัดทำประชาพิจารณ์โครงการฯ ตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการรับฟังความเห็นสาธารณะโดยวิธีประชาพิจารณ์ 2539 โดยมาตรา 7 ของระเบียบดังกล่าวระบุว่า

“เมื่อรัฐมนตรีสำหรับราชการส่วนกลาง ผู้ว่าราชการจังหวัดสำหรับราชการส่วนภูมิภาค หรือราชการส่วนท้องถิ่น หรือผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครสำหรับราชการของกรุงเทพมหานคร เห็นว่า การดำเนินงานตามโครงการของรัฐเรื่องใดซึ่งหน่วยงานของรัฐในสังกัดจัดให้มีขึ้น อาจมีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม อาชีพ ความปลอดภัย วิถีชีวิต หรืออาจก่อให้เกิดความเสียหายแก่ชุมชนหรือสังคม และอาจนำไปสู่ข้อโต้แย้งหลายฝ่าย สมควรรับฟังความคิดเห็นของผู้มีส่วนได้เสีย หน่วยงานของรัฐและบุคคลอื่น ๆ เพื่อเป็นแนวทางประกอบการตัดสินใจของรัฐ รัฐมนตรีอาจสั่งให้มีประชาพิจารณ์ตามระเบียบนี้ได้

โครงการของรัฐเรื่องใดซึ่งหน่วยงานของรัฐที่ใช้ราชการส่วนท้องถิ่นจัดให้มีขึ้นแม้จะดำเนินการบางส่วนหรือทั้งหมดในส่วนภูมิภาคหรือในส่วนท้องถิ่น ก็ให้เป็นอำนาจของรัฐมนตรีเจ้าสังกัดหน่วยงานของรัฐนั้น ๆ ที่จะสั่งให้มีประชาพิจารณ์ได้”

ดังนั้นกระทรวงอุตสาหกรรม (นายสุวัจน์ ลิปตพัลลภ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงอุตสาหกรรมในขณะนั้น) จึงได้มีคำสั่งที่ 53/2543 ลงวันที่ 17 กุมภาพันธ์ 2543 แต่งตั้งคณะกรรมการประชาพิจารณ์โครงการฯ โดยมีพลเอกจรัล กุลละวณิชย์เป็นประธานกรรมการ และให้สำนักงานเศรษฐกิจอุตสาหกรรมเป็นฝ่ายเลขานุการ²⁵ โดยจะจัดให้มีการจัดทำประชาพิจารณ์ในระหว่างวันที่ 29-30 กรกฎาคม 2543

บทบาทของทหารในโครงการฯ

ในช่วงแรกของโครงการฯ นี้พบว่าทหารได้เข้ามามีบทบาทในการช่วยการปิโตรเลียมแห่งประเทศไทยในการให้ข้อมูลกับชาวบ้านในพื้นที่ โดยที่พลเอกเลิศรัตน์ รัตนวานิช ผู้ช่วยเสนาธิการทหารบกฝ่ายกิจการพลเรือน (ตำแหน่งในขณะนั้น) ได้ระบุว่า บริษัท ทรานส์ ไทย – มาเลเซีย (ประเทศไทย) จำกัด ได้ขอร้องให้กองทัพเข้ามาช่วยเหลือในการดำเนินการให้ข้อมูล และรับฟังข้อเสนอแนะเพื่อเตรียมเข้าสู่กระบวนการประชาพิจารณ์โครงการซึ่งจะมีขึ้น เพราะชาวบ้านขาดความไว้วางใจต่อบริษัทและไม่เชื่อข้อมูลที่ทางบริษัทนำไปชี้แจง²⁶ โดยทหารจะ

²⁴ บริษัท ทรานส์ ไทย – มาเลเซีย (ประเทศไทย) จำกัด, ไม่ระบุปีที่พิมพ์, เอกสารเผยแพร่โครงการท่อส่งก๊าซธรรมชาติและโรงแยกก๊าซธรรมชาติ ไทย – มาเลเซีย, หน้า 3.

²⁵ “ก้าวต่อก้าวประชาพิจารณ์” กรุงเทพธุรกิจ (18 กรกฎาคม 2543): 7.

²⁶ สมชาย สามารด, “นับถอยหลังประชาพิจารณ์ชี้ชะตา ‘ท่อก๊าซไทย – มาเลย์’ ” กรุงเทพธุรกิจ (19 มิถุนายน 2543): 22.

เป็นผู้ชี้แจงข้อมูลในเรื่องประโยชน์ ผลกระทบ แผนการก่อสร้างรวมทั้งมาตรการการป้องกัน ปัญหาที่เกิดขึ้นโดยเฉพาะอย่างยิ่งก่อก่อวินาศกรรม²⁷ ให้ประชาชนที่อยู่สองข้างท่อก๊าซและ ประชาชนที่อยู่ในพื้นที่ก่อสร้างโรงแยกก๊าซ โดยพลเอกเลิศรัตน์ยืนยันว่า "จะวางตนเป็นกลาง นำข้อมูลที่ได้จากสภาพัฒน์และจากผู้ศึกษาผลกระทบ โดยจะไม่เข้าไปบอกว่าโครงการดีหรือไม่ ดีและยืนยันว่าทหารจะไม่เข้าไปกดดันประชาชน"²⁸

3.2.1.2 รัฐบาลภายใต้การนำของพันตำรวจโท ดร.ทักษิณ ชินวัตร

เมื่อมีการเปลี่ยนรัฐบาลใหม่เป็นรัฐบาลภายใต้การนำของพันตำรวจโท ดร.ทักษิณ ชินวัตร นั้น ในระยะเริ่มแรกมีแนวโน้มว่ารัฐบาลจะดำเนินโครงการนี้ต่อไป เนื่องมาจากการที่ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงอุตสาหกรรมในขณะนั้น (นายสุริยะ จึงรุ่งเรืองกิจ) ได้ออกมาระบุว่า จะไม่มีการทบทวนโครงการ²⁹ ต่อมาในวันที่ 24 เมษายน 2544 นายกรัฐมนตรีได้เดินทางไปยัง ประเทศมาเลเซียเพื่อหารือกับนายกรัฐมนตรีของมาเลเซียเกี่ยวกับความร่วมมือทางเศรษฐกิจ ทั้งนี้จากการแถลงของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงต่างประเทศของมาเลเซียภายหลังการประชุม ได้ ระบุว่า ในส่วนที่เกี่ยวกับโครงการนี้นั้น ทางไทยให้คำมั่นว่าจะพยายามแก้ปัญหาทั้งหมดให้ได้ ภายในสามเดือน อย่างไรก็ตามนายกรัฐมนตรีได้กล่าวว่าการแถลงดังกล่าวของรัฐมนตรีว่าการ กระทรวงต่างประเทศของมาเลเซียเป็นความเข้าใจผิดเพราะเวลากล่าวเป็นเวลาที่ยังขอไว้ สำหรับการศึกษารื่องราวเท่านั้น³⁰

ในวันที่ 4 - 5 มกราคม 2545 นายกรัฐมนตรีได้ลงพื้นที่เพื่อรับฟังความคิดเห็นจากทุก ฝ่าย และสัญญาว่าจะมีการตัดสินใจภายในสามเดือน อย่างไรก็ตาม รัฐบาลได้เลื่อนการตัดสินใจ จากที่เคยรับปากว่าจะตัดสินใจภายในเดือนเมษายน 2545 โดย นพ.พรหมินทร์ เลิศสุริย์เดช เลขาธิการนายกรัฐมนตรีได้ให้เหตุผลว่า เนื่องจากได้สั่งให้นักวิชาการจากหลายสถาบันไปศึกษา เพิ่มเติม³¹

²⁷ สมชาย สามารถ, "นับถอยหลังประชาพิจารณ์ชี้ชะตา 'ท่อก๊าซไทย - มาเลย์' " กรุงเทพธุรกิจ (19 มิถุนายน 2543): 22.

²⁸ รัชดา ฉายสวัสดิ์, "ทหารกับประชาพิจารณ์ท่อก๊าซมาเลย์ สับสนบทบาทหรือทำงานนอกคำสั่ง" กรุงเทพธุรกิจ (10 กรกฎาคม 2543): 3. นอกจากนี้ภายหลัง พลโทณรงค์ เด่นอุดม แม่ทัพภาคที่ 4 (ยศในขณะนั้น) ได้ชี้แจงใภายหลังว่าการเข้ามาดำเนินการของทหาร ในครั้งนี้เป็นการดำเนินการในนาม กอ.รมน. ไม่ใช่กองทัพ ซึ่งกอ.รมน.สังกัดสำนักนายกรัฐมนตรีโดยตรง แต่ที่ใช้ทหารจากกองทัพภาคที่ 4 เพราะพลโทณรงค์นั้นนอกจากจะเป็นแม่ทัพภาคที่ 4 แล้วยังเป็น ผอ.กอ.รมน.ภาค 4 ด้วย นอกจากนี้เห็นทหารจะยุติบทบาทในปลายเดือน กันยายน 2543 รายละเอียดจาก "ขันอุ้ม 'ท่อก๊าซ' ต่อแม่ทัพ 4 ไม่ถอนทหาร," ข่าวสด (12 กรกฎาคม 2543): 16. ยิ่งไปกว่านั้นในข่ายยังระบุว่านายบรรจง นะแส กล่าวว่ถึงวันนี้ไม่มีใครชัดเจนว่าทหารที่ลงไปเป็นคนของ กอ.รมน.หรือกองทัพบก แต่ภาพที่เห็นคือเป็นทหารแต่ง เครื่องแบบลงไปในหมู่บ้าน ประกอบกับก่อนหน้านี้มีเจ้าหน้าที่ ปตท.เคยพูดชมชุมชนชาวบ้านว่า ถ้ามีการต่อต้านมาก ๆ เขาจะนำทหารเข้ามาลุย และเรื่องนี้ก็เหมือนกับเป็นจริงที่ทหารเข้ามาแล้ว.

²⁹ สุกรานต์ วิจารณ์ไพรวงศ์, บรรณาธิการและเรียบเรียง, สถานการณ์สิ่งแวดล้อมไทย 2544 - 2545 (กรุงเทพฯ: มูลนิธิโลกสีเขียว, 2546), หน้า 312.

³⁰ เรื่องเดียวกัน.

³¹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 315.

ต่อมา สำนักนายกรัฐมนตรีได้ออกแถลงการณ์ในวันที่ 10 พฤษภาคม 2545 เรื่อง การพิจารณาการตัดสินใจเกี่ยวกับโครงการก่อสร้างก๊าซและสถานีแยกก๊าซไทย – มาเลเซีย โครงการโรงไฟฟ้าบ่อนอกและโครงการโรงไฟฟ้าบ้านหินกรูด รวมสามโครงการ (ฉบับที่ 2) โดยในส่วนที่เกี่ยวข้องกับโครงการก่อสร้างก่อสร้างก่อสร้างก๊าซธรรมชาติไทย – มาเลเซียและโรงแยกก๊าซธรรมชาติไทย – มาเลเซีย จังหวัดสงขลานั้นรัฐบาลระบุว่า

“รัฐบาลตกลงที่จะให้ดำเนินการต่อไปตามสัญญา และเพื่อไม่ให้เกิดปัญหาส่งผลกระทบต่อสังคมและชุมชน จึงให้การปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย เปลี่ยนจุดวางท่อขึ้นฝั่งจากจุดเดิมไปในรัศมีไม่เกิน 5 กิโลเมตร ซึ่งเป็นพื้นที่ที่ได้มีการศึกษาผลกระทบทางสิ่งแวดล้อมไว้แล้ว และให้ทำความเข้าใจกับราษฎรในพื้นที่ด้วย”³²

นอกจากนั้นนายกรัฐมนตรียังได้ออกมาให้เหตุผลในการตัดสินใจและยืนยันถึงความปลอดภัย พร้อมทั้งให้คำสัญญาว่าจะไม่มีการตั้งโรงงานอุตสาหกรรมต่อเนื่องในพื้นที่ ดังนี้

“การสร้างท่อแก๊สนั้นจำเป็นต้องดำเนินต่อไปเป็นข้อตกลงระหว่างประเทศ และดูแล้วเราไม่ได้เสียเปรียบอย่างที่หลายคนคิดกัน และก็คิดว่าประเทศไทยจะได้ประโยชน์ จะเกิดการจ้างงานเกิดอุตสาหกรรมขึ้นในภาคใต้ แต่ว่าไม่มีอุตสาหกรรมปิโตรเคมีหรืออุตสาหกรรมต่อเนื่องอย่างแน่นอน เพราะว่าทางกระทรวงอุตสาหกรรมก็จะออกกฎกระทรวงกำกับไปว่าจะไม่ให้ทำอุตสาหกรรมปิโตรเคมี...”³³

บทบาทของทหารและตำรวจในโครงการฯ

หากพิจารณาบทบาทของทหารในโครงการฯ ในสมัยรัฐบาลนายชวน หลีกภัยจะพบว่า ทหารจะแสดงบทบาทในการให้ข้อมูลและช่วยประชาสัมพันธ์โครงการฯ ซึ่งในสมัยรัฐบาล พันตำรวจโท ดร.ทักษิณ ชินวัตร บทบาทของทหารยังคงเป็นการช่วยเหลือในการประชาสัมพันธ์แต่ก็ไม่ได้แสดงบทบาทอย่างเด่นชัดเช่นเดียวกับในอดีต ในขณะที่บทบาทของตำรวจในโครงการฯ นี้มีเพิ่มสูงขึ้นโดยเฉพาะบทบาทในการรักษาความสงบเรียบร้อยและความปลอดภัยให้กับโครงการฯ ซึ่งบทบาทต่าง ๆ ของทหารและตำรวจสามารถประมวลเหตุการณ์สำคัญได้ดังนี้

ในวันที่ 22 พฤษภาคม 2545 แนวร่วมคัดค้านโครงการก่อสร้างก๊าซและโรงแยกก๊าซธรรมชาติไทย – มาเลเซียและอุตสาหกรรมต่อเนื่อง ได้ทำจดหมายถึงรัฐมนตรีว่าการ

³² สำนักนายกรัฐมนตรี, “แถลงการณ์สำนักนายกรัฐมนตรี เรื่อง การพิจารณาการตัดสินใจเกี่ยวกับโครงการก่อสร้างก๊าซและสถานีแยกก๊าซไทย – มาเลเซีย โครงการโรงไฟฟ้าบ่อนอกและโครงการโรงไฟฟ้าบ้านหินกรูด รวมสามโครงการ” (ฉบับที่ 2), 10 พฤษภาคม 2544.

³³ คำกล่าวของ พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร นายกรัฐมนตรี ในรายการ “นายกฯ ทักษิณคุยกับประชาชน” ทางคลื่น F.M. 92.5 สถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย เวลา 08.00 น. วันเสาร์ที่ 11 พฤษภาคม 2545.

กระทรวงกลาโหม เรื่องขอคำชี้แจงและเหตุผลในการทำงานให้บริษัทเอกชน ซึ่งในจดหมายมีความตอนหนึ่งระบุว่า

“...ในเวลาี้ในพื้นที่ที่จะสร้างท่อก๊าซและโรงแยกก๊าซพบว่ามีทหารลงพื้นที่เพื่อลงไปถ่ายรูปบ้าง ถ่ายรูปบ้านเรือนชาวบ้าน ติดตามการทำกิจกรรมของชาวบ้านซึ่งก่อให้เกิดความหวาดกลัว ความหวาดระแวงในหมู่บ้านและการเข้าไปหาข่าวและปล่อยข่าวโดยไปบอกชาวบ้านว่า กรณีปัญหาท่อก๊าซทหารจะลงมาจัดการ ซึ่งวิธีการเหล่านี้สื่อเจตนาข่มขู่ชาวบ้านอย่างชัดเจน...”³⁴ ซึ่งในวันเดียวกันนั้น ฝ่ายผู้คัดค้านได้รวมตัวกันหน้ามณฑลทหารบกที่ 42 ค่ายเสนาณรงค์ อำเภอลาดใหญ่เพื่อเรียกร้องให้ทหารอย่าเข้ามาเกี่ยวข้องกับและหยุดข่มขู่คุกคามชาวบ้าน³⁵ ต่อจากนั้นได้เดินทางไปยังศาลากลางจังหวัดสงขลาเพื่อเรียกร้องให้จังหวัดวางตัวเป็นกลาง³⁶

ในเวลาต่อมาพลเอกสุรยุทธ์ จุลานนท์ ผู้บัญชาการทหารบก (ตำแหน่งในขณะนั้น) ออกมาระบุว่า ทหารที่เข้าไปในพื้นที่เป็นทหารจาก กอ.รมน. เข้าไปถ่ายภาพและหาข่าวตามหน้าที่เท่านั้น “ทหารไม่ได้มีการถืออาวุธเข้าไป นำไปเพียงกล้องถ่ายรูปซึ่งทางเรื่องนี้ทางรัฐบาลได้ขอให้ทาง กอ.รมน. เข้าไปช่วยดูแลอยู่แล้วและต้องดูแลทุกเรื่องที่จะกระทบต่อความมั่นคง กอ.รมน. ต้องเข้าไปรับทราบ ส่วนจะแก้ไขอย่างไรเป็นเรื่องของรัฐบาล อย่าถือว่าเป็นการขู่บังคับ”³⁷

สำหรับท่าทีของตำรวจ ผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติในขณะนั้น (พลตำรวจเอกสันต์ ตรุดานนท์) ได้ให้สัมภาษณ์ในเชิงสนับสนุนโครงการฯและระบุว่า “ตำรวจซึ่งเป็นของคนส่วน

³⁴ “จดหมายจากแนวร่วมคัดค้านโครงการท่อส่งก๊าซและโรงแยกก๊าซธรรมชาติไทย – มาเลเซียและอุตสาหกรรมต่อเนื่อง ถึงรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม.” 22 พฤษภาคม 2545.

³⁵ ต่อมาพลตรีสัมพันธ์ แจ็งเจนเวทย์ (ยศในขณะนั้น) ผู้บัญชาการมณฑลทหารบกที่ 42 ค่ายเสนาณรงค์ ได้ชี้แจงว่าที่ผ่านมาไม่เคยส่งทหารในสังกัดเข้าไปในพื้นที่และไม่เคยมีบทบาทในการดำเนินการโครงการท่อส่งก๊าซมาตั้งแต่ต้น ไม่เคยแม้แต่จะเกี่ยวข้องกับเรื่องการประชุมสัมมนาโครงการ ดูรายละเอียดใน มติชนรายวัน (23 พฤษภาคม 2545): 5.

³⁶ หนังสือพิมพ์บางฉบับรายงานว่าเกิดการกระทบกระทั่งกันเล็กน้อยระหว่างฝ่ายผู้คัดค้านกับเจ้าหน้าที่ตำรวจในขณะที่ฝ่ายผู้คัดค้านพยายามเข้าพบผู้ว่าราชการจังหวัด ดูรายละเอียดใน กรุงเทพธุรกิจ (23 พฤษภาคม 2545): 11.

³⁷ กรุงเทพธุรกิจ (24 พฤษภาคม 2545): 15 – 16. นอกจากนั้นพลเอกพลก ปิ่นมณี รองผู้อำนวยการรักษาความมั่นคงภายใน (กอ.รมน.) ยังได้ออกมายืนยันว่า กอ.รมน. มีคำสั่งไปยัง กอ.รมน.ภาค 4 เข้าไปปฏิบัติการกิจในพื้นที่ อำเภอลาดใหญ่จังหวัดสงขลาจริง ถือเป็นภารกิจปกติของกอ.รมน. คือ 1. แก้ไขปัญหาความขัดแย้งในพื้นที่ด้วยสันติวิธี 2. ติดตามภาครัฐและเอกชนที่เป็นภัยต่อความมั่นคงของชาติ นอกจากนั้นยังกล่าวอีกว่า “เมื่อรัฐบาลตัดสินใจก่อสร้างโครงการท่อส่งก๊าซไทย – มาเลเซีย เป็นมติ ครม. ออกมา พลเอกชวลิต ยงใจยุทธ รองนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหมในฐานะผู้อำนวยการรักษาความมั่นคงภายในก็มีคำสั่งให้ กอ.รมน. เข้าไปทำความเข้าใจกับประชาชนในพื้นที่เพื่อไม่ให้เกิดปัญหาความรุนแรงขึ้น” อีกทั้งยังระบุว่า คนที่เข้าไปในพื้นที่เป็นคนของกอ.รมน.ภาค 4 ชุดสันตินิมิตร ทั้งหมด 10 ชุด ชุดละ 15 คน หมุนเวียนกันลงไปในพื้นที่เพื่อปฏิบัติการจิตวิทยา อธิบายเนื้อหาของโครงการ ชี้ให้เห็นประโยชน์ของประเทศชาติและประชาชนที่จะได้รับ “ถ้าประชาชนรู้ข้อเท็จจริงมือบักจะไม่ขึ้นและไม่มีความรุนแรงเกิดขึ้น ทั้งนี้ไม่ใช่เป็นการส่งเจ้าหน้าที่ไปสลายมือบักด้วยกำลังแต่ใช้วิธีการสันติวิธี เหมือนตอนปราบคอมมิวนิสต์ ที่เราเข้าไปทำการปฏิบัติการจิตวิทยา แยกชาวบ้านออกมาเป็นพวกเรา...” รายละเอียดใน ผู้จัดการรายวัน (25 – 26 พฤษภาคม 2545): 1 และ 11.

ใหญ่ของประเทศจะไม่ยอมให้คนแค่มือที่คัดค้านมาทำให้ประเทศชาติต้องเสียประโยชน์และตำราเองก็พร้อมที่จะอภิบาลคนดี ปกป้องผลประโยชน์ของคนส่วนใหญ่และของประเทศชาติ”³⁸

ต่อมาเดือนเมษายน 2546 นายอำเภोजะนะได้ทำหนังสือถึงผู้ว่าราชการจังหวัดสงขลา เพื่อขอรับการสนับสนุนชุดทัศนศึกษาพัฒนาปฏิบัติงานในพื้นที่อำเภोजะนะ เพื่อให้มีผู้ปฏิบัติการจิตวิถยามวลชนและเตรียมแผนรองรับการก่อสร้างท่อส่งก๊าซและโรงแยกก๊าซในพื้นที่³⁹ ซึ่งเจ้าหน้าที่ตำรวจหน่วยปฏิบัติการพิเศษจากกองบัญชาการตำรวจภูธรภาค 9 (กองกำลังผสมและตชด.) จำนวน 400 คนได้เข้าประจำการในพื้นที่ก่อตั้งโครงการเพื่อคุ้มกันรักษาความปลอดภัยและอำนวยความสะดวกให้กับบริษัท ทรานส์ ไทย – มาเลเซีย (ประเทศไทย) จำกัดในการก่อสร้าง⁴⁰ ในเวลาต่อมา

3.2.2 การเคลื่อนไหวและการก่อตัวของฝ่ายต่าง ๆ

การเคลื่อนไหวของการปิโตรเลียมแห่งประเทศไทยในการประชาสัมพันธ์โครงการได้เริ่มดำเนินการมาตั้งแต่ปี 2541 โดยได้มีการจัดจ้างบริษัทที่ปรึกษาด้านประชาสัมพันธ์และมวลชนสัมพันธ์ร่วมปฏิบัติงานด้วยชื่อ บริษัท ดุลประชาธรรม จำกัด⁴¹ ทั้งยังมีการประชาสัมพันธ์ด้วยวิธีการชุมชนสัมพันธ์ โดยใช้ชาวบ้านในพื้นที่เป็นผู้ดำเนินการ นอกจากนั้น การปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย ยังได้จัดให้มีการประชาสัมพันธ์ชี้แจงโครงการในระดับชุมชน ระดับตำบลและระดับจังหวัด⁴² การจัดบอร์ดนิทรรศการเคลื่อนที่ การประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อวิทยุ สื่อโทรทัศน์และการนำประชาชนและข้าราชการระดับต่างๆในพื้นที่และบริเวณโดยรอบไปดูงานยังสถานที่ต่างๆ เช่น โรงไฟฟ้าขอมที่จังหวัดนครศรีธรรมราช และมาบตาพุดในจังหวัดระยอง⁴³

สำหรับ การเคลื่อนไหวในการตั้งข้อสงสัยต่อโครงการนั้น เริ่มต้นจากการเคลื่อนไหวภายในมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ โดยเริ่มขึ้นในช่วงปลายปี 2540 เมื่อการปิโตรเลียมแห่งประเทศไทยได้ว่าจ้างบริษัท ทีม คอนซัลติ้ง เอ็นจิเนียริ์ จำกัด ร่วมกับคณะกรรมการจัดการสิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ทำการศึกษาผลกระทบสิ่งแวดล้อมเบื้องต้น (IEE) ใน

³⁸ มติชนรายวัน, (12 มิถุนายน 2545): 11 และ สุภรณ์โรจน์ ไชยวงศ์, บรรณาธิการและเรียบเรียง, สถานการณ์สิ่งแวดล้อมไทย 2544 – 2545, หน้า 316.

³⁹ อำเภोजะนะ จังหวัดสงขลา, “หนังสือเลขที่ สข. 0318/1235 เรื่อง ขอรับการสนับสนุนชุดทัศนศึกษาพัฒนาปฏิบัติงานในพื้นที่อำเภोजะนะ,” 8 เมษายน 2546.

⁴⁰ มุกิตา เชื้อซัง, “การนำเสนอเนื้อหาของหนังสือพิมพ์มติชน ศึกษากรณีความขัดแย้งระหว่างรัฐกับประชาชน โครงการท่อส่งก๊าซและโรงแยกก๊าซไทย – มาเลเซีย,” (สารนิพนธ์ตามหลักสูตรวารสารศาสตร์บัณฑิต คณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2547), ภาคผนวก ก.

⁴¹ สุภรณ์โรจน์ ไชยวงศ์, “ก๊าซเจดีเอ ตัวจุดปะทุอุตสาหกรรมและความรุนแรง” โลกสีเขียว 8 (มกราคม – กุมภาพันธ์ 2543): 40.

⁴² บริษัท ทรานส์ ไทย – มาเลเซีย (ประเทศไทย) จำกัด, “เอกสารสรุปการประชาสัมพันธ์ให้ข้อมูลโครงการท่อส่งก๊าซธรรมชาติ ไทย – มาเลเซีย และโรงแยกก๊าซ ไทย – มาเลเซีย ปี 2541 – 2545,” (เอกสารไม่ตีพิมพ์เผยแพร่)

⁴³ เรื่องเดียวกัน.

ระหว่างนั้นจึงได้มีอาจารย์กลุ่มหนึ่ง เช่น กลุ่มของ นพ.เกรียงศักดิ์ หลิวจันทร์พัฒนา นพ.อนันต์ บุญโสภณ พญ.รัชณี บุญโสภณ และผู้ช่วยศาสตราจารย์จรรยา เพชรรัตน์⁴⁴ ได้ตั้งข้อสงสัยเกี่ยวกับโครงการนี้ว่าจะต้องการนำก๊าซธรรมชาติขึ้นมาทำอะไร⁴⁵ ซึ่งต่อมาได้ขยายความร่วมมือไปยังผู้ที่มีความห่วงใยในปัญหาสิ่งแวดล้อมและสังคมในจังหวัดสงขลาจนในที่สุดได้จัดตั้งเป็น "กลุ่มศึกษาการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืนสงขลา" โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและติดตามโครงการนี้⁴⁶ นอกจากนี้ยังมีการขยายเป็นเครือข่ายออกไปภายใต้ชื่อ "เครือข่ายพลเมืองสงขลา" ขึ้นมาซึ่งในช่วงแรกประกอบไปด้วย มูลนิธิรักษากันเกิดภาคใต้ สัมชชาจังหวัดสงขลาเพื่อการปฏิรูปการเมือง กลุ่มศึกษาการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืนสงขลา เครือข่ายรักมอ.(มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์) กลุ่มรักษ์ทะเลไทย (นักศึกษามหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์) ชมรมรวบรวมเรื่องเมืองหาดใหญ่ สงขลาฟอรัม เครือข่ายเพื่อนช่วยเพื่อนภาคใต้ กลุ่มผู้บริโภคเข้มแข็ง แนวร่วมศิลปินเพื่อชีวิตบ้านนายหัว ชมรมกสิกรรมธรรมชาติ สงขลาและกลุ่มรักษ์ทะเล จะนะ นอกจากนั้นนักศึกษาและองค์กรพัฒนาเอกชน ยังได้ร่วมกันลอยเรือชูป้ายผ้า ณ เชิงสะพานติณสูลานนท์เพื่อทักท้วงรัฐบาลว่า "ทำประชาพิจารณ์หรือยัง? ศึกษาEIAหรือยัง?" ในวันที่ 22 เมษายน 2541 ซึ่งเป็นวันที่นายกรัฐมนตรีของไทยและมาเลเซียได้ร่วมเป็นสักขีพยานในการลงนามในข้อตกลงการซื้อขายก๊าซระหว่างการปิโตรเลียมแห่งประเทศไทยกับเปโตรนาส"⁴⁷

ภายในพื้นที่ที่คาดว่าจะเป็นที่ตั้งของโครงการฯ เองก็ได้มีความเคลื่อนไหวจากชาวบ้านในพื้นที่⁴⁸ โดยเป็นสองกลุ่มคือฝ่ายที่เห็นด้วยกับโครงการฯ และฝ่ายที่ตั้งข้อสงสัยต่อโครงการฯ

ในส่วนของฝ่ายที่เห็นด้วยกับโครงการฯ นั้นมีเหตุผลสองประการที่ใช้เป็นข้ออ้างในการสนับสนุนโครงการฯ ประการแรก คือ ความต้องการในการพัฒนาพื้นที่ให้มีความเจริญ พวกเขาเข้าใจว่าหากโครงการฯ นี้เข้ามานอกจากจะเป็นการสร้างรายได้ให้กับชุมชนแล้วยังเป็นการเพิ่มรายได้ให้กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นซึ่งท้องถิ่นสามารถนำเงินจำนวนนี้มาใช้ในการพัฒนาพื้นที่ได้⁴⁹ ประการที่สอง คือ คนกลุ่มหนึ่งรู้สึกว่าเป็นหน้าที่ที่พวกเขาจะต้องสนับสนุนโครงการฯ

⁴⁴ บุญญา หลีเหลด, เอกสารวิชาการส่วนบุคคล เรื่อง แนวทางการแก้ไขความขัดแย้งโครงการท่อส่งก๊าซธรรมชาติในพื้นที่พัฒนาร่วมไทย – มาเลเซีย (JDA) (กรุงเทพฯ: สถาบันพระปกเกล้า, 2544), หน้า 6.

⁴⁵ "ลำดับเหตุการณ์โดยย่อโครงการท่อส่งก๊าซธรรมชาติและโรงแยกก๊าซฯ ไทย-มาเลเซียและการคัดค้าน," [Online], (ม.ป.ป.), แหล่งที่มา: <http://www.geocities.com/jdaobservers/chronology.htm> [30 ธันวาคม 2548]

⁴⁶ เรื่องเดียวกัน

⁴⁷ สหพันธ์นิสิตนักศึกษาแห่งประเทศไทย, เอกสารเผยแพร่โครงการท่อส่งก๊าซและโรงแยกก๊าซ ไทย – มาเลเซีย (กรุงเทพฯ: สหพันธ์นิสิตนักศึกษาแห่งประเทศไทย, ม.ป.ป.), หน้า 4.

⁴⁸ ต่อมาชาวบ้านกลุ่มนี้บางส่วนได้กลายเป็นกลุ่มที่คัดค้านโครงการในเวลาต่อมา

⁴⁹ สัมภาษณ์ เจ๊ะโสะ หัดหะ, อดีตนายกองค์การบริหารส่วนตำบลลิงชัน อำเภอจะนะ จังหวัดสงขลา, 1 กันยายน 2548.

เพราะพวกเขาอยู่ในฐานะเป็นเจ้าของพื้นที่ของรัฐ เช่น ดำรงตำแหน่งกำนัน ผู้ใหญ่บ้านหรือข้าราชการ เป็นต้น⁵⁰

สำหรับชาวบ้านฝ่ายที่ตั้งข้อสงสัยกับโครงการนั้นส่วนหนึ่งเกิดขึ้นหลังจากการประชาสัมพันธ์ของการปิโตรเลียมแห่งประเทศไทยได้ดำเนินการประชาสัมพันธ์ ไปได้แล้วระยะหนึ่ง โดยในส่วนของชาวบ้านเองนั้น พวกเขาคิดว่า เป็นเรื่องน่าแปลกเพราะ “ปตท. มาพูดทุกครั้ง มีแต่ข้อดีทั้งหมด ซึ่งมันผิดปกติเพราะปกติโดยทั่วไปเป็นไปได้น้อยจริง ๆ ว่าการทำอะไร (อะไร) สักอย่างหนึ่งมันจะไม่มีข้อเสียเลย”⁵¹ ความสงสัยเหล่านี้ผลักดันผลักดันให้พวกเขาหาความรู้ด้วยตัวเองและขอความร่วมมือจากองค์กรพัฒนาเอกชนที่พวกเขาเคยทำงานร่วมกันมาในพื้นที่ซึ่งองค์กรพัฒนาเอกชนจะทำหน้าที่ในการประสานงานหาข้อมูลให้กับชาวบ้าน นอกจากนั้นชาวบ้านบางส่วนยังได้เดินทางไปดูพื้นที่จังหวัดระยองเพื่อหาข้อมูลด้วยตัวเอง เนื่องจากเกิดความเคลือบแคลงกับการจัดให้ไปศึกษาดูงานของการปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย ที่ได้จัดให้ไปดูพื้นที่การนิคมอุตสาหกรรมมาบตาพุด⁵²

หลังจากกลับมาจากจังหวัดระยองหลายคนรู้สึกถึงความไม่ปลอดภัยที่อาจจะเข้ามาคุกคามชีวิตของพวกเขาหากโครงการนี้เกิดขึ้น “มาบตาพุดเต็มไปด้วยมลพิษคนที่นี่มีแต่ความทุกข์ทั้งเด็ก ทั้งผู้ใหญ่อยู่อย่างไม่มีความสุข ร้องเรียนใครก็ไม่มีการฟังเรากว่านี่หรือความเจริญแบบนี้ใช้ไหมความเจริญ เรารู้ว่าใครก็เอาไปเลย แต่เราไม่เอา”⁵³ ทำให้ชาวบ้านบางส่วนเป็นกังวลกับความปลอดภัย

ในเวลาต่อมา ชาวบ้านจึงร่วมกับองค์การบริหารส่วนตำบลสะกอมจัดเวทีระดับชุมชนเป็นครั้งแรกในวันที่ 31 กรกฎาคม 2541 โดยเชิญเจ้าหน้าที่จากการปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย และฝ่ายที่คัดค้านโครงการท่อก๊าซไทย-พม่ามาร่วมเวที โดยเวทีดังกล่าวมีขึ้นที่บ้านปากบาง ม.4 ตำบลสะกอม อำเภอจะนะ จังหวัดสงขลา⁵⁴ ซึ่งนอกจากเวทีข้างต้นแล้วยังมีเวทีในการชี้แจงข้อมูลเช่นเดียวกันนี้อีกหลายครั้งซึ่งจัดโดยการปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย⁵⁵ และจัดโดยการประสานงานขององค์กรพัฒนาเอกชน⁵⁶

⁵⁰ สัมภาษณ์ เขียน, ผู้ใหญ่บ้าน, 2 กันยายน 2548

⁵¹ คณะกรรมการประสานงานองค์กรพัฒนาเอกชนภาคใต้, ทำไมต้องค้านโครงการท่อก๊าซไทย – มาเลเซีย: ปากคำสะท้อนแผ่นดินของประชาชนผู้ไม่ยอมตกเป็นเหยื่อของการพัฒนา (สงขลา: คณะกรรมการประสานงานองค์กรพัฒนาเอกชนภาคใต้, 2543), หน้า 13.

⁵² สัมภาษณ์ สุไลมาน หมัดยูโสะ, 25 ธันวาคม 2548

⁵³ คณะกรรมการประสานงานองค์กรพัฒนาเอกชนภาคใต้, 2543, ทำไมต้องค้านโครงการท่อก๊าซไทย – มาเลเซีย: ปากคำสะท้อนแผ่นดินของประชาชนผู้ไม่ยอมตกเป็นเหยื่อของการพัฒนา, หน้า 9.

⁵⁴ “ลำดับเหตุการณ์สำคัญกรณีโครงการท่อก๊าซไทย – มาเลเซีย”, (เอกสารไม่ตีพิมพ์เผยแพร่)

⁵⁵ บริษัท ทรานส์ ไทย – มาเลเซีย (ประเทศไทย) จำกัด, “เอกสารสรุปการประชาสัมพันธ์ให้ข้อมูลโครงการท่อส่งก๊าซธรรมชาติ ไทย – มาเลเซีย และโรงแยกก๊าซฯ ไทย – มาเลเซีย ปี 2541 – 2545,” (เอกสารไม่ตีพิมพ์เผยแพร่)

⁵⁶ “ลำดับเหตุการณ์สำคัญกรณีโครงการท่อก๊าซไทย – มาเลเซีย”, (เอกสารไม่ตีพิมพ์เผยแพร่)

โดยสรุปในระยะแรกนี้การเคลื่อนไหวของฝ่ายต่างๆจะเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับข้อมูลอันได้แก่ การพยายามให้ข้อมูลและการพยายามตรวจสอบข้อมูล นอกจากนั้นในระยะนี้ได้เกิดการปรากฏตัวอย่างร่างๆ ของฝ่ายที่เห็นด้วยกับโครงการและฝ่ายที่มีข้อเคลือบแคลงกับโครงการฯ ซึ่งในปี 2542 จึงเริ่มมีการปรากฏตัวของผู้ที่ไม่เห็นด้วยกับโครงการชัดเจนขึ้น ดังจะเห็นได้จากการขึ้นป้ายคัดค้านของชาวบ้านบ้านโคกสัก, บ้านโนไร่, บ้านป่างาม, และบ้านสวนกง ตำบลดิ่งชัน อำเภอจะนะ บริเวณที่ท่อก๊าซจะขึ้นบกบริเวณหน้าชุมชน⁵⁷

3.3 ประเด็นความขัดแย้ง

ประเด็นความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในจากโครงการฯ นั้นสามารถแบ่งออกอย่างกว้างๆได้เป็น 3 ประเด็น คือ ความขัดแย้งด้านข้อมูล ความขัดแย้งทางด้านการให้คุณค่าและความขัดแย้งทางด้านผลประโยชน์ ซึ่งในประเด็นความขัดแย้งนี้ มีข้อสังเกตว่าแต่ละฝ่ายที่อยู่ในความขัดแย้งมีการให้น้ำหนักของประเด็นความขัดแย้งที่แตกต่างกันซึ่งมีผลต่อการกำหนดแนวทางในการแก้ไขปัญหาที่แตกต่างกัน เช่น บริษัทผู้รับผิดชอบโครงการฯ และฝ่ายที่สนับสนุนโครงการฯ มักจะมองว่าประเด็นความขัดแย้งหลักในโครงการฯ เป็นความขัดแย้งด้านข้อมูล จึงได้พยายามให้ข้อมูลต่างๆ อย่างต่อเนื่อง โดยละเอียดหรือเพิกเฉยต่อการพิจารณาประเด็นความขัดแย้งในเรื่องการให้คุณค่าที่แตกต่างกัน ทำให้ความขัดแย้งในประเด็นด้านการให้คุณค่าไม่ได้รับการแก้ไขหรือการจัดการที่เหมาะสม ซึ่งในที่สุดก็จะส่งผลกระทบต่อเพิ่มขึ้นของสถานการณ์ความตึงเครียดของความขัดแย้งโดยรวมได้

3.3.1 ความขัดแย้งด้านข้อมูล

ความขัดแย้งด้านข้อมูลนั้นเป็นความขัดแย้งที่เกิดขึ้นอย่างชัดเจนในโครงการดังกล่าว อาทิ ตัวเลขความจำเป็นในการใช้พลังงานของประเทศไทยที่ทางฝ่ายผู้คัดค้านมีตัวเลขว่าพลังงานของประเทศไทยยังล้นเกิน ในขณะที่การบีโตรเลียมแห่งประเทศไทยยืนยันว่ามีความจำเป็นอย่างยิ่งในการสำรองพลังงานเพื่อความมั่นคงทางพลังงานของประเทศ

ตัวเลขความคุ้มทุนทางเศรษฐกิจ โดยเฉพาะในประเด็นสัญญาการขุดเจาะที่ประเทศไทยทำกับประเทศมาเลเซียที่ระบุว่าจะมีการให้ส่วนแบ่งในผลประโยชน์ระหว่างไทยกับมาเลเซียในสัดส่วน 50: 50 แต่ทางฝ่ายคัดค้านเชื่อว่าไม่เป็นจริง พวกเขาเชื่อว่าในความเป็นจริงประเทศไทยจะได้รับผลประโยชน์อย่างมากที่สุดเพียง 10 เปอร์เซ็นต์เท่านั้น นอกจากนั้นยังมีข้อถกเถียง

⁵⁷ นอกจากนั้นยังมีบทความแสดงเหตุผลว่าทำไมจึงมีการเคลื่อนไหวเพื่อคัดค้านโครงการ เช่น บทความของจรรยา พุทธิทอง ที่ระบุเหตุผล 3 ประการในการคัดค้านโครงการนี้ นั่นคือ "1) เป็นโครงการที่ขัดแย้งกับวิถีชีวิตของชุมชนและแผนการลงทุนมีเขตอุตสาหกรรมขนาดใหญ่อยู่บนต้นน้ำลำคลองอยู่ตะกั่วซึ่งเป็นแหล่งน้ำอุปโภคบริโภคสำคัญของจังหวัดสงขลา จะส่งผลกระทบต่อแหล่งน้ำแห่งนี้ในทางเป็นลบพิช 2) เป็นการพัฒนาที่เดินตามรอยผิดพลาดในอดีตคือการพัฒนาอุตสาหกรรมที่ไม่สามารถยืนอยู่ด้วยตัวเองได้ ไม่ได้แก้ปัญหาแรงงานที่แท้จริง เป็นการพัฒนาที่ก่อให้เกิดภาระทางด้านสาธารณสุขและความเสื่อมโทรมของสิ่งแวดล้อม และ 3) ความไม่ชอบธรรมในการให้ประชาชนมีส่วนร่วม จนถึงบัดนี้พบว่ารัฐบาลไทยไม่มีแผนการทำประชาพิจารณ์อย่างชัดเจน" จรรยา พุทธิทอง, "ทำไมคนใต้จึงคัดค้านโครงการซื้อ - ขายก๊าซ," ผู้จัดการรายวัน (8 พฤศจิกายน 2542): 9.

ที่ว่าในฐานะที่ประเทศไทยต้องเป็นผู้แบกรับปัญหามลพิษในขณะที่มาเลเซียจะได้รับประโยชน์ โดยไม่ต้องเผชิญกับความเสียดังกล่าว ได้มีการพิจารณาดันทุนส่วนนี้หรือไม่

อีกประเด็นหนึ่ง คือ ข้อสงสัยของฝ่ายผู้คัดค้านโครงการฯ ในเรื่องที่ต้องมีลงทุนเพิ่มขึ้นอีกหลายหมื่นล้านเพื่อให้ท่อก๊าซมาขึ้นที่อำเภอจะนะ ทั้งๆ ทางฝ่ายผู้คัดค้านเชื่อว่าตามแผนเดิมจะมีการวางท่อก๊าซไปมาบตาพุด จ.ระยอง ซึ่งข้อสงสัยดังกล่าวเกิดขึ้นมาจากข้อเคลือบแคลงว่าทำไมจึงมีการเลือกเส้นทางการสร้างท่อส่งก๊าซและโรงแยกก๊าซสายนี้แทนสายอีก 6 เส้นทาง ซึ่งทางการปิโตรเลียมได้พยายามชี้แจงถึงความเหมาะสมและความคุ้มทุนของเส้นทางดังกล่าวและความจำเป็นทางด้านการสร้างความมั่นคงทางด้านพลังงานให้กับภาคใต้ตอนล่าง

ความขัดแย้งทางด้านข้อมูลยังมีอีกหลายประเด็นที่การศึกษานี้ยังไม่ได้ครอบคลุมเอาไว้ ซึ่งความขัดแย้งทางด้านข้อมูลดังกล่าวมีส่วนสำคัญที่ทำให้เกิดอคติจากฝ่ายต่างๆ ว่ามีการโกหกในเรื่องข้อมูล ซึ่งมีส่วนสำคัญที่ทำให้การโต้เถียงด้านข้อมูลยังคงมีอยู่อย่างยืดเยื้อยาวนาน

3.3.2 ความขัดแย้งด้านการให้คุณค่า

สำหรับความขัดแย้งด้านการให้คุณค่านั้น ทางฝ่ายผู้คัดค้านโครงการฯ มักจะหยิบยกประเด็นเรื่องความต้องการดำเนินชีวิตที่สามารถพึ่งพาตนเองได้โดยใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน พวกเขาคิดว่าโครงการฯ นี้จะทำให้เกิดมลพิษต่างๆ เข้ามาในพื้นที่ซึ่งจะกระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติที่พวกเขาต้องพึ่งพิงในการดำรงชีวิต นอกจากนี้เนื่องจากชาวบ้านที่อยู่ในฝ่ายที่คัดค้านโครงการฯ ทั้งหมดนับถือศาสนาอิสลาม พวกเขาจึงมีความกลัวว่า โครงการฯ นี้อาจจะนำความเสื่อมโทรมทางสังคมและศีลธรรมเข้ามาในพื้นที่

ในขณะที่บริษัทที่รับผิดชอบโครงการฯ และฝ่ายที่สนับสนุนโครงการฯ นั้นจะพิจารณาประเด็นเรื่อง ความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจและการพัฒนาท้องถิ่นให้มีความทันสมัยเป็นหลัก พวกเขามีความเห็นว่าการพัฒนาในแนวทางดังกล่าวจะเป็นการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่เพื่อยกระดับให้ประชาชนในพื้นที่ได้มีคุณภาพชีวิตและความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น

3.3.3 ความขัดแย้งด้านผลประโยชน์

สำหรับความขัดแย้งทางด้านผลประโยชน์นั้น จะพบว่า มีข้อโต้แย้งจำนวนมากระหว่างฝ่ายต่างๆ ว่าใครคือผู้ที่ได้รับผลประโยชน์ที่แท้จริงจากโครงการฯ โดยทางฝ่ายผู้สนับสนุนและบริษัทที่รับผิดชอบโครงการฯ มีความเห็นว่าการเกิดขึ้นของโครงการฯ จะเป็นประโยชน์กับประชาชนในพื้นที่ โดยจะทำให้เกิดการจ้างงาน การพัฒนาบุคลากร นอกจากนี้ การจัดเก็บภาษีที่เพิ่มขึ้นก็จะยกระดับความเป็นอยู่ของประชาชนในพื้นที่ได้ ยิ่งไปกว่านั้นประชาชนในพื้นที่ก็ยังจะได้ประโยชน์จากการได้ใช้ก๊าซหุงต้มในราคาถูกลงอีกด้วย

ในขณะที่ฝ่ายผู้คัดค้านโครงการฯ นอกจากจะคิดว่ายังไม่มีความจำเป็นเร่งด่วนที่จะต้องนำก๊าซธรรมชาติมาใช้แล้ว พวกเขายังเห็นว่าการก่อสร้างโครงการฯ ดังกล่าวก็จะมีผลกระทบต่อ

อาชีพของชาวบ้านในพื้นที่ อันได้แก่ การประมงขนาดเล็ก การเกษตรและการเลี้ยงนกเขา นอกจากนั้นทางฝ่ายผู้คัดค้านโครงการฯ ยังมีข้อสงสัยเกี่ยวกับความโปร่งใสของโครงการฯ ในประเด็นที่อาจจะมีนักการเมืองหรือผู้มีอิทธิพลบางส่วนในพื้นที่ที่ได้รับผลประโยชน์จากการเกิดขึ้นของโครงการฯ และผู้ที่ได้รับผลประโยชน์ที่แท้จริงน่าจะเป็นบริษัทที่ดำเนินโครงการฯ บริษัทที่ทำการขุดเจาะน้ำมันและรัฐบาลมาเลเซีย

3.4 ความพยายามในการแก้ไขปัญหา

การศึกษานี้พบว่ามีความพยายามในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นจากรัฐบาล ฝ่ายผู้คัดค้านโครงการฯ และข้อเสนอในการแก้ไขปัญหาต่างๆ จากภายนอกจำนวนมาก ซึ่งจะยกขึ้นมาเพียงบางประเด็นเพื่อแสดงให้เห็นถึงภาพของความพยายามดังกล่าว

3.4.1 ความพยายามแก้ไขปัญหาริเริ่มโดยรัฐบาล

การศึกษาพบว่ารัฐบาลชุดต่างๆ ได้มีความพยายามในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น แต่ดูเหมือนว่าความพยายามแก้ไขปัญหาดังกล่าว จะไม่ประสบผลสำเร็จโดยมีเหตุปัจจัยต่างๆ กันไปในแต่ละมาตรการ ยิ่งไปกว่านั้น บางมาตรการที่ต้องการใช้เพื่อแก้ไขปัญหา กลับกลายเป็นปัญหาเสียเอง ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

3.4.1.1 การจัดทำการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม (Environmental Impact Assessment หรือ EIA)

การจัดทำการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมนับเป็นความพยายามแรกๆ ในการป้องกันปัญหาอันอาจเกิดขึ้นจากโครงการฯ เพราะโดยหลักการแล้วการวิเคราะห์ดังกล่าว จะเป็นเครื่องมือที่ใช้ในการคาดการณ์ผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นจากโครงการฯ เพื่อเป็นการเตรียมการควบคุม ป้องกันและแก้ไข รวมทั้งเป็นการคาดการณ์ความสูญเสียที่คาดว่าจะเกิดขึ้นต่อวิถีชีวิตและชุมชน ซึ่งจะต้องได้รับการชดเชยอย่างสมเหตุสมผล⁵⁸ การวิเคราะห์ดังกล่าวจึงเป็นแนวทางหนึ่งที่ทำให้ประชาชนมั่นใจว่า โครงการฯ ที่จะดำเนินการในพื้นที่ของเขานั้นได้รับการพิจารณาอย่างถี่ถ้วน และมีการวางมาตรการต่างๆ เพื่อรองรับปัญหาที่อาจเกิดขึ้นไว้แล้ว

การจัดทำการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมของโครงการท่อส่งก๊าซฯ นี้มีขึ้นเนื่องจากโครงการฯ นี้เป็นโครงการขนาดใหญ่ ตามบัญชีท้ายประกาศของกระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีจะต้องมีการศึกษาและจัดทำรายงานผลกระทบสิ่งแวดล้อมเพื่อนำเสนอต่อกระทรวงวิทยาศาสตร์ฯ ในการพิจารณาให้ความเห็นชอบก่อนการดำเนินการ⁵⁹ ดังนั้นในเดือน

⁵⁸ สถาบันวิจัยสังคมและสถาบันวิจัยสภาวะแวดล้อม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, โครงการพัฒนาการดำเนินงาน การมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม, หน้า 26.

⁵⁹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 229.

ธันวาคม 2541 การปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย⁶⁰ จึงได้ว่าจ้างคณะกรรมการสิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ให้ทำการศึกษาและวิเคราะห์ผลกระทบทางสิ่งแวดล้อมด้วยวงเงิน 20.7 ล้านบาท ซึ่งบริษัท ทรานส์ ไทย – มาเลเซีย (ประเทศไทย) จำกัด ได้นำส่งรายงานวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมของทั้งสองโครงการในเดือน มิถุนายน 2543⁶¹

อย่างไรก็ตาม รายงานดังกล่าวมีข้อโต้แย้งด้านการมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างสูง ดังจะเห็นได้จากบทสรุปของรายงานการศึกษาที่สถาบันวิจัยสังคม และสถาบันวิจัยสภาวะแวดล้อม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยได้จัดทำขึ้น ดังนี้

“โดยสรุป การมีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการท่อส่งก๊าซและโรงแยกก๊าซธรรมชาติ ไทย – มาเลเซีย มิได้เกิดขึ้นในทุกขั้นตอน โดยเฉพาะมิได้มีการมีส่วนร่วมของประชาชนตั้งแต่ในขั้นตอนแรก คือ การเลือกที่ตั้งโครงการ ซึ่งจะมีผลกระทบต่อประชาชนในพื้นที่ และผลจากการที่ไม่มีการมีส่วนร่วมของประชาชนทำให้โครงการล่าช้า...นอกจากนี้ในขั้นตอนของการเผยแพร่ผลการศึกษาสู่สาธารณะก็มิได้ทำให้ประเด็นที่ประชาชนส่วนใหญ่สนใจชัดเจนขึ้นมา โดยอ้างว่าอยู่นอกขอบเขตการศึกษา และส่งบทบาทให้เจ้าหน้าที่จากสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติเป็นผู้ตอบแทน รวมทั้งยังเปิดโอกาสให้บริษัท ทรานส์ ไทย – มาเลเซีย ชี้แจงในบางประเด็น ซึ่งทำให้ประชาชนเข้าใจว่าคณะผู้ศึกษา มีความไม่เป็นกลางและไม่เชื่อถือผลการศึกษา”⁶²

นอกจากนั้นกระบวนการจัดทำรายงานฉบับดังกล่าวก็ทำให้ประชาชนฝ่ายที่คัดค้านโครงการฯ มีความรู้สึกที่ไม่ได้รับความสนใจในการมีส่วนร่วมให้ข้อมูล

“การศึกษา EIA นี้ไม่ได้ศึกษาโดยพื้นฐาน โดยชุมชนควรศึกษาเอง นักวิชาการไม่ได้บอกว่า คนจะนะต้องศึกษาว่าเขาดต้องการใหม่...แล้วก็คนในพื้นที่คนในชุมชนมันต้องรู้ดีกว่าคนที่เรียนแน่นอนพันเปอร์เซ็นต์ เพราะว่าคนเรียนส่วนใหญ่จะนั่งอยู่ในห้องแอร์แล้วก็เขียน เป็นการศึกษาที่โอเค แต่ภาคปฏิบัตินี้ ผมเชื่อว่าจบดอกเตอร์มาอย่างไรไม่เท่ากับชุมชน ถามว่า หอยเสียบรู้จักไหม...แล้วก็ดิ่งที่มันสูงเพราะเหตุอะไร คนแถวนี้คุณรู้ไหมว่าวิถีชีวิตเขาเป็นอย่างไร...ผมว่าวิถีคิดแบบนี้คือไม่ให้เกียรติกับชุมชน ถือว่าตัวเองเรียนมาสูง ไซ้ใหม่ ไม่ต้องเชื่อแล้วคนที่จบชั้น ป.4 บางคนไม่ได้จบอะไรเลย พวกนี้ทำอะไรไม่ได้ เพราะวิถีคิดแบบนี้คือวิถีคิดแบบคนโง่ เพราะว่าคนที่อยู่ในพื้นที่นี้เขารู้นะ ขนาดเขาดำน้ำในทะเล เขายังรู้เลยว่าปลาในทะเลอยู่

⁶⁰ หลังจากที่ได้มีการจดทะเบียนจัดตั้งบริษัท ทรานส์ไทย – มาเลเซียขึ้นในปี 2543 จึงได้เปลี่ยนให้บริษัทที่ตั้งขึ้นใหม่นี้เป็นผู้รับผิดชอบโครงการฯ

⁶¹ อำนวย ลายไม้ อำนวย ลายไม้, “โครงการของรัฐเพื่อการพัฒนาที่ใช้กระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการรับฟังความคิดเห็นสาธารณะ ด้วยวิธีประชาธิปไตย ศึกษากรณี: โครงการท่อส่งก๊าซธรรมชาติไทย – มาเลเซียและโครงการโรงแยกก๊าซฯ ไทย – มาเลเซีย”, หน้า 42.

⁶² สถาบันวิจัยสังคมและสถาบันวิจัยสภาวะแวดล้อม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, โครงการพัฒนาการดำเนินงาน การมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม, หน้า 245.

ตรงไหน โดยไม่ต้องใช้เรดาร์หืออะไร ใช้หูฟัง เพราะเขาใช้อยู่ตลอด ปลานี้จะเยอะ หรือไม่เยอะ หรือไม่มีนี่เขาจะรู้หมด...⁶³

ยิ่งไปกว่านั้น กระบวนการรับรองรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมก็ยังคงมีความกำกวมอยู่มาก ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

ในเดือนธันวาคม 2543 สำนักนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อม (สผ.) ได้แถลงว่าคณะกรรมการผู้ชำนาญการโครงการ โครงสร้างพื้นฐานและอื่นๆ (คชก.) ซึ่งทำหน้าที่พิจารณารายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม (EIA) ทั้ง 2 ฉบับ คือ ฉบับโรงแยกก๊าซฯ และฉบับท่อส่งก๊าซฯ มีมติไม่เห็นชอบต่อรายงานดังกล่าวในหลายประเด็นและมีการเรียกข้อมูลเพิ่มเติมเป็นระยะๆ⁶⁴

คณะกรรมการผู้ชำนาญการโครงการ โครงสร้างพื้นฐานและอื่นๆ ได้พิจารณารายงานวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม (EIA) หลายครั้งแต่ก็ยังคงพบว่าข้อมูลของรายงานดังกล่าวไม่สมบูรณ์⁶⁵ กระนั้น นายอภิชัย ชวเจริญพันธ์ รองเลขาธิการสำนักนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อม และประธานคณะกรรมการผู้ชำนาญการโครงการ โครงสร้างพื้นฐานและอื่นๆ (คชก.) ได้ออกมาเปิดเผยกับสื่อมวลชนว่า ที่ประชุม คชก. ชุดโครงสร้างพื้นฐานได้พิจารณาเห็นชอบ อีไอเอของท่อก๊าซแล้ว⁶⁶ อย่างไรก็ตาม หม่อมหลวงวัลย์วิภา บุรุษรัตนพันธ์ กรรมการผู้ชำนาญการชุดโครงสร้างพื้นฐาน ผู้พิจารณาโครงการท่อก๊าซไทย – มาเลเซีย ได้ออกมาเปิดเผยว่า คณะกรรมการผู้ชำนาญการสิ่งแวดล้อมฯ (คชก.) ยังไม่ได้ให้ความเห็นชอบกับรายงานฯ ดังที่ปรากฏเป็นข่าว⁶⁷ หม่อมหลวงวัลย์วิภา ยังให้ข้อมูลเพิ่มเติมว่า ในการประชุมเมื่อวันที่ 21 กันยายนนั้นผู้จัดทำอีไอเอไม่สามารถชี้แจงประเด็นความเสี่ยงที่จะเกิดกับชุมชน ปฏิบัติการทางสังคม ปัญหาขยะและผลกระทบทางสมุทรศาสตร์ทางทะเลให้ คชก. มั่นใจได้ ในวันนั้นจึงไม่มีผู้ชำนาญการคนใดรับรองอีไอเอ โดยระบุว่าไม่เห็นชอบรายงานการศึกษาทางด้านสังคมแต่ในการประชุมครั้งต่อมาเมื่อ 26 กันยายน 2544 กลับไม่มีการรับรองการประชุมครั้งที่แล้ว (21

⁶³ สัมภาษณ์ สุไลมาน หมัดยูโสะ, 25 ธันวาคม 2548.

⁶⁴ สุภรนต์ ไรจนไพรวงศ์, บรรณาธิการและเรียบเรียง, สถานการณ์สิ่งแวดล้อมไทย 2544 – 2545, หน้า 312. ตัวอย่างเช่น ในรายงานวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมของโครงการท่อส่งก๊าซฯ นั้นคณะกรรมการผู้ชำนาญการฯ ยังมิตติไม่เห็นชอบใน 5 ประเด็นหลัก ได้แก่ 1) ผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมจากการวางท่อโดยให้ศึกษาเพิ่มเติมเปรียบเทียบเทคนิคและวิธีการที่จะใช้ในการวางท่อ 2) ปัญหาทางด้านสมุทรศาสตร์ซึ่งยังมีปัญหาเรื่องข้อมูลพื้นฐานในการคาดการณ์การทำแบบจำลองทางคณิตศาสตร์ 3) การประเมินความเสี่ยง เช่น ลักษณะของท่อซึ่งยังขาดรายละเอียดในการอธิบายถึงแนวทางเส้นท่อที่ชัดเจน เป็นต้น 4) ปัญหาทางด้านสังคมและการมีส่วนร่วมของชุมชนซึ่งคณะกรรมการฯ ต้องการให้นำข้อมูลประเด็นที่ชาวบ้านเป็นห่วงมาดำเนินการแก้ไข และ 5) การกำหนดมาตรการการจัดการสิ่งแวดล้อมซึ่งคณะกรรมการฯ ต้องการให้มีการทำแผนปฏิบัติการที่ชัดเจน ดูรายละเอียดใน “ท่อก๊าซไทย – มาเลเซียไม่ผ่านมีปัญหาสาหัส” กรุงเทพธุรกิจ, (17 มีนาคม 2544): 7.

⁶⁵ สุภรนต์ ไรจนไพรวงศ์, 2546, บรรณาธิการและเรียบเรียง, สถานการณ์สิ่งแวดล้อมไทย 2544 – 2545, หน้า 312.

⁶⁶ เรื่องเดียวกัน

⁶⁷ กองบรรณาธิการ, “อวสานของ “อีไอเอ””, โลกสีเขียว 11 (พฤษภาคม – มิถุนายน 2545): 32.

กันยายน) ทั้ง ๆ ที่เป็นเรื่องสำคัญจึงทำให้การประชุมพิจารณาต่อท้ายไม่สมบูรณ์และอาจเป็นโมฆะได้⁶⁸

ทั้งนี้ตามบันทึกรายงานการประชุมครั้งที่ 12/2544 (21 กันยายน) มีการระบุว่า คชก. เห็นชอบ EIA แล้วแต่ในการประชุมครั้งถัดมา (26 กันยายน) คชก.ส่วนใหญ่ทักท้วงในเรื่องนี้ จนต้องมีการแก้ไขรายงานการประชุมไม่ให้เขียนคำว่า "รับรองการผ่านรายงาน"⁶⁹ แต่แล้วในการประชุมของ คชก. ในครั้งถัดมา (14 พฤศจิกายน) สำนักนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อมได้พยายามผลักดันให้ที่ประชุมหาข้อยุติเรื่อง EIA อีกครั้งในที่สุดที่ประชุมจึงมีมติให้ใช้คำว่า "เห็นชอบรายงานด้านเทคนิคยกเว้นทางด้านสังคม"⁷⁰ ต่อมาสำนักนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อมได้ส่งเรื่องต่อให้คณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ (คสช.) พิจารณา แต่คณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติไม่รับพิจารณา เพราะเห็นว่าอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการต้องพิจารณาอีไอเอโครงการของรัฐเท่านั้นและหากพิจารณาโครงการของเอกชนเพียงบางโครงการจะเป็นการไม่ยุติธรรม⁷¹

อย่างไรก็ดี ในรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมที่ได้รับความเห็นชอบจากสำนักงานนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อมระหว่างเดือนตุลาคม 2544 - เดือนธันวาคม 2544 มีการระบุว่า รายงานโครงการก่อสร้างท่าอากาศยานนานาชาติไทย - มาเลเซีย เป็นโครงการด้านพลังงานที่ได้รับความเห็นชอบแล้วในเดือนพฤศจิกายน 2544⁷² ซึ่งผู้ที่อนุมัติเห็นชอบ EIA คือ รองเลขาธิการของ สผ.(นายอภิชัย ชวเจริญพันธ์)⁷³ แม้ว่าต่อมาในที่ประชุม คชก. วันที่ 7 กุมภาพันธ์ 2545 ก็ได้ยืนยันการไม่ผ่านความเห็นชอบอีไอเอด้านสังคมของโครงการก่อสร้างอีกทั้ง ยังมีการบันทึกในรายงานการประชุมด้วยว่า มีการแสดงความเห็นคัดค้านวิธีการให้ผ่านรายงานของ สผ. เพราะกระบวนการพิจารณาไม่สมบูรณ์ชัดเจนและการให้ผ่านนั้นไม่เป็นไปตามกฎหมาย⁷⁴

⁶⁸ กองบรรณาธิการ, "อิวเอส", โลกสีเขียว 11 (พฤษภาคม - มิถุนายน 2545): 32 ทว่านายอภิชัย ชวเจริญพันธ์ยังคงออกมายืนยันว่ามีการเห็นชอบในหลักการไปแล้วเพียงแต่ทางบริษัทต้องทำรายงานทางวาจาให้เป็นเอกสารที่ครบถ้วนอีกหนึ่ง คูรายละเอียดใน สุกรานต์ ไรจนไพรวงศ์, บรรณาธิการและเรียบเรียง, สถานการณ์สิ่งแวดล้อมไทย 2544 - 2545, หน้า 313.

⁶⁹ สุกรานต์ ไรจนไพรวงศ์, บรรณาธิการและเรียบเรียง, สถานการณ์สิ่งแวดล้อมไทย 2544 - 2545, หน้า 313.

⁷⁰ เรื่องเดียวกัน, หน้า 313. และตามบันทึกความจำเรื่องที่ 1 ความเห็นเรื่องการรับรองรายงานการประชุมครั้งที่ 12/2544 (21 กันยายน) ซึ่งมีวาระให้รับรองในครั้งที่ 16/2544 (14 พฤศจิกายน) หรือครั้งที่ สผ.อ้างรายงานผ่าน ได้มีการระบุว่า ผลการศึกษา (ของ EIA) ไม่มี feed back จากชุมชนเพราะผู้ทำรายงานเข้าพื้นที่ไม่ได้อีกแล้ว (อ้างรายงานการประชุม 9/2545)

⁷¹ สุกรานต์ ไรจนไพรวงศ์, บรรณาธิการและเรียบเรียง, สถานการณ์สิ่งแวดล้อมไทย 2544 - 2545, หน้า 313.

⁷² สำนักงานนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อม, รายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมที่ได้รับความเห็นชอบจากสำนักงานนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อมระหว่างเดือนตุลาคม 2544 - เดือนธันวาคม 2544 [Online], (ม.ป.ป.), แหล่งข้อมูล: http://www.onep.go.th/veia/EIA_approve/1_data_approve_oct_2544/1_data_approve_oct_2544_energy_1.html [4 มกราคม 2548]

⁷³ นายอภิชัย มีความเห็นว่า คณะกรรมการไม่สามารถพิจารณาผลกระทบที่เกิดขึ้นกับสังคมได้ สิ่งที่ต้องทำต่อไปคือรวบรวมรายชื่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องแล้วแจ้งให้ไปแก้ปัญหาสังคมที่อาจเกิดขึ้นเอาเอง คูรายละเอียดใน มติชนรายวัน (25 ธันวาคม 2544): 13.

⁷⁴ สุกรานต์ ไรจนไพรวงศ์, บรรณาธิการและเรียบเรียง, สถานการณ์สิ่งแวดล้อมไทย 2544 - 2545, หน้า 312.

โดยสรุปรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมดังกล่าวไม่ได้ทำให้เกิดความเชื่อมั่นแก่ฝ่ายที่คัดค้านโครงการฯ ในประเด็น การขาดการมีส่วนร่วมของประชาชนในการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม นอกจากนี้ยังทำให้เกิดข้อสังเกตต่อมาในเรื่องของความโปร่งใสของโครงการฯ และเนื้อหาของรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมดังกล่าว ยิ่งไปกว่านั้น กระบวนการอนุมัติรายงานฉบับดังกล่าวก็มีความวุ่นวาย กำกวม และไม่โปร่งใส ซึ่งรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมฉบับนี้ไม่ได้รับความเชื่อถือและเป็นความตกเตียงหนึ่งในความขัดแย้งกรณีโครงการท่อส่งก๊าซฯ ในเวลาต่อมา

3.4.1.2 การจัดทำประชาพิจารณ์

การจัดทำประชาพิจารณ์เป็นความพยายามหนึ่งที่จะให้ประชาชนที่มีส่วนได้ส่วนเสียต่อโครงการฯ เข้ามามีส่วนร่วมในการให้ความคิดเห็น อย่างไรก็ตาม ดังที่ได้เสนอต่อไปว่า การทำประชาพิจารณ์ของโครงการฯ ทั้งสองครั้งนั้นประสบแต่ความวุ่นวาย และกระบวนการต่างๆ ก็มีความกำกวม และเร่งรีบ นอกจากนี้ยังมีความพยายามที่จะผลักดันให้การทำประชาพิจารณ์เกิดขึ้นท่ามกลางข้อสงสัยว่าการทำประชาพิจารณ์ดังกล่าวจะเป็นไปเพื่อสร้างความชอบธรรมในการก่อสร้างโครงการฯ เท่านั้น อีกทั้งยังมีข้อสงสัยในประเด็นอื่นๆ อีก เช่น ความโปร่งใสในเนื้อหาของการทำประชาพิจารณ์ และประเด็นที่ชัดเจนของโครงการฯ ว่ามีผลกระทบต่อวิถีชีวิตของชุมชนท้องถิ่นอย่างไร⁷⁵ ยิ่งไปกว่านั้นการทำประชาพิจารณ์ยังเกิดขึ้นท่ามกลางข้อทักท้วงมากมายว่าจะทำให้เกิดความแตกแยก และเสี่ยงต่อการเกิดความรุนแรง ดังที่การศึกษานี้ได้นำเสนอไปแล้วนั้น

เหตุผลต่างๆ ข้างต้นทำให้การจัดทำประชาพิจารณ์ดังกล่าวกลายเป็นสถานที่ระดมทรัพยากรของฝ่ายต่างๆ เพื่อแสดงจุดยืนของฝ่ายตน โดยที่แต่ละฝ่ายต่างวางแผนการในการเตรียมการต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นการระดมคน การวางแผนงานต่างๆ การเตรียมการสถานที่จัดทำประชาพิจารณ์ เป็นต้น ทำให้การจัดทำประชาพิจารณ์ไม่ได้ทำให้เกิดความเข้าใจในโครงการฯ มากยิ่งขึ้น และไม่ได้นำไปสู่การแก้ปัญหาต่างๆ ในโครงการแต่อย่างใด หากแต่ทำให้เกิด “บาดแผล” กับทุกฝ่ายและทำให้กระบวนการแก้ไขปัญหามาตรึง ยืดเยื้อ ความซับซ้อนมากยิ่งขึ้น

3.4.1.3 การลงพื้นที่พบปะผู้ที่เกี่ยวข้องในโครงการฯ ของพันตำรวจโท ดร.ทักษิณ ชินวัตร นายกรัฐมนตรี

การเปลี่ยนแปลงรัฐบาลทำให้บรรยากาศความตึงเครียดของโครงการฯ ผ่อนคลายลงบ้างและเมื่อนายกรัฐมนตรี (พันตำรวจโท ดร.ทักษิณ ชินวัตร) ได้ลงพื้นที่ก่อสร้างโครงการเพื่อ

⁷⁵ สถาบันวิจัยสังคมและสถาบันวิจัยสภาวะแวดล้อม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, โครงการพัฒนาการดำเนินงาน การมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม, หน้า 235.

รับฟังข้อมูลทั้งจากฝ่ายผู้คัดค้านที่ลานหอยเสียบ อำเภอจะนะ และจากผู้สนับสนุน⁷⁶ ในวันที่ 4 - 5 มกราคม 2545 ที่ค่ายเสนาณรงค์ อำเภอหาดใหญ่ นอกจากนั้นยังได้พบปะกับนักวิชาการจาก มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์⁷⁷ ซึ่งการศึกษานี้ถือว่าการกระทำของนายกรัฐมนตริดังกล่าวเป็นหนึ่งในความพยายามที่จะแก้ปัญหาโดยผู้มีอำนาจรัฐ ซึ่งโดยหลักการแล้วหากมีความตั้งใจที่จะรับฟังข้อมูลอย่างรอบด้านอย่างแท้จริงจะเป็นส่วนสำคัญที่ทำให้เกิดการตัดสินใจที่มีเหตุผลได้

หลังจากการเดินทางลงพื้นที่ในครั้งนี้ นายกรัฐมนตรีได้ออกมาระบุว่าจะกลับไปศึกษาและชั่งน้ำหนักว่า โครงการนี้มีประโยชน์ต่อประเทศชาติหรือไม่และหากมีการก่อสร้างจะต้องดูแลข้อเรียกร้องของฝ่ายค้านหมดทุกข้อ โดยจะตัดสินใจภายใน 3 เดือน⁷⁸ ต่อมา นายกรัฐมนตรีได้กล่าวในรายการ “นายกฯ ทักซิณคุยกับประชาชน” ในวันที่ 12 มกราคม 2545 ว่า

“เรื่องท่อก๊าซที่อำเภอจะนะ จังหวัดสงขลา ขณะนี้ผมได้มอบการบ้านให้ส่วนราชการต่าง ๆ นำข้อคัดค้านของพี่น้องที่อำเภอจะนะ และนักวิชาการที่สงขลา เอาไปพิจารณาและต้องมาตอบผม ผมจะเป็นคนตั้งคำถามแบบเดียวกับที่ฝ่ายที่สงสัยและค้านอยู่ เพื่อให้ทางฝ่ายราชการตอบให้ผมกระจ่าง และผมก็จะใช้ข้อสรุปในหลักเดียวกันก็คือว่า 1.เป็นผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจของประเทศ 2.ไม่กระทบวิถีชีวิตชุมชน หรือถ้ากระทบก็ต้องไม่มากเกินไป ในอัตราที่พอจะปรับตัวได้ 3. ต้องรักษาสิ่งแวดล้อม เพราะสิ่งแวดล้อมเราก็เสียหายไปเยอะแล้ว”⁷⁹

หลังจากนั้น นายกรัฐมนตรีได้มอบหมายให้คณะกรรมการติดตามการดำเนินงานตามคำสั่งนายกรัฐมนตรี หรือทีม 53 นายพล เป็นผู้ดำเนินงาน⁸⁰ โดยต่อมาทีม 53 นายพลได้ดำเนินการขอความร่วมมือนักวิชาการจากสถาบันอุดมศึกษาให้ศึกษาข้อมูลโครงการฯ เพื่อใช้ประกอบการตัดสินใจของนายกรัฐมนตรี

อย่างไรก็ตาม นายกรัฐมนตรีไม่สามารถทำตามสัญญาที่ให้ไว้ว่าจะทำการตัดสินใจภายในสามเดือนได้ ยิ่งไปกว่านั้น การตัดสินใจที่เกิดขึ้นในเดือนพฤษภาคม 2545 ก็ไม่ได้มีการให้เหตุผลว่าทำไมจึงตัดสินใจที่จะดำเนินโครงการฯ ต่อไป แม้จะผลการศึกษาต่างๆ ที่รัฐบาลได้

⁷⁶ ฝ่ายผู้สนับสนุนโครงการฯ ที่เข้าพบปะกับนายกรัฐมนตรีประกอบไปด้วย ตัวแทนจากภาคธุรกิจ สภาธุรกิจชายแดนภาคใต้ สภาอุตสาหกรรมจังหวัดสงขลา หอการค้าจังหวัดสงขลา สมาคมยางพาราไทย สมาคมผู้ผลิตยางขึ้นแห่งประเทศไทย ผู้นำชุมชนและประชาชนในพื้นที่โครงการประมาณ 80 คน ดูรายละเอียดใน “ทักซิณคุย 3 เดือนชี้ขาดท่อก๊าซ,” *กรุงเทพธุรกิจ*, (6 มกราคม 2545): 3.

⁷⁷ คำกล่าวของ พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร นายกรัฐมนตรี ในรายการ “นายกฯ ทักซิณคุยกับประชาชน” ทางคลื่น F.M. 92.5 สถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย เวลา 08.00 น. วันเสาร์ที่ 5 มกราคม 2545

⁷⁸ สุกรานต์ ไรจนไพรวงศ์, บรรณาธิการและเรียบเรียง, *สถานการณ์สิ่งแวดล้อมไทย 2544 – 2545*, หน้า 313.

⁷⁹ คำกล่าวของ พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร นายกรัฐมนตรี ในรายการ “นายกฯ ทักซิณคุยกับประชาชน” ทางคลื่น F.M. 92.5 สถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย เวลา 08.00 น. วันเสาร์ที่ 12 มกราคม 2545

⁸⁰ คณะกรรมการติดตามและประสานงานตามคำสั่งการของนายกรัฐมนตรีหรือ “ทีม 53 นายพล” มีพลเอกชัยศึก เกตุทัต เป็นประธาน ดูรายละเอียดความเป็นมาและรายชื่อของคณะทำงานได้ใน “53 นายพลบ้านพิษณุโลก – กองกำลังส่วนตัว ‘ทักษิณ’ ภายใต้การนำของ ‘พรหมินทร์’,” [Online] ผู้จัดการออนไลน์ แหล่งข้อมูล: <http://www.manager.co.th/asp-bin/PrintNews.aspx?NewsID=1610902184247> (11 มกราคม 2548)

สั่งให้สถาบันการศึกษาจัดทำขึ้นมีความเห็นตรงกันว่าควรชะลอโครงการว่าก่อนก็ตาม ผลกระทบที่สำคัญ คือ เกิดข้อกังขาในเรื่องความน่าเชื่อถือของคำพูดและคำรับปากของ นายกรัฐมนตรี นอกจากนั้นท่าทีที่แข็งกร้าว ดึงดัน และแปรปรวนของนายกรัฐมนตรีในเวลา ต่อมาก็ยิ่งทำให้ฝ่ายที่คัดค้านโครงการฯ ทวีความไม่เชื่อใจในถ้อยคำต่างๆ ของนายกรัฐมนตรี มากยิ่งขึ้น การแก้ปัญหาที่ริเริ่มโดยรัฐบาลและนายกรัฐมนตรีจึงไม่ได้รับการตอบสนองเชิงบวก นัก โดยมีจะมีการสร้างเงื่อนไขต่อรองเสมอ เช่น เมื่อนายกรัฐมนตรีเสนอว่าควรจะมีการพูดคุย เกิดขึ้นโดยให้นายไพบูลย์ วัฒนศิริธรรม เป็นผู้ประสาน ทางฝ่ายผู้คัดค้านโครงการฯ ก็ต่อรองให้ การพูดคุยดังกล่าวจัดขึ้นในรูปแบบของเวทีสาธารณะ ซึ่งเป็นแนวทางที่ฝ่ายคัดค้านโครงการฯ ได้เคยเสนอมาแล้วในอดีต เป็นต้น

3.4.1.4 บทบาทของคณะกรรมการติดตามการดำเนินงานตามคำสั่งนายกรัฐมนตรี หรือทีม 53 นายพล

หลังจากกลับมาจากการรับฟังข้อมูลต่างๆ ในพื้นที่แล้ว นายกรัฐมนตรีได้มอบหมายให้ คณะกรรมการติดตามการดำเนินงานตามคำสั่งนายกรัฐมนตรี หรือทีม 53 นายพลซึ่งมี พลเอกชัยศึก เกตุทัต เป็นประธาน เป็นผู้ดำเนินงาน⁸¹ ซึ่งต่อมาทีม 53 นายพลได้ดำเนินการขอ ความร่วมมือนักวิชาการจากสถาบันอุดมศึกษาให้ศึกษาข้อมูลโครงการฯ เพื่อใช้ประกอบการ ตัดสินใจของนายกรัฐมนตรี⁸²

ผลการศึกษาของสถาบันอุดมศึกษาต่อโครงการฯ นี้ได้ถูกนำเสนอต่อทีม 53 นายพล ประมาณกลางเดือนเมษายน ซึ่งตัวอย่างของผลการศึกษาบางฉบับได้ถูกนำเสนอเผยแพร่สู่สาธารณะ เช่น ผลการศึกษาของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย โดยสถาบันเอเชียศึกษาและผลการศึกษาของ มหาวิทยาลัยบูรพา ซึ่งผลการศึกษาของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยนั้นได้ให้ข้อคิดเห็นว่า ถ้า รัฐบาลดำเนินโครงการนี้ต่อไปจะมีผลอย่างชัดเจนใน 2 ด้าน ในด้านบวกรัฐจะมีแหล่งพลังงาน ใหม่ที่สามารถนำมาใช้พัฒนาเศรษฐกิจได้อย่างมากมาย แต่ในทางตรงกันข้ามอาจก่อให้เกิด ความขัดแย้งที่รุนแรงมากขึ้นในพื้นที่เนื่องจากประชาชนส่วนหนึ่งเห็นว่าการกีดกันของรัฐมีไว้เพื่อ รักษาประโยชน์ของกลุ่มทุน (ผู้มีอำนาจ) มากกว่าผลประโยชน์ของชาวบ้านและชุมชนท้องถิ่น และชาวบ้านเองก็มีประสบการณ์ในการใช้ความรุนแรงเพื่อยุติปัญหา ดังนั้นจึงเป็นไปได้ว่า โครงการนี้จะยุติด้วยการใช้ความรุนแรงระหว่างรัฐบาลหรือเจ้าของโครงการกับประชาชนที่อาจจะ ทวีความรุนแรงมากขึ้น จนรัฐบาลไทยอาจไม่มีความชอบธรรมในสายตาของอารยประเทศอีก ต่อไป⁸³

⁸¹"53 นายพลบ้านพิษณุโลก – กองกำลังส่วนตัว ‘ทักษิณ’ ภายใต้การนำของ ‘พรหมินทร์’," [Online] ผู้จัดการออนไลน์ แหล่งข้อมูล: <http://www.manager.co.th/asp-bin/PrintNews.aspx?NewsID=1610902184247> [11 มกราคม 2548]

⁸² สุภรณ์ดี โรจนไพรวงศ์, บรรณาธิการและเรียบเรียง, สถานการณ์สิ่งแวดล้อมไทย 2544 – 2545, หน้า 315.

⁸³ ดูรายละเอียดใน "จุฬาย ชีวรัฐบทพร้อมกรณีทอักษเสนอเร่ง ก.ม.ประชาพิจารณ์," กรุงเทพธุรกิจ (18 เมษายน 2545): 2-3.

ส่วนมหาวิทยาลัยบูรพาได้สรุปข้อเสนอถึงรัฐบาลว่าควรชะลอโครงการออกไป จนกว่าจะมีการศึกษาผลกระทบสิ่งแวดล้อมโดยละเอียด พร้อมทำความเข้าใจกับประชาชนในพื้นที่มากกว่าที่เป็นอยู่⁸⁴

หลังจากนั้น ทีม 53 นายพล ได้ทำการรวบรวมข้อมูลที่ได้ทำการศึกษาจากสถาบันอุดมศึกษาต่างๆ และข้าราชการจากหน่วยงานที่เป็นกลางและตั้งคณะอนุกรรมการขึ้นมาศึกษาวิเคราะห์ข้อมูล ซึ่งรายละเอียดตามที่ได้ปรากฏสู่สาธารณะ สามารถสรุปได้ดังนี้⁸⁵

1. รัฐบาลมาเลเซียมีความกังวลในความล่าช้าของโครงการ เพราะจะมีผลต่อการพัฒนารัฐตอนเหนือของมาเลเซีย
2. หากสร้างโครงการประเทศไทยจะมีความมั่นคงทางด้านพลังงานหลังปี 2553 โดยสามารถนำมาผลิตไฟฟ้าได้ถึงปี 2559 โดยก๊าซดังกล่าวไม่ได้นำมาผลิตไฟฟ้าในภาคใต้โดยตรงแต่จะนำไปผลิตไฟในภาคกลาง
3. ผลศึกษาอีไอเอของโครงการยังมีข้อมูลส่วนที่ไม่สมบูรณ์และไม่ชัดเจนจึงจำเป็นต้องมีการศึกษาเพิ่มเติม นอกจากนี้ อีไอเอ ยังไม่ได้มีการสังเคราะห์ข้อมูลจากการศึกษาด้านต่างๆแบบบูรณาการ และรัฐบาลควรให้ประชาชนในพื้นที่โครงการมีส่วนร่วมในการรับรู้ข้อมูล ร่วมคิดและร่วมตัดสินใจในอีไอเอด้วย
4. ในด้านผลกระทบทางสังคมนั้น รุนแรงมากทั้งในระดับพื้นที่ ระดับประเทศและระดับนานาชาติ โดยความขัดแย้งระหว่างองค์กรชาวบ้านกับหน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจและบริษัทเอกชนขนาดใหญ่มีความรุนแรง อย่างไรก็ตามการลดข้อขัดแย้งวิธีการหนึ่งคือ ชะลอการตัดสินใจจนกว่ากระบวนการร่างกฎหมายรับฟังความคิดเห็นของประชาชนจะเสร็จ
5. ผลกระทบทางเศรษฐกิจ กรณีให้สร้างมี ผลดีคือ ไทยได้ผลตอบแทนด้านเงินตราต่างประเทศจากการลงทุน สร้างงาน สร้างมูลค่าเพิ่มให้กับวัตถุดิบในท้องถิ่น ราคาที่ดินสูงขึ้น มีการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน ผลเสีย คือ มีต้นทุนจากปัญหาสิ่งแวดล้อมและอุบัติเหตุที่อาจเกิดขึ้นและมีต้นทุนทางสังคมเมื่อมีการเปลี่ยนอาชีพ กรณีไม่สร้าง ผลดี คือ สามารถประหยัดเงินลงทุน รักษาสถานะทางสังคม สภาพสิ่งแวดล้อม ผลเสียคือ ทำให้การพัฒนาอุตสาหกรรมตอนเหนือของมาเลเซียหยุดชะงักและแผนจัดหาไฟฟ้าไทยอาจถูกกระทบ
6. ข้อบกพร่องของรัฐคือ 1) การละเลยไม่ให้ข้อมูลและความเข้าใจต่อสาธารณะ โดยไม่เปิดโอกาสให้ผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียเข้าร่วมรับรู้โครงการตั้งแต่ต้น 2) การอ้างอิงแต่กรอบ

⁸⁴ ดูรายละเอียดใน "จุฬาย - ม.บูรพา เนะทักษิณแบรทท์ทอเกาช แฉอีไอเอบกพร่องเดือนปะทะรุนแรง," กรุงเทพธุรกิจ, (18 เมษายน 2545): 1 และ 4.

⁸⁵ "บทสรุปนายพลบ้านพิษฯ ท่อก๊าซร้อน - บ่อนอกหินกรูดรุนแรง," กรุงเทพธุรกิจ (22 เมษายน 2545): 2.)

กฎหมายเก่าในยุคก่อนการปฏิรูปรัฐธรรมนูญอย่างเหนียวแน่น 3) การไม่พยายามทำความเข้าใจกับบริบทใหม่ที่เปลี่ยนแปลงไปของสังคมกลับมุ่งประชาสัมพันธ์จนเป็นต้นตอให้เกิดความระแวงและไม่ไว้วางใจเพิ่มขึ้น

หลังจากนั้น ในวันที่ 30 เมษายน 2545 คณะกรรมการติดตามการดำเนินงานตามคำสั่งนายกรัฐมนตรีได้เชิญบรรณาธิการและผู้บริหารข่าวของสื่อต่างๆ ทุกแขนงเข้าพบเพื่อรับฟังข้อมูลเกี่ยวกับโครงการฯ ในลักษณะปิดลับ โดยการมุ่งเน้นการทำความเข้าใจและขอความร่วมมือ⁸⁶ ซึ่งได้แจกคำชี้แจงโครงการฯ ต่อบรรณาธิการ โดยมีรายละเอียดเกี่ยวกับ ความเป็นมาของโครงการ ความจำเป็นของโครงการและผลกระทบที่อาจจะเกิดขึ้นหากโครงการมีความล่าช้าออกไป⁸⁷

นอกจากนั้นภายหลังจากการที่รัฐบาลได้ตัดสินใจในเดือนพฤษภาคม 2545 ที่จะดำเนินโครงการต่อไป คณะกรรมการติดตามการดำเนินงานตามคำสั่งนายกรัฐมนตรี ได้จัดทำแผนปฏิบัติการของภาครัฐที่จะทำให้โครงการดังกล่าวบรรลุผลเป็นรูปธรรมไปให้หน่วยงานต่างๆที่เกี่ยวข้องรับไปดำเนินการ⁸⁸ ซึ่งตามข่าวที่ปรากฏสู่สาธารณะได้ระบุว่ามีการให้รายละเอียดของ สถานการณ์เฉพาะ แผนการปฏิบัติของหน่วยงานต่างๆควรเป็นอย่างไรในภาพรวมและแต่ละหน่วยงานควรทำอย่างไรและควรมีการสนับสนุนภารกิจกันอย่างไร

โดยสรุป แม้จะมีข้อกังขาในแนวคิดของคณะทำงานชุดนี้ แต่กระบวนการที่เกิดขึ้นก็เป็นไปเสมือนหนึ่งว่าได้มีการพิจารณาอย่างรอบด้าน อย่างไรก็ดี เนื่องจากผลสรุปที่จะดำเนินโครงการฯ ต่อไปไม่ได้รับการชี้แจงถึงเหตุผลทำให้บทบาทของคณะกรรมการชุดนี้ถูกตั้งข้อสังเกตว่าจัดทำการศึกษาขึ้นมาเพื่อลดกระแสของการคัดค้านและสร้างความชอบธรรมให้การดำเนินโครงการฯ ต่อไปเท่านั้น⁸⁹ นอกจากนั้นบทบาทในเวลาต่อมาของคณะกรรมการที่มีส่วนในการประสานขอกำลังตำรวจ และทหารให้ลงในพื้นที่ก่อสร้างโครงการฯ ก็ยิ่งทำให้การจะบทบาทในการแก้ไขปัญหา ยิ่งเป็นไปไม่ได้

3.4.1.5 การจัดตั้งคณะกรรมการชุดต่างๆ ขึ้นมา

ภายหลังจากการตัดสินใจและยืนยันหลายครั้งของนายกรัฐมนตรีว่าจะดำเนินโครงการต่อไป กระทรวงมหาดไทยจึงได้จัดตั้งคณะกรรมการกำกับดูแลโครงการท่อก๊าซฯ และคณะกรรมการกำกับดูแลโครงการโรงแยกก๊าซฯ เพื่อดูแลผลกระทบที่จะเกิดขึ้นจากโครงการพร้อมจัดตั้งองค์กรไทรภาคี ซึ่งเป็นการร่วมกันของหน่วยราชการที่เกี่ยวข้อง ภาคเอกชนเจ้าของ

⁸⁶ สุภรณต์ โรจนไพรวงศ์, บรรณาธิการและเรียบเรียง, สถานการณ์สิ่งแวดล้อมไทย 2544 – 2545, หน้า 315.

⁸⁷ ดูรายละเอียดได้ใน "ข้อเท็จจริง ทำไมต้องมีท่อก๊าซไทย – มาเลเซีย," สยามรัฐ (2 พฤษภาคม 2545): 2.

⁸⁸ ดูรายละเอียดใน "เปิดแผน ทีม 53 นายพลบ้านพิษฯ สยบ 'มีอบธงแดง' ด้านท่อก๊าซไทย – มาเลเซีย," มติชนรายวัน (5 กันยายน 2545): 2.

⁸⁹ ข่าวสด (14 กรกฎาคม 2546): 13.

โครงการ และภาคประชาชน โดยจะมีการกำหนดธรรมนูญขององค์กรไตรภาคีในการทำงานร่วมกัน ซึ่งการตั้งองค์กรต่างๆ เหล่านี้ขึ้นมาต้องมีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นการเสริมสร้างความมั่นใจให้กับประชาชนในพื้นที่ว่าการทำงานของบริษัท ทรานส์ ไทย – มาเลเซีย จำกัด จะเป็นไปตามข้อเสนอแนะในรายงานผลกระทบทางสิ่งแวดล้อมหรืออีไอเอ ไม่เบี่ยงเบนแน่นอน

ยิ่งไปกว่านั้น ยังได้มีการแต่งตั้งคณะกรรมการเพื่อกำหนดคาร์บอนลิทธี ในการวางท่อก๊าซที่จะผ่านพื้นที่ 4 อำเภอ คือ หาดใหญ่ นาหม่อม สะเดาและจะนะ โดยมีตัวแทนภาคประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพิจารณาเพื่อสร้างความเป็นธรรมให้เกิดขึ้น

นอกจากนั้นยังมีการตั้ง คณะกรรมการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม โดยจะมีการคาดการณ์ผลกระทบที่อาจจะเกิดขึ้น พร้อมทั้งแนวทางในการแก้ไขปัญหาอย่างชัดเจนว่าจะทำอย่างไรที่จะทำให้เกิดผลกระทบต่อประชาชนจากโครงการนี้น้อยที่สุด นอกจากนี้ยังมีการจ้างหน่วยหน่วยงานกลางเข้ามาดูแลติดตามผลในเชิงวิทยาศาสตร์ ทั้งเรื่องเสียง เรื่องนิเวศทางบก นิเวศทางทะเล มลพิษต่างๆ เพื่อให้การตรวจสอบมีคุณภาพมากยิ่งขึ้น โดยบริษัท ทรานส์ ไทย – มาเลเซียจะเป็นผู้ออกค่าใช้จ่ายในการดำเนินการ⁹⁰

อย่างไรก็ตาม คณะกรรมการชุดต่างๆ ก็ไม่ได้รับการยอมรับจากฝ่ายผู้คัดค้านโครงการฯ เพราะพวกเขามองว่าเป็นการตั้งขึ้นมาเพื่อสร้างภาพว่าโครงการฯ มีความปลอดภัยและมีความรับผิดชอบต่อสังคมเพื่อให้เกิดความยอมรับขึ้นในสังคมเท่านั้นเพราะฝ่ายผู้คัดค้านโครงการฯ มีความเห็นว่า คณะกรรมการชุดต่างๆ ดังกล่าวไม่ได้ทำหน้าที่ตรวจสอบดังที่ได้ระบุไว้จริง เช่น ไม่มีการเข้ามาจัดการหรือตรวจสอบเรื่องเสียงดัง เป็นต้น⁹¹

3.4.2 ข้อเสนอสำคัญของฝ่ายผู้คัดค้านโครงการฯ

ฝ่ายผู้คัดค้านโครงการฯ ได้พยายามมีข้อเสนอเพื่อการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นแต่ยังคงไม่ได้รับการตอบสนองจากรัฐบาลนัก ซึ่งในการศึกษานี้จะขอยกข้อเสนอสำคัญของฝ่ายผู้คัดค้านคือ ข้อเสนอให้เปิดเวทีสาธารณะ เนื่องจากข้อเสนอก่อนหน้านี้ เช่น ข้อเสนอให้มีการทบทวนโครงการฯ หรือข้อเสนอให้มีการยกเลิกโครงการฯ นั้น ในการศึกษานี้มีความเห็นว่า เป็นข้อเสนอเพื่อแสดงจุดยืนในการเคลื่อนไหวคัดค้าน มากกว่าความตั้งใจที่จะหาข้อตกลงร่วมกัน

3.4.2.1 การเสนอให้เปิดเวทีสาธารณะ

หลังจากการตัดสินใจที่จะดำเนินโครงการฯ ต่อของนายกรัฐมนตรีนเรนทรวิจิตร (พันตำรวจโท ดร.ทักษิณ ชินวัตร) ในเดือนพฤษภาคม 2545 ก็มีการเคลื่อนไหวของฝ่ายผู้คัดค้านโครงการฯ เป็นระยะ ยังได้เกิดเหตุการณ์ความรุนแรงในเดือนธันวาคม 2545 อีกด้วย ทำให้ในปี 2546 การเคลื่อนไหวของฝ่ายต่างๆ มีการเผชิญหน้ามากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงเดือนมิถุนายน

⁹⁰ มติชนรายวัน (5 กรกฎาคม 2546): 10.

⁹¹ สัมภาษณ์ กิตติภพ สุทธิสว่าง, เจ้าหน้าที่องค์กรพัฒนาเอกชน, 7 พฤษภาคม 2549

2546 นั้น นอกจากจะมีการลงพื้นที่ปฏิบัติการของตำรวจหลายร้อยนายแล้ว ยังมีการโต้ตอบระหว่างองค์กรพัฒนาเอกชนและนายกรัฐมนตรียูบอยครั้ง ครั้งที่ดูเหมือนจะรุนแรงคือ การที่นายกรัฐมนตรีก้าวหาองค์กรพัฒนาเอกชนว่า “มุดอยู่ใต้กระโปรง” ของชาวบ้าน⁹² อย่างไรก็ตาม แม้องค์กรพัฒนาเอกชนส่วนหนึ่งจะไม่พอใจต่อคำให้สัมภาษณ์ดังกล่าวแต่ก็ได้มีข้อเสนอขึ้นมาว่า ทางออกที่ดีที่สุด สถานการณ์นี้ น่าจะเป็น การที่รัฐบาลยอมเปิดเวทีสาธารณะเพื่อแลกเปลี่ยนความเห็นในการดำเนินโครงการต่อ ว่าประเทศชาติจะได้รับผลดีอย่างไรและเปิดโอกาสให้กับกลุ่มผู้คัดค้านเสนอข้อมูลที่มีอยู่ต่อประชาชนบ้างเช่นกัน⁹³

ดังนั้น เมื่อรัฐบาลได้ติดต่อให้นายไพบูลย์ วัฒนศิริธรรมเข้ามาเป็นผู้ช่วยประสานให้เกิดการพูดคุยระหว่างรัฐบาลกับองค์กรพัฒนาเอกชน จึงมีข้อเสนอจากองค์กรพัฒนาเอกชน โดยใช้บทเรียนของการเจรจากรณีเขื่อนปากมูลโดยมีข้อเสนอ คือ ต้องการให้สาธารณะเข้ามามีส่วนร่วม โดยจัดเป็นเวทีสาธารณะประมาณ 2 – 3 วันและต้องฟังข้อมูลอย่างรอบด้านทั้งชาวบ้านในพื้นที่ เอ็นจีโอและนักวิชาการที่ศึกษาโครงการฯ ในประเด็นพลังงานและสิ่งแวดล้อม รวมทั้งรัฐบาลต้องเคารพข้อมูลที่ได้ด้วยไม่ใช่หรือแล้วยังคงตั้งต้นทำตามความคิดของตนเองต่อไป⁹⁴

อย่างไรก็ตาม ข้อเสนอดังกล่าวก็ไม่ได้ได้รับการตอบรับจากรัฐบาล เนื่องจากนายกรัฐมนตรียต้องการให้เป็นการพูดคุยที่เป็นส่วนตัว และไม่ต้องการให้เกิดการต่อเรื่องการเมืองล้มเลิกโครงการฯ ใดๆทั้งสิ้น ยิ่งไปกว่านั้นระหว่างความพยายามต่อเรื่องดังกล่าวอยู่นั้น ได้มีการจับกุมผู้ต้องหาเป็นฝ่ายคัดค้านโครงการฯ ทำให้เกิดข้อกังขาว่ารัฐบาลตั้งใจจริงที่จะจัดการกับปัญหาหรือไม่ และทางฝ่ายผู้คัดค้านเองก็ยังคงดำเนินกิจกรรมคัดค้านโครงการฯ ต่อเนื่องในพื้นที่ และมุ่งเน้นสร้างความเข้าใจต่อสาธารณะมากยิ่งขึ้นเพราะพวกเขาเชื่อว่าการให้ความรู้กับสาธารณะมากยิ่งขึ้นจะทำให้สามารถหยุดรัฐบาลได้⁹⁵ นอกจากนี้ยังมีเหตุการณ์การใช้กำลังเข้าจับกุมของเจ้าหน้าที่ชุดคุ้มครองโครงการฯ กับกลุ่มเยาวชนฝ่ายผู้คัดค้านโครงการฯ ในวันที่ 11 พฤศจิกายน 2546 ซึ่งมีผู้ได้รับบาดเจ็บ โดยเฉพาะเยาวชนฝ่ายผู้คัดค้านโครงการฯ คนหนึ่ง ที่มีอาการกะโหลกศีรษะแตกทั้งหมดนี้ได้กลายมาเป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้การเจรจาเพื่อเปิดเวทีสาธารณะไม่มีความคืบหน้าใดๆ ใดๆ

3.4.3 ข้อเสนอสำคัญของ “คนภายนอก”

จากการศึกษาพบว่า ได้มีข้อเสนอเพื่อแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นจากคนภายนอก ซึ่งในการศึกษานี้ไม่ได้แบ่งแยกบทบาทและประเภทของคนภายนอกและคนกลางอย่างชัดเจนนัก ทำให้การระบุว่า คนภายนอกคือใครนั้น จะใช้เกณฑ์การแบ่งที่ใช้เฉพาะการศึกษาครั้งนี้ค่อนข้างคร่าวๆ ว่า

⁹² ผู้จัดการ (23 มิถุนายน 2546): 1, 15.

⁹³ กรุงเทพธุรกิจ (24 มิถุนายน 2546): 16.

⁹⁴ กรุงเทพธุรกิจ (26 มิถุนายน 2546): 13, 16.

⁹⁵ ข่าวสด (14 กรกฎาคม 2546): 13.

เป็นบุคคลหรือกลุ่มบุคคลที่ไม่ได้แสดงบทบาทว่าเข้าข้างฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดอย่างชัดเจนและสังคมหรือ สาธารณะส่วนใหญ่เชื่อว่ามีความเป็นกลาง ซึ่งรายละเอียดตัวอย่างข้อเสนอต่างๆ มีดังนี้

3.4.3.1 ข้อเสนอของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

บทบาทของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาตินั้นในโครงการนี้นั้น ช่วงแรกจะเป็น การจัดทำข้อเสนอต่อรัฐบาล ซึ่งในระยะเวลาต่อมาเมื่อเกิดการละเมิดสิทธิมนุษยชนขึ้น คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนจึงได้มีบทบาทในการเข้าไปตรวจสอบข้อเท็จจริง ข้อเสนอแนะ ต่างๆและนำเสนอต่อรัฐบาลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

ในระยะแรก คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนได้ลงพื้นที่เพื่อรับฟังปัญหาใน ปี 2544 ต่อมา ประมาณเดือนมีนาคม 2545 จึงได้มีการจัดทำหนังสือถึงนายกรัฐมนตรีและแถลงข่าวถึงผลสรุป การตรวจสอบปัญหาการละเมิดสิทธิเสรีภาพของโครงการนี้ โดยมีข้อเสนอให้รัฐบาลทบทวนการ ดำเนินโครงการเพราะการอนุมัติโครงการโดยที่ประชาชนในพื้นที่ไม่มีส่วนร่วมนั้นขัดต่อหลัก สิทธิมนุษยชน รวมทั้งเสนอให้มีมาตรการปกป้องและขจัดความรุนแรงที่เกิดจากกระบวนการ ดำเนินโครงการ⁹⁶ ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

1. เห็นควรให้รัฐบาลทบทวนการดำเนินโครงการโรงไฟฟ้าพลังงานความร้อนจากถ่านหิน หินกรุด- ปอนอกและโครงการท่อส่งก๊าซและโรงแยกก๊าซธรรมชาติไทย-มาเลเซีย และ ให้มีมาตรการ ปกป้องและขจัดความรุนแรงที่เกิดขึ้นจากกระบวนการดำเนินโครงการ โดยทันที
2. เห็นควรให้รัฐบาลเร่งรัดการออกกฎหมายให้เป็นไปตามรัฐธรรมนูญ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง กฎหมายเกี่ยวกับการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนตามรัฐธรรมนูญมาตรา ๕๙ และ กฎหมายเกี่ยวกับองค์การอิสระด้านสิ่งแวดล้อม สิทธิชุมชน และสิทธิในการจัดการ ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม ตามรัฐธรรมนูญมาตรา 46 และ 56 ทั้งนี้การร่างกฎหมาย ดังกล่าว ต้องให้ประชาชนมีส่วนร่วมอย่างแท้จริงและมีหลักการพื้นฐาน ดังต่อไปนี้
  - ประชาชนต้องมีส่วนร่วมกำหนดทั้งกระบวนการและองค์ประกอบของการประชาพิจารณ์ คณะกรรมการประชาพิจารณ์ต้องเป็นอิสระ และไม่เป็นผู้มีส่วนได้เสียกับโครงการ การ ประชาพิจารณ์ต้องทำขึ้นก่อนการตัดสินใจดำเนินโครงการ และคณะกรรมการประชา พิจารณ์ต้องรับฟังความคิดเห็นของประชาชนจนได้รับข้อมูลอย่างครบถ้วนและรอบด้าน ผู้มีส่วนได้เสียควรได้รับและเข้าถึงข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับโครงการอย่างครบถ้วนสมบูรณ์

⁹⁶ สุกรานต์ ไรจนไพรวงศ์, บรรณาธิการและเรียบเรียง, สถานการณ์สิ่งแวดล้อมไทย 2544 – 2545, หน้า 315. และดู รายละเอียดได้ใน คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ, ข้อเสนอจากคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติต่อรัฐบาล กรณี โครงการโรงไฟฟ้าพลังงานความร้อนจากถ่านหิน หินกรุด-ปอนอก และโครงการท่อส่งก๊าซและโรงแยกก๊าซธรรมชาติ ไทย-มาเลเซีย (กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ, 2545)

ผลการประชาพิจารณ์ต้องเป็นส่วนประกอบที่สำคัญในการตัดสินใจของรัฐบาลและต้องเปิดเผยต่อสาธารณชน

- กระบวนการประเมินผลกระทบทางสิ่งแวดล้อม ต้องมีการจัดตั้งองค์การอิสระตามรัฐธรรมนูญและให้ประชาชนผู้ได้รับผลกระทบ มีสิทธิในการร่วมกำหนดขอบเขตและแนวทางการประเมินผลกระทบ และมีสิทธิในการร่วมพิจารณา ทบทวน และให้ข้อคิดเห็นต่อร่างรายงาน โดยการประเมินผลกระทบทางสิ่งแวดล้อมจะต้องดำเนินการให้แล้วเสร็จ ก่อนที่รัฐบาลและหน่วยงานราชการ จะดำเนินการผูกพันใดๆ ในทางธุรกิจ และในทางกฎหมาย เพื่อให้กระบวนการประเมินผลกระทบทางสิ่งแวดล้อม เป็นกระบวนการเรียนรู้เพื่อการตัดสินใจอย่างแท้จริง
- 3. เห็นควรให้รัฐบาลเปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับโครงการต่างๆ ที่ระบุไว้ในแผนพัฒนาภูมิภาค และนโยบายรายสาขาที่มีอยู่ในปัจจุบัน รวมถึงสถานะปัจจุบันของโครงการเหล่านั้น เพื่อเปิดโอกาสให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมอย่างแท้จริงในการตัดสินใจ
- 4. รัฐบาลต้องปฏิบัติตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ ด้วยการเคารพในศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิและเสรีภาพของประชาชน โดยไม่อ้างว่ายังมีได้มีกฎหมายบัญญัติไว้ และรัฐบาลต้องกำหนดแนวทางการปฏิบัติของหน่วยงานของรัฐ ให้เป็นไปตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ

ต่อมาเมื่อรัฐบาลได้ตัดสินใจที่จะดำเนินโครงการฯ ต่อในเดือนพฤษภาคม 2545 คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติจึงได้ทำหนังสือลงวันที่ 28 พฤษภาคม 2545 ถึงนายกรัฐมนตรี ท้วงติงที่การตัดสินใจดังกล่าวไม่มีการชี้แจงข้อมูลและเหตุผลโดยเฉพาะในส่วน of โครงการก่อสร้างและโรงแยกก๊าซนี้ ทั้งที่ในแถลงการณ์ขอเลื่อนการตัดสินใจเมื่อวันที่ 11 เมษายน เคยระบุว่าเลื่อนเพื่อให้รัฐบาลมีข้อมูลที่ถูกต้องครบถ้วนและมีเหตุผลสามารถอธิบาย การพิจารณาตัดสินใจได้อย่างชัดเจน⁹⁷ นอกจากนั้นคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติยังได้แถลงข่าวในวันที่ 30 พฤษภาคม วิจัยการตัดสินใจของรัฐบาลว่า ไม่เป็นการดำเนินการตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ อันจะนำไปสู่การกำหนดนโยบายที่ผิดพลาดและการกระทำที่ละเมิดรัฐธรรมนูญมากยิ่งขึ้น⁹⁸ นอกจากนั้นคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนยังแห่งชาติยังได้ส่งหนังสือที่ สม 0001/507 ลงวันที่ 24 กันยายน 2545 เรื่อง การกระทำและกฎหมายที่ไม่เป็นไปตามเจตนารมณ์และบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ ไปยังผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาเพื่อให้ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาพิจารณาเพื่อดำเนินการเสนอเรื่องพร้อมความเห็นต่อศาล

⁹⁷ “จดหมายคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ เรื่องข้อเสนอแนะเชิงนโยบายเพิ่มเติม กรณีโครงการก่อสร้างและโรงแยกก๊าซไทย – มาเลเซีย,” 28 พฤษภาคม 2545 อ้างถึงใน สุภรณ์รัตน์ โรจนไพรวงศ์, บรรณานุกรมและเรียบเรียง, สถานการณ์สิ่งแวดล้อมไทย 2544 – 2545, หน้า 316.

⁹⁸ เรื่องเดียวกัน.

รัฐธรรมนูญหรือศาลปกครอง เนื่องจากคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติได้เคยจัดทำข้อเสนอตั้งที่ไต่ถามมาข้างต้นแล้วให้กับรัฐบาล แต่ข้อเสนอตั้งกล่าวไม่ได้รับการพิจารณา คณะกรรมการชุดดังกล่าวจึงเสนอให้มีการทบทวนและตรวจสอบว่า การดำเนินโครงการฯ เป็นไปเจตนารมณ์และบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญหรือไม่ประการใด⁹⁹

บทบาทของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนเริ่มถูกวิพากษ์วิจารณ์จากเจ้าหน้าที่ตำรวจ และรัฐมนตรีในรัฐบาล เมื่อคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนได้เข้าไปมีบทบาทในการตรวจสอบความรุนแรงที่เกิดขึ้นจากเหตุการณ์วันที่ 20 ธันวาคม 2545 ซึ่งจากการตรวจสอบข้อเท็จจริงได้มีความเห็นว่า¹⁰⁰

ก. การที่รัฐบาลไม่เปิดโอกาสให้ประชาชนและชุมชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในการจัดการ การบำรุงรักษาและการใช้ประโยชน์อย่างสมดุลและยั่งยืนจากโครงการที่มีผลกระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เป็นการกระทำที่ไม่ชอบด้วยบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ๒๕๕๐ มาตรา ๔๖, มาตรา ๕๖, มาตรา ๕๘, มาตรา ๕๙, มาตรา ๖๐, มาตรา ๗๖ และมาตรา ๗๙

ข. การที่รัฐบาลใช้กำลังเข้าสลายการชุมนุม ในขณะที่ผู้ชุมนุมใช้สิทธิและเสรีภาพในการชุมนุมโดยสงบและปราศจากอาวุธ โดยปราศจากหลักฐานและเหตุผลรองรับว่าผู้ชุมนุมได้ใช้หรือจะใช้กำลังบุกฝ่าแนวกันของตำรวจแต่อย่างใดนั้น เป็นการใช้อำนาจเข้าสลายการชุมนุมเกินกว่าความจำเป็น จึงเป็นเหตุทำให้ผู้ชุมนุมได้รับบาดเจ็บ ทรัพย์สินเสียหาย อันเป็นการกระทำที่ขัดต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ๒๕๕๐ มาตรา ๓๑, มาตรา ๔๔ และมาตรา ๔๘

ค. กรณีที่เจ้าหน้าที่ตำรวจไม่ได้แจ้งข้อกล่าวหาและรายละเอียดแห่งการจับ ห้ามผู้ถูกจับกุมมิให้พบและปรึกษาทนายความ รวมทั้งไม่ได้แจ้งให้ญาติผู้ต้องหาทราบในโอกาสแรก และมีให้ญาติเยี่ยมผู้ต้องหา และไม่อนุญาตให้ทนายความร่วมฟังการสอบปากคำผู้ต้องหานั้น ย่อมเป็นการละเมิดสิทธิของผู้ถูกจับกุมหรือผู้ต้องหา ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ๒๕๕๐ มาตรา ๒๓๗, มาตรา ๒๓๘ และมาตรา ๒๔๑

นอกจากนั้นคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติได้มีการเสนอมาตรการแก้ไขปัญหา ดังนี้

1. เพื่อเป็นการคลี่คลายความเสียหายเฉพาะหน้าให้แก่ผู้ชุมนุม อันเป็นผลจากการละเมิดสิทธิของกลุ่มผู้ชุมนุมตามรัฐธรรมนูญ ขอให้เยียวยาความเสียหาย โดยการชดเชยค่าเสียหาย ทั้งทางร่างกาย จิตใจ และทรัพย์สิน ตลอดจนยุติการดำเนินคดีต่อผู้ชุมนุม ภายใน ๓๐ วัน

⁹⁹ สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ, "หนังสือเลขที่ สม 0001/507 เรื่อง การกระทำและกฎหมายที่ไม่เป็นไปตามเจตนารมณ์และบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ," 24 กันยายน 2545

¹⁰⁰ คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ, ข้อเสนอจากคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติต่อรัฐบาล กรณีโครงการโรงไฟฟ้าพลังงานความร้อนจากถ่านหิน หินกรูด-บ่อนอก และโครงการท่อส่งก๊าซและโรงแยกก๊าซธรรมชาติ ไทย-มาเลเซีย, หน้า 83 - 84.

2. เพื่อเป็นการป้องปรามมิให้เกิดเหตุการณ์อันก่อให้เกิดความรุนแรงและล่วงละเมิดสิทธิ และเสรีภาพของประชาชนตามรัฐธรรมนูญ เจกเช่นกรณีนี้ขึ้นอีกในอนาคต คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ขอเรียกร้องต่อรัฐบาลอีกครั้งหนึ่ง ให้รัฐบาลตั้งคณะกรรมการที่เป็นอิสระ เพื่อสอบสวนข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นทั้งหมด เพื่อประกอบเป็นแนวทางที่พึงปฏิบัติโดยชอบต่อประชาชนผู้ใช้สิทธิชุมนุมตามรัฐธรรมนูญ และในการนี้ ขอบที่ได้มีการกำหนดบทบาทความรับผิดชอบของเจ้าหน้าที่รัฐที่เกี่ยวข้องทุกระดับ ตั้งแต่ระดับนโยบาย ระดับสั่งการ และระดับปฏิบัติการ ในการสอบสวนข้อเท็จจริงที่ว่านี้ อนึ่ง ในการสอบสวนหากปรากฏผู้กระทำผิด ก็ขอบที่จะมีการแสดงความรับผิดชอบ และลงโทษตามควรแก่กรณี

ข้อสรุปดังกล่าวส่งผลให้การเคลื่อนไหวที่เกี่ยวข้องกับโครงการฯ แบ่งออกเป็นสองส่วน คือ ฝ่ายเจ้าหน้าที่ตำรวจที่ได้ออกมาปฏิเสธข้อสรุปดังกล่าว พร้อมๆ กับการตั้งข้อสงสัยต่ออำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการที่ตรวจสอบ โดยเฉพาะอย่างยิ่งอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติที่ยังดำเนินการสอบสวนทั้ง ๆ ที่คดีอยู่ในชั้นศาล ซึ่งคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติได้ออกมาชี้แจงถึงขอบเขตอำนาจของตนเอง นอกจากนี้ยังได้กล่าวหาว่า คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติมีความลำเอียงและได้พ้องในฐานไม่เป็นกลางในการพิจารณาวินิจฉัยปัญหาความขัดแย้งระหว่างกลุ่มบุคคลกับเจ้าหน้าที่ของรัฐ¹⁰¹

ในขณะที่ฝ่ายผู้คัดค้านโครงการฯ ก็มีการชื่นชมบทบาทของคณะกรรมการดังกล่าว ว่ามีความเป็นกลาง นอกจากนี้ยังได้ใช้ข้อสรุปดังกล่าวในการเคลื่อนไหวและการดำเนินการฟ้องร้องต่อเจ้าหน้าที่ตำรวจอีกด้วย

3.4.3.2 ข้อเสนอของคณะกรรมการสิทธิการของวุฒิสภา

สมาชิกวุฒิสภามีการเคลื่อนไหวในสองด้าน คือ เสนอให้ชะลอโครงการไว้ก่อนและสนับสนุนโครงการ โดยฝ่ายที่ให้ชะลอโครงการไว้ก่อนนั้น เช่น คณะกรรมการสิ่งแวดล้อมของวุฒิสภา ซึ่งได้ทำรายงานการพิจารณาศึกษาโครงการก่อสร้างก่อสร้างท่อส่งก๊าซธรรมชาติไทย – มาเลเซียและโรงแยกก๊าซธรรมชาติไทย – มาเลเซีย จังหวัดสงขลา ได้เสนอว่า โครงการนี้ยังมีข้อบกพร่อง ซึ่งต้องระงับไว้ก่อนและเร่งทบทวนให้รอบคอบทั้งเหตุผล ข้อมูลและกระบวนการตัดสินใจ¹⁰²

ในส่วนของสมาชิกวุฒิสภาที่สนับสนุนโครงการนั้น ได้ปรากฏเป็นข่าวว่า นายคำนวณ เหมาะประสิทธิ์ ประธานกรรมการการวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและพลังงานได้นำรายชื่อ

¹⁰¹ ผู้จัดการรายวัน (26 มิถุนายน 2546): 1, 15.

¹⁰² คณะกรรมการสิ่งแวดล้อม วุฒิสภา, รายงานการพิจารณาศึกษาโครงการก่อสร้างก่อสร้างท่อส่งก๊าซธรรมชาติไทย – มาเลเซียและโรงแยกก๊าซธรรมชาติไทย – มาเลเซีย จังหวัดสงขลา (ม.ป.ท., 2544) หน้า 5. ซึ่งต่อมาภายหลังบริษัท ทราฟฟิคไทย – มาเลเซีย (ประเทศไทย) จำกัด ได้ทำหนังสือที่ TTM 142/44 ลงวันที่ 21 พฤษภาคม 2544 ถึงนายพนัส ทัศนียานนท์ ในฐานะประธานกรรมการสิ่งแวดล้อม วุฒิสภา ชี้แจงข้อมูลที่ถูกต้องเกี่ยวกับโครงการฯ โดยในจดหมายระบุว่าข้อสรุปของคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมมีความคลาดเคลื่อนจากข้อเท็จจริง บริษัทจึงต้องการชี้แจง

สมาชิกวุฒิสภาจำนวน 163 คนที่ถูกระบุว่าสนับสนุนโครงการฯ เข้าเสนอต่อนายกรัฐมนตรี และพวกเขายังต้องการเร่งรัดโครงการอีกด้วย ทว่าในเวลาต่อมาสมาชิกวุฒิสภาหลายคนออกมาระบุว่าถูกอ้างชื่อ¹⁰³

นอกจากนั้นเมื่อมีเหตุการณ์รุนแรงขึ้นในวันที่ 20 ธันวาคม 2545 คณะกรรมการการมีส่วนร่วมของประชาชน วุฒิสภา ก็ได้ทำการสอบสวนเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นซึ่งได้ระบุว่า เจ้าหน้าที่ตำรวจเป็นผู้ก่อความรุนแรง หลังจากนั้นยังได้ประสานกับสมาคมนายความอีกทางหนึ่งให้เข้ามาให้ความช่วยเหลือกับฝ่ายผู้คัดค้านโครงการฯ เนื่องจากการกระทำของเจ้าหน้าที่ตำรวจมีการละเมิดสิทธิอย่างชัดเจน ซึ่งต่อมาผู้ถูกจับกุมได้มีการฟ้องร้องเจ้าหน้าที่ตำรวจ 38 นายในเวลาต่อมา¹⁰⁴

3.4.3.3 ความพยายามเข้ามาประสานงานของคนภายนอก

ในช่วงเดือนมิถุนายน 2546 นั้นนายกรัฐมนตรีได้แสดงท่าทีเชิงลบต่อการทำงานขององค์กรพัฒนาเอกชน โดยเฉพาะองค์กรพัฒนาเอกชนในพื้นที่ก่อสร้างโครงการท่อส่งก๊าซฯ โดยได้แสดงความคิดเห็นเชิงลบและกำกวมหลายครั้ง เช่น “อย่าไปมุดอยู่ใต้กระโปรงชาวบ้าน” หรือ “ระวังผมเสียวแล้วจะร้อง” ทำให้เกิดความไม่พอใจให้ในหมู่องค์กรพัฒนาเอกชน อย่างไรก็ดี นายกรัฐมนตรีได้ให้สัมภาษณ์ในเวลาต่อมาว่าได้ติดต่อให้ผู้ใหญ่ในเอ็นจีโอเข้ามาช่วยเจรจาเรื่องแนวทางในการทำงานร่วมกันระหว่างรัฐบาลและองค์กรพัฒนาเอกชน¹⁰⁵ โดยเน้นย้ำว่าจะให้ความช่วยเหลือกับองค์กรพัฒนาเอกชนในทุกด้าน โดยเฉพาะทางด้านการเงินจะได้ไม่ต้องไปขอเงินจากต่างประเทศ

นายไพบุลย์ วัฒนศิริธรรม เป็นคนที่นายกรัฐมนตรีได้ขอร้องให้ติดต่อองค์กรพัฒนาเอกชนกลุ่มต่างๆ เพื่อการพูดคุยและนายไพบุลย์ได้ระบุว่า แม้นายกรัฐมนตรีจะไม่ได้ระบุว่า เป็นกลุ่มไหนแต่โดยส่วนตัวเขาคิดว่าปัญหาเรื่องท่อก๊าซ ควรเป็นเรื่องที่มีการพูดคุยกันก่อน¹⁰⁶

สำหรับบทบาทของนายไพบุลย์นั้น จะทำหน้าที่เป็นผู้ประสานงานเพื่อให้เกิดการพูดคุยกันอย่างเป็นกันเองเพื่อจะได้ลดช่องว่างของความแตกต่างกัน จะได้เกิดการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นการหารือกันในประเด็นต่างๆ หรือแม้แต่เป็นการระบายความทุกข์ให้กันและกันฟัง¹⁰⁷ แต่การจะเข้าไปมีบทบาทในการแก้ปัญหา นั้นนายไพบุลย์ ระบุว่า “การประสานงานคงพอทำได้ แต่การแก้ปัญหาคงยาก”¹⁰⁸ ซึ่งต่อมาได้ติดต่อให้ รศ.ดร.ชัยวัฒน์ สถาอานันท์ และรศ.ดร.โคทม อาริยา

¹⁰³ สุกรานต์ ไรจนไพรวงศ์, บรรณาธิการและเรียบเรียง, สถานการณ์สิ่งแวดล้อมไทย 2544 – 2545, หน้า 315.

¹⁰⁴ ข่าวสด (5 กรกฎาคม 2546): 11.

¹⁰⁵ กรุงเทพธุรกิจ (25 มิถุนายน 2546): 13.

¹⁰⁶ กรุงเทพธุรกิจ (26 มิถุนายน 2546): 13, 16.

¹⁰⁷ ผู้จัดการรายวัน (3 กรกฎาคม 2546): 1, 15.

¹⁰⁸ สุกรานต์ ไรจนไพรวงศ์, บรรณาธิการและเรียบเรียง, สถานการณ์สิ่งแวดล้อมไทย 2544 – 2545, หน้า 315.

เข้ามามีส่วนร่วมในคณะทำงานประสานครั้งนี้อีกด้วย¹⁰⁹ โดยนายกรัฐมนตรีต้องการให้มีการหาข้อมูลทั้ง 2 ด้านว่ามีอะไรที่รัฐบาลทำแล้วเขายังกังวลหรือรัฐบาลยังไม่ได้ทำในสิ่งที่ควรทำ และถ้าพบว่าประชาชนยังหวาดระแวง รัฐบาลก็จะพยายามแก้หรือชี้แจงแต่จะไม่มีการทบทวนโครงการฯ อย่างแน่นอน¹¹⁰

อย่างไรก็ตาม ทั้งสองฝ่ายได้ตั้งเงื่อนไขก่อนการเปิดการพูดคุย คือ ทางฝ่ายรัฐบาลเองได้ยืนยันอย่างชัดเจนว่าโครงการฯ นี้จะต้องดำเนินต่อไปจนเสร็จสิ้น จะไม่มีการเจรจาว่าจะสร้างท่อก๊าซหรือไม่อีกต่อไป¹¹¹ นอกจากนั้น ในภายหลังนายกรัฐมนตรียังแสดงท่าทีแข็งกร้าวว่าจะไม่มีการเจรจากับฝ่ายผู้คัดค้านโครงการฯ อีกต่อไป

ส่วนทางฝ่ายผู้คัดค้านโครงการฯ เสนอว่า น่าจะมีการถอนกำลังของเจ้าหน้าที่ตำรวจในพื้นที่ออกไปก่อน และควรยุติการดำเนินโครงการฯ ในระหว่างการเจรจา¹¹² อย่างไรก็ตามในภายหลัง ฝ่ายผู้คัดค้านโครงการฯ ได้ปรับท่าทีในการพูดคุยโดยระบุว่า ไม่ได้ตั้งใจจะเป็นการเจรจาเพื่อยุติหรือทบทวนโครงการฯ แต่เป็นการเปิดเวทีเจรจาเพื่อชี้แจงข้อมูลของทั้งสองฝ่ายและทำให้ประชาชนโดยทั่วไปได้รับรู้รายละเอียดของโครงการฯ อย่างแท้จริงร่วมกัน โดยได้วางกรอบกว้างๆ ของการเจรจาโดยจะแยกเป็นประเด็นต่างๆ เช่น เรื่องสัญญา หรือผลกระทบในด้านต่างๆ แต่สิ่งสำคัญที่ทางฝ่ายนี้ต้องการ คือ ควรเป็นเวทีสาธารณะให้ประชาชนที่สนใจรับทราบข้อมูลพร้อมกันทั่วประเทศ อย่างน้อยที่สุดก็ควรมีการถ่ายทอดสดทางสถานีโทรทัศน์ช่อง 11¹¹³

สำหรับบทบาทของคณะทำงานประสานข้อมูล จะเป็นการมุ่งเน้นหาข้อมูลที่เกิดขึ้นไม่ว่าจะจากฝ่ายข้าราชการในพื้นที่ ชาวบ้านในท้องถิ่น ชาวบ้านที่อยู่รอบนอกและบริษัทที่เกี่ยวข้องต่างๆ เพื่อนำข้อมูลที่ได้มาประมวลผลก่อนนำเสนอให้ผู้ที่เกี่ยวข้องรวมทั้งสาธารณชนได้รับทราบ ทั้งนี้คณะทำงานนี้ไม่ได้อยู่ในรูปของคณะกรรมการที่ได้รับมอบอำนาจหรือมีคำสั่งแต่งตั้งอย่างเป็นทางการ แต่จะทำงานในลักษณะที่เป็นธรรมชาติเพื่อประสานความเข้าใจให้ประชาชนทราบถึงเหตุผลของรัฐบาล และให้รัฐบาลทราบถึงเหตุผลของประชาชน โดยคณะทำงานชุดนี้จะคงความเป็นกลางให้มากที่สุด และมุ่งเน้นให้เกิดความเข้าใจโดยสันติวิธี โดยคณะทำงานจะพิจารณาใน 3 ขั้นตอน คือ 1. ความสัมพันธ์ ทัศนคติของแต่ละกลุ่ม 2. กระบวนการ วิธีการและระบบต่างๆ และ 3. เนื้อหาสาระของโครงการฯ ที่มาของโครงการฯ ว่าเป็นอย่างไร¹¹⁴ ซึ่งต่อมา

¹⁰⁹ คำกล่าวของ พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร นายกรัฐมนตรี ในรายการ "นายกฯ ทักษิณคุยกับประชาชน" ทางคลื่น F.M. 92.5 สถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย เวลา 08.00 น. วันเสาร์ที่ 12 กรกฎาคม 2546

¹¹⁰ เรื่องเดียวกัน.

¹¹¹ มติชนรายวัน (1 กรกฎาคม 2546): 15.

¹¹² กรุงเทพธุรกิจ (30 มิถุนายน 2546): 12, 16.

¹¹³ มติชนรายวัน (10 กรกฎาคม 2546): 14.

¹¹⁴ ข่าวสด (14 กรกฎาคม 2546): 13.

ได้มีการติดต่อให้สถาบันพระปกเกล้าเข้ามาเป็นคนกลางในการเจรจาไกล่เกลี่ย อย่างไรก็ตามจากการศึกษาพบว่า แม้จะได้มีการลงไปในพื้นที่เพื่อรับฟังปัญหา ข้อห่วงใยและความทุกข์ของฝ่ายต่างๆ แต่ก็ไม่ได้ปรากฏว่ารูปธรรมในการแก้ไขปัญหาใดๆ ออกมา ซึ่งได้มีการชี้แจงว่า สิ่งที่เกิดขึ้น 115 คือ การสร้างช่องทางการสื่อสารระหว่างกันมากกว่าที่จะมุ่งแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น

3.5 ตัวแสดงสำคัญในความขัดแย้ง

ในความขัดแย้งกรณีท่อส่งก๊าซและโรงแยกก๊าซธรรมชาตินี้เห็นมีตัวแสดงต่างๆ มากมาย ซึ่งสามารถระบุได้ดังนี้

3.5.1 บริษัทที่รับผิดชอบโครงการ ประกอบไปด้วย การปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย และ บริษัท ทรานส์ ไทย – มาเลเซีย (ประเทศไทย) จำกัด ซึ่งในช่วงแรกจะมีบทบาทในการชี้แจงข้อมูลโดยเน้นการประชาสัมพันธ์ด้านดีของโครงการฯ ให้กับชุมชน นอกจากนี้ยังมีบทบาทในการเป็นผู้ให้เงินทุนในกิจกรรมต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับโครงการฯ เช่น เป็นผู้ออกค่าใช้จ่ายการจัดทำรายงานวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม เป็นต้น และกิจกรรมต่างๆ ที่จะทำให้เกิดการชักจูงในเห็นด้านดีของโครงการฯ เช่น การพาข้าราชการ ผู้นำชุมชนและประชาชน ไปดูงานในสถานที่ต่างๆ แต่ต่อมาได้ลดบทบาทลงตามนโยบายของรัฐบาลภายใต้การนำของพันตำรวจโท ดร.ทักษิณ ชินวัตร บทบาทในเวลาต่อมาจึงเป็นเพียงผู้ดำเนินการก่อสร้าง ชี้แจงข้อมูลในส่วนที่รับผิดชอบและจัดการเรื่องจ่ายค่าเสียหายและค่าชดเชยต่างๆ

3.5.2 ฝ่ายผู้สนับสนุนโครงการฯ สามารถแบ่งออกเป็น 4 ส่วน ดังนี้

ส่วนแรก คือ นักการเมืองท้องถิ่นโดยเฉพาะในองค์การบริหารส่วนตำบล ผู้นำชุมชน กำนันและผู้ใหญ่บ้านเกือบทั้งหมดของบริเวณที่จะมีการก่อสร้างโรงแยกก๊าซธรรมชาติและบริเวณที่ท่อก๊าซจะผ่านในอำเภอจะนะ ซึ่งจะมามีบทบาทสำคัญในการประสานงานกับบริษัทที่รับผิดชอบโครงการฯ การระดมคนในโอกาสต่างๆ เช่น การลงชื่อสนับสนุนโครงการฯ หรือการแสดงพลังของกลุ่มผู้สนับสนุน นอกจากนี้ยังมีบทบาทสำคัญในการ “พูดคุย” กับคนในพื้นที่ก่อสร้างโครงการฯ ให้ให้การสนับสนุนโครงการฯ อย่างไรก็ตาม การศึกษาพบว่า ผู้สนับสนุนในส่วนนี้บางคนแม้จะมีการให้สัมภาษณ์เชิงบวกต่อโครงการฯ และมีบทบาทในการสนับสนุน เช่น เป็นตัวแทนในการยื่นหนังสือสนับสนุนโครงการฯ หรือมีบทบาทในการชักจูงให้เห็นข้อดีของโครงการฯ แต่จะปฏิเสธว่าไม่ได้เป็นผู้สนับสนุนโครงการฯ เช่น อดีตกำนัน และอาจารย์ ทำให้บทบาทในโครงการฯ ค่อนข้างกำกวม

¹¹⁵ สัมภาษณ์ รศ.ดร.โคทม อาริยา, 11 เมษายน 2549

ส่วนที่สอง คือ ชาวบ้านในพื้นที่ก่อสร้างโครงการ ซึ่งโดยมากจะเป็นเครือญาติของผู้ให้การสนับสนุนในส่วนแรก ซึ่งการศึกษานี้มีข้อสังเกตว่าชาวบ้านเหล่านี้ส่วนมากจะได้รับการบรรจุเข้าทำงานในโครงการ ในตำแหน่ง แม่บ้าน กรรมกร และเจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัย ส่วนชาวบ้านที่ไม่ได้เป็นเครือญาตินั้นบางส่วนก็ได้รับการเสนอผลประโยชน์บางประการให้เพื่อแลกกับการสนับสนุน เช่น การเสนอตำแหน่งงาน

ส่วนที่สาม ได้แก่ องค์กรธุรกิจและนักธุรกิจ ได้แก่ สมาชิกรักบี้ชายแดนภาคใต้ สมาคมอุตสาหกรรมจังหวัดสงขลา หอการค้าจังหวัดสงขลา สมาคมยางพาราไทย สมาคมผู้ผลิตน้ำตาลแห่งประเทศไทย และนักธุรกิจที่เกี่ยวกับการก่อสร้างในจังหวัดสงขลา อย่างไรก็ตาม นักธุรกิจบางส่วนโดยเฉพาะนักธุรกิจที่เกี่ยวกับการก่อสร้าง ได้หันมาคัดค้านโครงการ เพราะบริษัทที่รับผิดชอบโครงการ ไม่ยอมให้งานก่อสร้างตามที่ได้ตกลงเอาไว้ก่อนหน้านี้

ส่วนที่สี่ ได้แก่ วุฒิสภาและนักการเมืองระดับชาติบางส่วน ซึ่งสามารถพิจารณาได้จากการให้สัมภาษณ์ในเชิงสนับสนุนโครงการ

3.5.3 เจ้าหน้าที่ของรัฐ ประกอบไปด้วย ฝ่ายปกครอง (ผู้ว่าราชการจังหวัด นายอำเภอ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน องค์กรบริหารส่วนตำบล) ตำรวจ และทหาร โดยที่บทบาทของตัวแสดงเหล่านี้ส่วนมากจะแสดงออกในลักษณะของการให้ข้อมูลในเชิงสนับสนุนโครงการและพยายามผลักดันโครงการ ให้เกิดขึ้นตามนโยบายของรัฐ ในขณะที่เดียวกันก็ต้องมีบทบาทในการประสานงานระหว่างฝ่ายต่างๆอีกด้วย ทำให้บทบาทของเจ้าหน้าที่รัฐมีความทับซ้อนกันระหว่างการเป็นคนจัดการกับความขัดแย้งและการเป็นผู้สนับสนุนโครงการ ที่เป็นนโยบายของรัฐ นอกจากนี้ ตำรวจยังมีบทบาทสำคัญในการรักษาความสงบเรียบร้อย การดูแลให้ทุกฝ่ายอยู่ในกรอบของกฎหมายซึ่งหากมีการทำผิดกฎหมายก็จะมี การจับกุม และการคุมกันโครงการ ให้ดำเนินการไปได้อย่างรวดเร็วไม่มีเหตุร้าย

3.5.4 ฝ่ายผู้คัดค้านโครงการ ซึ่งแบ่งเป็น 3 ส่วน คือ

ส่วนแรก คือ ชาวบ้านผู้ได้รับผลกระทบโดยตรงในพื้นที่ก่อสร้างซึ่งโดยมากจะเป็นชาวบ้านในตำบลสะกอมและตำบลลิงชัน นอกจากนั้นยังมีชาวบ้านจากตำบลคลองเปียงบางส่วนร่วมคัดค้านด้วย อย่างไรก็ตาม ชาวบ้านกลุ่มนี้บางส่วน จะมีการเปลี่ยนแปลงตามสถานการณ์ ปัจจัยด้านการคุกคามและปัจจัยด้านการเสนอผลประโยชน์ต่างๆ ให้ เช่น การเสนอซื้อที่ดินในราคาสูง

ส่วนที่สอง คือ เครือข่ายนักวิชาการ นักศึกษา องค์กรพัฒนาเอกชนและประชาชนในพื้นที่จังหวัดสงขลา ในนามของ "กลุ่มศึกษาการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืนสงขลา" ซึ่งในระยะเริ่มแรกจะประกอบไปด้วย มูลนิธิรักษ์บ้านเกิดภาคใต้ สมัชชาจังหวัดสงขลาเพื่อการปฏิรูปการเมือง กลุ่มศึกษาการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืนสงขลา เครือข่ายรักมอ.

(มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์) กลุ่มรักทะเลไทย (นักศึกษามหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์) ชมรมรวบรวมเรื่องเมืองหาดใหญ่ สงขลาฟอรั่ม เครือข่ายเพื่อนช่วยเพื่อนภาคใต้ กลุ่มผู้บริโภค เข้มแข็ง แนวร่วมศิลปินเพื่อชีวิตบ้านนายหัว ชมรมกสิกรรมธรรมชาติ สงขลาและกลุ่มรักทะเลจะนะ ซึ่งต่อมาเครือข่ายเหล่านี้ได้ขยายตัวออกไปอีกเมื่อเกิดเหตุการณ์การใช้ความรุนแรงขึ้น

ส่วนที่สาม คือ เครือข่ายของผู้ที่มีความห่วงใยและเครือข่ายพันธมิตร อันประกอบไปด้วย วุฒิสภาบางส่วนโดยเฉพาะจากคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมที่ทำหน้าที่ในปี 2543 และคณะกรรมการการมีส่วนร่วมของประชาชนที่ทำหน้าที่ระหว่างปี 2545 – 2546 นักวิชาการและองค์กรพัฒนาเอกชนภายนอกพื้นที่ซึ่งจะมีบทบาทในแสดงทัศนคติต่อสาธารณะผ่านทางข้อเขียนและเวทีการสัมมนาต่างๆ เช่น คณะกรรมการรณรงค์เพื่อประชาธิปไตย หรือ บทบาทของนักวิชาการจากมหาวิทยาลัยเที่ยงคืน เป็นต้น ในส่วนของเครือข่ายพันธมิตร เช่น กลุ่มรักห้องถิ่นกุยบุรี กลุ่มรักห้องถิ่นบ่อนอก กลุ่มอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมบ้านกรูด หรือ เครือข่ายชาวบ้านที่ได้รับผลกระทบจากโครงการพัฒนาขนาดใหญ่ของรัฐอื่นๆ เช่น จากกรณีเขื่อนปากมูล เขื่อนราศีไศล เป็นต้น ซึ่งเครือข่ายพันธมิตรเหล่านี้จะมีบทบาทในการเดินทางมาให้กำลังใจ มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ในการเคลื่อนไหวระหว่างกัน และการร่วมกันต่อสู้ในกรณีที่ต้องมีการแสดงพลังสู่สาธารณะ เช่น การมาร่วมในกิจกรรมต่างๆ ที่จัดขึ้นในพื้นที่ หรือ การประณามการกระทำของภาครัฐหรือเอกชนที่พวกเขาเห็นว่าไม่ถูกต้อง เช่น กรณีการใช้ความรุนแรงในวันที่ 20 ธันวาคม 2545 เป็นต้น

3.5.5 ผู้แสดงบทบาท “คนกลาง” ซึ่งผู้ที่ได้แสดงบทบาทเหล่านี้ที่ได้ลงไปในพื้นที่ที่เกิดกรณีความขัดแย้ง ได้แก่ คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ คณะกรรมการยุทธศาสตร์สันติวิธี สภาความมั่นคงแห่งชาติ สถาบันพระปกเกล้า และคณะกรรมการประสานงานที่ประกอบไปด้วยนายไพบุลย์ วัฒนศิริธรรม รศ.ดร.ชัยวัฒน์ สถาอานันท์ และ รศ.ดร.โดทม อาริยา บทบาทของคนกลางเหล่านี้จะมีหลากหลาย ตั้งแต่ การจัดทำข้อเสนอต่อรัฐบาล การรับฟังความทุกข์ การเสนอตัวเป็นผู้เจรจาไกล่เกลี่ย หรือการเป็นผู้อำนวยความสะดวกเพื่อการสร้างช่องทางการสื่อสารระหว่างฝ่ายต่างๆ

3.6 เหตุการณ์ที่มีการใช้ความรุนแรง

ความขัดแย้งในโครงการขุดส่งก๊าซและโรงแยกก๊าซไทย - มาเลเซียนั้นเกิดเหตุการณ์การเผชิญหน้าระหว่างฝ่ายต่างๆที่เกี่ยวข้องขึ้นหลายครั้ง ซึ่งในแต่ละครั้งก็จะมีลักษณะเฉพาะที่แตกต่างกันไป ในการศึกษาครั้งนี้จะยกตัวอย่างเหตุการณ์การเผชิญหน้าที่ปรากฏเป็นข่าวสู่สาธารณะ 4 เหตุการณ์ ซึ่งเหตุการณ์เหล่านี้เป็นเหตุการณ์ที่เห็นเด่นชัดว่ามีการใช้ความรุนแรงเกิดขึ้น ได้แก่ เหตุการณ์การประชุมนัดทั้งสองครั้งในปี 2543 เหตุการณ์การสลายการชุมนุมบริเวณหน้าโรงแรม เจ บี หาดใหญ่ ในวันที่ 20 ธันวาคม 2545 และเหตุการณ์ความรุนแรงและเหตุการณ์ที่สื่อคำของความรุนแรงที่ปรากฏสู่สาธารณะในปี 2546 ซึ่งการยกตัวอย่างเหล่านี้

ขึ้นมา ไม่ได้ต้องการสื่อว่า เหตุการณ์เหล่านี้เป็นตัวแทนของสถานการณ์ความขัดแย้งที่เกิดขึ้นทั้งหมด แต่การศึกษานี้ต้องการระบุว่าเหตุการณ์เหล่านี้เป็นเพียงตัวอย่างของเหตุการณ์ที่แสดงให้เห็นถึงความล้มเหลวในการใช้แนวทางสันติวิธีในการจัดการกับความขัดแย้งที่เกิดขึ้น เพราะยังมีเหตุการณ์ที่แสดงออกว่ามีการใช้ความรุนแรงในความขัดแย้งนี้อยู่ เนื่องจากหากพิจารณาตามตรรกะของสันติวิธีที่การศึกษาในครั้งนี้ใช้ซึ่งมีความหมายว่าเป็นการละเว้นจากการใช้ความรุนแรงแล้ว การเกิดความรุนแรงในสถานการณ์ความขัดแย้งนี้ขึ้นจึงเป็นสิ่งที่ไม่สอดคล้องกัน

ทั้งนี้ แม้ว่าแต่ละเหตุการณ์ที่นำเสนอในการศึกษานี้จะแยกออกจากกัน แต่หากพิจารณาหรืออย่างใคร่ครวญแล้วจะพบว่าแต่ละเหตุการณ์มีความสอดคล้องกันเพราะอยู่ภายใต้พลวัตของสถานการณ์ความขัดแย้งเดียวกัน และต่างก็มีส่วนสำคัญในการพัฒนาความสัมพันธ์ที่จะทำให้เกิดความไว้วางใจหรือความไม่ไว้วางใจระหว่างกันของกลุ่มขัดแย้ง นอกจากนี้หากพิจารณาในเนื้อหาของแต่ละเหตุการณ์แล้วจะพบว่า แต่ละเหตุการณ์มีการแสดงออกถึง “อาการ” ของปัญหาที่เกิดขึ้นจากช่องทางการสื่อสารระหว่างกันที่ผิดปกติ และยังพบว่ามีความไม่ไว้วางใจเกิดขึ้นในความสัมพันธ์ระหว่างกันอีกด้วย ซึ่งสามารถพิจารณาได้จากถ้อยคำและวิธีการต่างๆ ที่จะมีการแสดงเอาไว้ใน “เนื้อเรื่อง” ของแต่ละเหตุการณ์ที่จะนำเสนอต่อไป

ในการนำเสนอแต่ละเหตุการณ์นั้นไม่อาจที่จะนำเสนอโดยไม่กล่าวถึงเหตุการณ์ก่อนหน้านั้นได้ ดังนั้น การนำเสนอในการศึกษานี้จึงจะนำเสนอเหตุการณ์ก่อนหน้าที่เกี่ยวข้องโดยสังเขปประกอบ

3.6.1 เหตุการณ์ประชาพิจารณ์ทั้งสองครั้ง (29 กรกฎาคม 2543 และ 21 ตุลาคม 2543)

แม้ว่ากลุ่มประชาชนในพื้นที่โครงการฯ ที่เริ่มมีการตั้งข้อสงสัยต่อโครงการฯ นั้น จะมีข้อเสนอให้มีการทำประชาพิจารณ์ตั้งแต่ปี 2542 แต่พวกเขาก็ไม่ได้รับการตอบสนองใดๆ จากรัฐบาล (ชวน หลีกภัย)¹¹⁶ แต่สำหรับการประกาศจัดประชาพิจารณ์ของรัฐบาลในระหว่างวันที่ 29 - 30 กรกฎาคม 2543 นั้น พวกเขาหลายคนมีความเห็นคัดค้านการจัดทำประชาพิจารณ์ดังกล่าว เนื่องจากมีความเห็นว่า การจัดทำประชาพิจารณ์ครั้งนี้เป็นเพียงการรับรองโครงการหรือแค่เป็นการทำให้โครงการนี้เกิดความชอบธรรมเท่านั้นเพราะพวกเขาเชื่อว่าได้มีการเซ็นสัญญาระหว่างการปิโตรเลียมแห่งประเทศไทยและปิโตรนาสอันเป็นการรับรองว่าโครงการนี้จะต้องเกิดอย่างแน่นอน นอกจากนี้รายงานผลกระทบทางด้านสิ่งแวดล้อมหรือ EIA ก็ยังไม่แล้วเสร็จและยังมีข้อเคลือบแคลงเกี่ยวกับรายงานดังกล่าวว่าศึกษาได้อย่างรอบด้านจริง

¹¹⁶ สหพันธ์นิสิตนักศึกษาแห่งประเทศไทย, ไม้ระบูนีที่พิมพ์, เอกสารเผยแพร่โครงการท่อก๊าซและโรงแยกก๊าซ ไทย – มาเลเซีย, หน้า 4. หรือจะเห็นได้จากหนึ่งในเหตุผลของการคัดค้านโครงการฯของเครือข่ายพลเมืองสงขลาที่ระบุว่า “(โครงการนี้) ไม่มีการทำประชาพิจารณ์ เพื่อรับฟังความเห็นของประชาชนแต่รัฐบาลจะกลับไปเซ็นสัญญาก่อน” ใน *กรุงเทพธุรกิจ* (24 กันยายน 2542): 2a.

หรือไม่¹¹⁷ ท้ายที่สุดเหตุผลที่ถูกหยิบยกขึ้นมาใช้ในการคัดค้านการจัดทำประชาพิจารณ์คือ ข้อเคลือบแคลงด้านความเป็นกลางของประธานกรรมการ (พลเอกจรัล กุลละวณิชย์) เช่น การคัดค้านจากกลุ่มเครือข่ายพลเมืองสงขลา¹¹⁸ ที่ให้เหตุผลในการไม่เข้าร่วมการประชาพิจารณ์ว่า

“1. การจัดประชาพิจารณ์ครั้งนี้เกิดขึ้นภายหลังจากการที่รัฐบาลได้อนุมัติให้ ปตท.เซ็นสัญญา 4 ฉบับร่วมกับบริษัทเปโตรนาสมาเลเซีย (ตามมติ ครม. วันที่ 14 กันยายน 2543) ซึ่งเป็น การละเมิดสิทธิชุมชนและกระทำผิดรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน

2. การจัดทำประชาพิจารณ์ผิดขั้นตอน เนื่องจากโครงการท่อส่งก๊าซและโรงแยกก๊าซ ไทย-มาเลเซีย เป็นโครงการขนาดใหญ่ที่จะมีอุตสาหกรรมต่อเนื่องขนาดใหญ่ตามมาอีกมากมาย ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตชุมชนทั้งในระดับท้องถิ่นและระดับประเทศ จึงเป็นความจำเป็น อย่างยิ่งที่จะต้องทำประชาพิจารณ์แผนแม่บทการพัฒนาห้าจังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยเฉพาะ แผนแม่บทเศรษฐกิจปีนัง-สงขลาเสียก่อน เพื่อให้ประชาชนมีสิทธิเลือกวิถีชีวิตแห่งตน การทำประชาพิจารณ์ที่ข้ามขั้นตอนในลักษณะนี้ นอกจากจะมีได้แก่ปัญหาแล้ว ยังเป็นสาเหตุที่ ก่อให้เกิดปัญหาความขัดแย้งเชิงเป้าหมาย (Objective conflict)

3. ที่มาของคณะกรรมการประชาพิจารณ์ไม่ชอบธรรมและไม่เป็นที่ยอมรับของประชาชน เพราะเป็นการแต่งตั้งจากรัฐบาลที่ประชาชนไม่มีส่วนรับรู้ จึงมีความไม่เป็นกลางในการพิจารณา ความเห็นของผู้ที่ได้รับผลกระทบจากโครงการ

4. ประชาชนขาดข้อมูลของโครงการที่จะใช้ในการทำประชาพิจารณ์ อาทิ ข้อมูลอุตสาหกรรมต่อเนื่องจากการใช้ก๊าซธรรมชาติ ข้อมูลผลกระทบสิ่งแวดล้อมฉบับสมบูรณ์ที่ได้รับ การอนุมัติแล้วจากสำนักนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อม (สน) ข้อมูลความได้เปรียบ-เสียเปรียบ ของโครงการ ฯลฯ ทำให้ไม่รับทราบข้อเท็จจริง

5. มีการสร้างบรรยากาศที่ไม่เหมาะสมอย่างยิ่ง เช่น การใช้ป้ายโฆษณาโจมตีผู้มีความ คิดเห็นคัดค้านโครงการจำนวนมาก โดยเฉพาะบริเวณจุดที่จะทำประชาพิจารณ์เมื่อวันที่ 28

¹¹⁷ เช่นคำสัมภาษณ์ของสุไลมาน หมัดยูโสะที่ระบุว่าหนึ่งในเหตุผลที่พวกเขาคัดค้านการประชาพิจารณ์ก็เพราะ “EIA ยังไม่ได้เสร็จจนนั้น ต้อง EIA ให้เสร็จก่อน คุณไปทำประชาพิจารณ์ได้ยังไง เมื่อคุณศึกษายังไม่เสร็จแล้วกับท่อก๊าซไม่รู้ก็ประเด็น” สัมภาษณ์ สุไลมาน หมัดยูโสะ, 25 ธันวาคม 2548. หรือในบทความของ นายแพทย์สุภัทร ฮาสุวรรณกิจ, “โลกทัศน์คับแคบและแยก ส่วนของ ปตท. โครงการท่อส่งก๊าซไทย – มาเลย์” มติชนรายวัน (15 มีนาคม 2543); 6. นอกจากนั้นอีกเหตุผลหนึ่งในการคัดค้านของ นักวิชาการในระแวกต่อมาคือ พวกเขาคิดว่าโครงการนี้เป็นหนึ่งในแผนแม่บทพัฒนาพื้นที่ 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้ (สงขลา ยะลา สุดุล ปัตตานีและนราธิวาส) ดังนั้นจึงเสนอให้มีการทำประชาพิจารณ์แผนแม่บทการพัฒนา 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้ก่อนที่จะทำประชาพิจารณ์โครงการท่อส่งก๊าซและโรงแยกก๊าซไทย – มาเลเซีย. รายละเอียดใน สมชาย สามารถ, “จากแผนแม่บทพัฒนา 5 จว.ชายแดนใต้ สู่วิชาพิจารณ์ท่อส่งก๊าซไทย – มาเลเซีย” กรุงเทพธุรกิจ (21 สิงหาคม 2543); 11.

¹¹⁸ เครือข่ายพลเมืองสงขลา, “จดหมายเปิดผนึก เรื่อง เหตุผลทำไมประชาชนจึงไม่ยอมรับประชาพิจารณ์” ยื่นต่อ ประธานคณะกรรมการประชาพิจารณ์โครงการท่อส่งก๊าซธรรมชาติไทย – มาเลเซียและโรงแยกก๊าซไทย – มาเลเซีย, 29 กรกฎาคม 2543.

กรกฎาคม 2543 (ดังที่ปรากฏเป็นข่าวต่อสาธารณชน) ซึ่งเป็นการสร้างความแตกแยกและการเผชิญหน้าอย่างรุนแรงขึ้นในสังคม”

แนวร่วมในการคัดค้านการจัดทำประชานิยามนั้นมีทั้งจากนักวิชาการ องค์กรพัฒนาเอกชนและวุฒิสมาชิกบางคน¹¹⁹ และมีการเคลื่อนไหวเพื่อคัดค้านโครงการ เช่น การจัดคอนเสิร์ตและเวทีอภิปรายการคัดค้านโครงการท่อก๊าซและโรงแยกก๊าซไทย – มาเลเซียที่อำเภอ นาม่อม¹²⁰

แม้จะมีกระแสคัดค้านการทำประชานิยาม รัฐบาลยังคงยืนยันที่จะทำประชานิยามต่อไป โดยพลเอกจรัล กุลละวณิช ประธานคณะกรรมการฯ ได้ออกมายืนยันถึงความเป็นกลางของตนเอง¹²¹ อีกทั้งได้พยายามออกมายืนยันว่าการทำประชานิยามที่จะเกิดขึ้นนั้นไม่ใช่เป็นการรับรองโครงการแต่เป็นการทำข้อเสนอให้กับรัฐบาล ซึ่งรัฐบาลจะเป็นผู้ตัดสินใจ¹²²

อย่างไรก็ตาม การทำประชานิยามในครั้งแรกนี้ไม่สามารถทำได้สำเร็จเพราะได้เกิดความวุ่นวายในระหว่างการทำประชานิยาม ตามรายงานข่าวระบุตรงกันว่า เนื่องจากกลุ่มนักศึกษาและกลุ่มผู้ที่คัดค้านการทำประชานิยามได้เข้าไปขัดขวางการทำประชานิยามโดยวิธีการต่างๆ เช่น การพูดเกินเวลา การขอร้องให้กรรมการประชานิยามลาออก การร้องเพลงเพื่อก่อความวุ่นวายในการทำประชานิยาม การปิดทางเข้าออกหอประชุม เป็นต้น จนทำให้การทำประชานิยามไม่สามารถดำเนินต่อไปได้¹²³ หลังจากนั้นคณะกรรมการประชานิยามได้แถลงข่าวยุติการทำประชานิยามออกไปชั่วคราว แต่ก็เกิดเหตุชุมนุมขึ้นหลังจากนั้นเล็กน้อย เมื่อไฟฟ้าในหอประชุมดับ¹²⁴ และด้านนอกของหอประชุมมีผู้สนับสนุนโครงการฯ ซึ่งถือธงสีฟ้าได้เคลื่อน

¹¹⁹ เช่น ในเวทีสัมมนาเรื่อง “ประชานิยามคืออะไร ทำไมเพื่อใคร” ที่จัดขึ้นวันที่ 9 มิถุนายน 2543 ที่มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ (วิทยาเขตหาดใหญ่) นายแก้วสรร อดิโพธิ์ ระบุว่า การดำเนินการของรัฐบาลที่เรียกว่าประชานิยามนั้นสิ่งที่รัฐบาลกำลังทำอยู่ในขณะนี้ควรจะเรียกว่าประชานิยามมากกว่า เพื่อให้ประชาชนเชื่อในสิ่งที่รัฐบาลต้องการให้เชื่อเท่านั้น ในสมชาย สามารถ, 2543, “นับถอยหลังประชานิยามชี้ชะตา ‘ท่อก๊าซไทย – มาเลเซีย’” กรุงเทพธุรกิจ (19 มิถุนายน 2543): 22. และสามารถดูรายละเอียดได้ใน โครงการจัดการทรัพยากรชายฝั่ง ภาคใต้, เอกสารสรุปสัมมนาวิชาการ “ประชานิยาม คืออะไร ทำทำไมเพื่อใคร”, 9 มิถุนายน 2543 ณ ห้องประชุมตึกหุ่นยนต์ คณะวิศวกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่.

¹²⁰ ข่าวสด (24 กรกฎาคม 2543): 16.

¹²¹ พลเอกจรัลยืนยันว่าจะวางตัวเป็นกลางและเป็นตัวเชื่อมระหว่างประชาชนและภาครัฐ ใน สมชาย สามารถ, “เมื่อชาวบ้านขาดความเชื่อมั่นรัฐ ท่อก๊าซ ไทย – มาเลเซีย” กรุงเทพธุรกิจ (13 เมษายน 2543): 9. และสามารถ, “นับถอยหลังประชานิยามชี้ชะตา ‘ท่อก๊าซไทย – มาเลเซีย’” กรุงเทพธุรกิจ (19 มิถุนายน 2543): 22.

¹²² สมชาย สามารถ, “เมื่อชาวบ้านขาดความเชื่อมั่นรัฐ ท่อก๊าซ ไทย – มาเลเซีย” กรุงเทพธุรกิจ (13 เมษายน 2543): 9.

¹²³ ดูรายละเอียดได้ใน “นาที่ต่อหน้า มีอบด้านท่อก๊าซล้มโต๊ะประชานิยาม” มติชนรายวัน (30 กรกฎาคม 2543): 2. “ประชานิยามท่อก๊าซไทย – มาเลเซียล้มบาดแผลที่ใช้ประชาชนเป็นเดิมพัน” กรุงเทพธุรกิจ (30 กรกฎาคม 2543): 2. และใน “บันทึกเหตุการณ์ประวัติศาสตร์ล้มประชานิยามท่อก๊าซฯเจดีเอ” ผู้จัดการรายวัน, (2 สิงหาคม 2543): 13. ในรายงานข่าวระบุตรงกันว่า การเข้าขัดขวางดังกล่าวมีการทำลายทรัพย์สินทางราชการเสียหายจำนวนหนึ่งด้วย

¹²⁴ อย่างไรก็ดี จากการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่องค์กรพัฒนาเอกชน พบว่า การพยายามเข้าไปในหอประชุมนั้น เนื่องจากได้มีการปิดประตูทางเข้าหอประชุมโดยไม่มีการแจ้งล่วงหน้า ทำให้ฝ่ายคัดค้านที่อยู่ภายนอกตกใจกับการปิดประตู

ขบวนเข้ามาใกล้บริเวณที่ฝ่ายผู้คัดค้านปิดประตูทางเข้า ซึ่งมีรายงานว่าผู้สนับสนุนคนหนึ่งได้ขว้างไม้เข้าไปในฝ่ายผู้คัดค้าน ทำให้เกิดการปะทะกันของทั้งสองฝ่าย แต่เจ้าหน้าที่ตำรวจได้เข้ามาคลี่คลายสถานการณ์ได้ทัน กระนั้น การยุติการจัดทำประชาพิจารณ์ได้สร้างความไม่พอใจให้กับฝ่ายผู้สนับสนุนโครงการฯ แต่นายยงยุทธ แสงจันทร์รองผู้ว่าราชการจังหวัดในขณะนั้นได้เข้าไปเกลี้ยกล่อมฝ่ายผู้สนับสนุนให้สงบสติอารมณ์บริเวณหน้าห้องประชุม¹²⁵

อย่างไรก็ตามจากการให้สัมภาษณ์ของผู้ที่อยู่ในเหตุการณ์ได้ให้รายละเอียดของลำดับเหตุการณ์ดังนี้ กลุ่มนักศึกษาได้มีการขอร้องให้อาจารย์ลาออก จากนั้นจึงมีนักวิชาการชี้แจงประธานประชาพิจารณ์จึงสั่งปิดไมค์ จากนั้นตำรวจก็ปิดประตูทางเข้าหอประชุม ประธานฯ จึงสั่งพักการทำประชาพิจารณ์ชั่วคราว¹²⁶

ต่อมารัฐบาลได้ประกาศเลื่อนการทำประชาพิจารณ์ออกไปในวันที่ 21 – 22 ตุลาคม 2543 ซึ่งมีการคัดค้านจากนักวิชาการ¹²⁷ องค์กรพัฒนาเอกชนและวุฒิสมาชิกบางส่วนเนื่องจากเกรงว่าจะนำไปสู่ความรุนแรง นอกจากนี้จากการตรวจสอบของฝ่ายที่เคลื่อนไหวคัดค้านโครงการฯ ยังพบข้อเคลือบแคลงในการทำประชาพิจารณ์ครั้งนี้เพิ่มเติม คือ พวกเขาตรวจพบว่ามีคนนำชื่อคนตาย คนแก่และคนพิการส่งไปโดยอ้างว่าเป็นผู้เข้าร่วมการทำประชาพิจารณ์ นอกจากนี้พนักงานเมืองท้องถิ่น และกลุ่มอาจารย์นักวิชาการที่ได้ไปลงชื่อขอร่วมแสดงความคิดเห็นในการทำประชาพิจารณ์กลับไม่ได้รับเชิญเข้าร่วม¹²⁸ อย่างไรก็ตาม มีการชี้แจงในภายหลังว่าสาเหตุของความผิดพลาดดังกล่าวเนื่องมาจากการที่มีจำนวนคนที่มียศสิทธิ์เข้าร่วมการทำประชาพิจารณ์จำนวนมาก¹²⁹

ในการเตรียมการประชาพิจารณ์ในครั้งที่สองนี้ ได้มีความเปลี่ยนแปลง คือ มีการย้ายสถานที่ทำประชาพิจารณ์จากหอประชุมเทศบาลนครหาดใหญ่ มาเป็นอาคารอิมเนซียัม สนามกีฬาจิระนครด้วยเหตุผลด้านความปลอดภัยและมีสถานที่ที่กว้างขวางกว่าสถานที่เดิม นอกจากนี้ยังมีการจัดตั้ง "คณะกรรมการสนับสนุนการจัดทำประชาพิจารณ์โครงการท่อส่งก๊าซ

ดังกล่าวและรู้สึกเป็นห่วงผู้ที่อยู่ภายในหอประชุม จึงพยายามเข้าไปภายในหอประชุมดังกล่าว (สัมภาษณ์เกิดดิภพ สุทธิสว่าง, เจ้าหน้าที่องค์กรพัฒนาเอกชน, 7 พฤษภาคม 2549.)

¹²⁵ "นาทีต่อนาที มือบดันท่อก๊าซล้มโต๊ะประชาพิจารณ์" มติชนรายวัน (30 กรกฎาคม 2543): 2.

¹²⁶ สัมภาษณ์ ศุภวรรณ ชนะสงคราม, เจ้าหน้าที่องค์กรพัฒนาเอกชน, 10 พฤษภาคม 2549.

¹²⁷ เช่น กลุ่มนักวิชาการจากมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่ได้ร่วมกันยื่นหนังสือถึงนายกรัฐมนตรีผ่านผู้ว่าราชการจังหวัดสงขลาที่ศาลากลางจังหวัดสงขลาโดยขอให้เลื่อนการทำประชาพิจารณ์ออกไปเพื่อความสันติสุขของคนในพื้นที่ นอกจากนี้คณะกรรมการสิ่งแวดล้อม วุฒิสภาได้เรียกร้องให้เลื่อนการทำประชาพิจารณ์ออกไป จาก "ภาคผนวก ก: ลำดับเหตุการณ์โดยย่อ" ใน มุกดา เชื้อซัง, "การนำเสนอเนื้อหาของหนังสือพิมพ์มติชน ศึกษากรณีความขัดแย้งระหว่างรัฐกับประชาชนโครงการท่อส่งก๊าซและโรงแยกก๊าซไทย – มาเลเซีย"

¹²⁸ "อ้างสูญ 3 แสนล. ล้มสร้างท่อก๊าซ รัฐบาลเดินหน้าจัดประชารัฐ," [Online], ใน ไทยโพสต์, (19 ตุลาคม 2543), แหล่งข้อมูล: <http://www.thaipost.net> [9 ตุลาคม 2548]

¹²⁹ สัมภาษณ์ อำนาจ ลายไม้, Public Affairs Manager (ตำแหน่งในขณะนั้น) บริษัท ทรานส์ ไทย – มาเลเซีย ประเทศไทย จำกัด, 15 กรกฎาคม 2548.

และโรงแยกก๊าซไทย – มาเลเซีย”¹³⁰ ที่ลงนามแต่งตั้งโดยรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย (นายบัญญัติ บรรทัดฐาน) ตามคำสั่ง มท.340/2543 ลงวันที่ 20 กันยายน 2543 โดยมี นายวีระชัย แนวนุญเนียร รองปลัดกระทรวงมหาดไทยเป็นประธาน ซึ่งการเกิดขึ้นของคณะกรรมการชุดนี้ทำให้มีการประสานความร่วมมือระหว่างหน่วยงานต่างๆ ได้ดีขึ้น¹³¹ ยิ่งไปกว่านั้นรัฐบาลได้มีการเตรียมกำลังตำรวจและการวางแผนงานที่รัดกุมขึ้นเพื่อรับมือกับกลุ่มผู้ชุมนุมที่คาดว่าจะมาเข้าร่วมในการทำประชาพิจารณ์ครั้งนี้มากกว่าครั้งที่ผ่านมา¹³² พร้อมทั้งมีการคาดการณ์ว่าอาจจะเกิดเหตุรุนแรงขึ้นได้¹³³

เมื่อถึงวันทำประชาพิจารณ์ ได้มีการตั้งท่อซีเมนต์ขนาดใหญ่ เสาค้ำและนำรั้วลวดหนามมากันโดยรอบสถานที่จัดทำประชาพิจารณ์ นอกจากนั้นยังได้ระดมกำลังตำรวจมาคุ้มกันสถานที่จำนวนมาก ทางฝ่ายผู้คัดค้านได้เดินทางมายังสถานที่จัดทำประชาพิจารณ์ตั้งแต่มืดกลางดึกของวันที่ 20 ตุลาคม 2543¹³⁴ หลังจากนั้นในวันรุ่งขึ้นก็ปรากฏเหตุการณ์วุ่นวายขึ้นเนื่องจากผู้ชุมนุมได้พยายามเข้าไปในสถานที่ทำประชาพิจารณ์เพื่อยุติการทำประชาพิจารณ์โดยรื้อถอนสิ่งกีดขวาง ซึ่งฝ่ายผู้คัดค้านโครงการฯ สามารถยึดพื้นที่ทางเข้าออกของสนามกีฬาไว้ได้ แต่ผลการहारือของพลเอกจรัล กุลละวณิชย์ ประธานคณะกรรมการประชาพิจารณ์กับนายวีระชัย แนวนุญเนียร รองปลัดกระทรวงมหาดไทยในขณะนั้นได้ตัดสินใจที่จะให้ฝ่ายผู้คัดค้านเข้าไปจัดทำประชาพิจารณ์ให้ได้¹³⁵ จึงทำให้เกิดการปะทะกันขึ้น และมีผู้ได้รับบาดเจ็บ

การสามารถฝ่าเข้าไปทำประชาพิจารณ์ได้ ทำให้เหตุการณ์ภายนอกสนามกีฬาทวีความตึงเครียดมากยิ่งขึ้น เนื่องจากฝ่ายผู้คัดค้านโครงการฯ ที่อยู่ด้านนอกของสนามกีฬาได้พยายามที่จะเข้าไปในสถานที่ทำประชาพิจารณ์ เพราะพวกเขาเห็นว่าผู้ที่อยู่ภายในบางส่วนได้รับบาดเจ็บ¹³⁶ โดยมีการรื้อถอนประตูทางเข้าสนามกีฬา และมีการขว้างปาสิ่งของ ทำให้พลเอกจรัล กุลละวณิชย์ ในฐานะประธานคณะกรรมการฯ ได้ประกาศขอให้มีการยกมือเพื่อเบ้ว่ามีผู้เข้าร่วม

¹³⁰ ดูรายละเอียดได้ สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์ 47 (29 ตุลาคม – 4 พฤศจิกายน 2543): 21.

¹³¹ “การเตรียมพร้อมของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการประชาพิจารณ์” (เอกสารไต่สวนพิมพ์เผยแพร่)

¹³² ประมวลข่าวจากหนังสือพิมพ์ระหว่างวันที่ 18 – 20 ตุลาคม 2543.

¹³³ ดูรายละเอียดได้ใน สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์ 47 (29 ตุลาคม – 4 พฤศจิกายน 2543): 21 และ สันต์ชิต ชิตวงศ์, “โครงการท่อก๊าซฯ นองเลือดจริงหรือ”, มติชนรายวัน, (21 ตุลาคม 2543): 6. นอกจากนั้นในบทความของอุษนทร์ เชียงแสน ได้ระบุว่า “การทำประชาพิจารณ์ท่อก๊าซไทย – มาเลย์ รอบ 2 ที่จะเกิดขึ้นในวันที่ 21 – 22 ตุลาคม คือ เชื้อเพลิงที่สูมเข้าไปและแน่นอนที่สุดการเตรียมตัวทั้งชาวบ้านผู้คัดค้านและฝ่ายรัฐย่อมดีกว่าครั้งแรก” รายละเอียดใน อุษนทร์ เชียงแสน, “คนจนกับความรุนแรงของรัฐและบทบาทชนชั้นกลาง”, สยามรัฐ, (16 ตุลาคม 2543): 7. นอกจากนั้นยังมีความเชื่อว่าฝ่ายผู้คัดค้านได้เตรียมท่าระเบิดขวด พร้อมท่ากระสุนตะกั่วเพื่อใช้ยิงด้วยหนังสติ๊กไว้เป็นจำนวนมาก, รายละเอียดใน “อ้างสูญ 3 แสนล. ล้มสร้างท่อก๊าซ รัฐบาลเดินหน้าจัดประชาวิวาท”, [Online], ไทยโพสต์, (19 ตุลาคม 2543), แหล่งข้อมูล: <http://www.thaipost.net> [9 ตุลาคม 2548]

¹³⁴ ดูรายละเอียดใน “นาที่ล้ม ‘ประชาพิจารณ์ท่อก๊าซไทย – มาเลย์’” กรุงเทพธุรกิจ (22 ตุลาคม 2543): 22.

¹³⁵ “ลำดับเวลาเดือด” มติชนสุดสัปดาห์ (23 – 29 ตุลาคม 2543): 5.

¹³⁶ สัมภาษณ์ ศุภวรรณ ชนะสงคราม, เจ้าหน้าที่องค์กรพัฒนาเอกชน, 10 พฤษภาคม 2549.

ประชุมก็คนที่สนับสนุนโครงการและมีก็คนที่ต่อต้านโครงการ¹³⁷ เนื่องจากพลเอกจรัส อ้างว่า ผู้ร่วมประชุมอาจจะเป็นอันตรายได้¹³⁸ ในที่สุดพลเอกจรัสก็ประกาศว่า “การทำประชาพิจารณได้สิ้นสุดลงแล้วตามกระบวนการที่ถูกต้อง”¹³⁹ การประกาศดังกล่าวมีขึ้นหลังจากที่การทำประชาพิจารณดำเนินการไปประมาณครึ่งชั่วโมง¹⁴⁰

ในวันเดียวกันนั้น ฝ่ายที่คัดค้านโครงการฯ ที่ได้เดินทางกลับที่พัก เมื่อเดินทางมาถึงหน้าสำนักงานสนามของโครงการฯ ในอำเภอจะนะ ก็ได้มีผู้ใช้อาวุธปืนยิงมาโดนรถของฝ่ายคัดค้านโครงการฯ ฝ่ายคัดค้านโครงการจึงได้เดินทางไปแจ้งความ แต่พวกเขาพบว่าตำรวจไม่รีบเดินทางมาดำเนินคดี จึงเข้าปิดล้อมสำนักงานดังกล่าวและปิดถนนสายจะนะ – ปัตตานีพร้อมทั้งเรียกร้องให้ตำรวจจับตัวคนร้ายให้ได้ จนในที่สุดตำรวจก็สามารถจับกุมผู้ต้องหาได้หนึ่งคน แต่ตำรวจมิได้แจ้งข้อกล่าวหาจึงทำให้ฝ่ายผู้คัดค้านไม่พอใจ¹⁴² ยิ่งไปกว่านั้นยังมีข่าวว่าชาวบ้านได้ทำลายทรัพย์สินของสถานีตำรวจและมีการขว้างขวดที่ใส่น้ำมันที่จุดไฟแล้วเข้าไปในสถานีตำรวจ อีกด้วยซึ่งตำรวจก็ได้มีการออกหมายจับผู้ที่เกี่ยวข้องในเวลาต่อมา¹⁴⁵

ภายหลังจากเหตุการณ์วุ่นวายในการทำประชาพิจารณที่สนามกีฬาจระเขร์ ได้มีการออกมาเคลื่อนไหวของเครือข่ายต่างๆและองค์กรพัฒนาเอกชน เช่น การออกแถลงการณ์ร่วมคัดค้านประชาพิจารณที่อสังกาศไทย – มาเลเซียของเครือข่ายสิ่งแวดล้อมและองค์กรพัฒนา

¹³⁷ สถาบันครอบครัวและสถาบันพระปกเกล้า, การรับความขัดแย้งในกรณีการตัดสินใจโครงการวางท่อส่งก๊าซไทย – มาเลเซีย, หน้า 16.

¹³⁸ “ลำดับเวลาเดือด” มติชนสุดสัปดาห์ (23 – 29 ตุลาคม 2543): 5.

¹³⁹ “นาทิล้ม ‘ประชาพิจารณที่อสังกาศไทย – มาเลเซีย’” กรุงเทพธุรกิจ (22 ตุลาคม 2543): 22. พลเอกจรัส ได้ออกมากล่าว ภายหลังจากการทำประชาพิจารณว่า “...เหตุการณ์ที่เห็นได้เกิดขึ้นในเวทีนี้เห็นทำให้เมื่อเข้าไปอยู่ในที่ประชุมรับฟังความคิดเห็น ด้วยวิธีประชาพิจารณได้แล้วนั้น ผมมีเวลาดำเนินการได้เกือบชั่วโมงแต่หลังจากนั้นแล้วมีการละเมิดกฎเข้าไปข้างในก่อน เราจำเป็นต้องปิดการประชาพิจารณได้มาร่วมแสดงความคิดเห็นเนื่องจากเราได้พิจารณาประเด็นต่างๆที่ได้สอบถามจากพี่น้องประชาชนมาแล้วสำคัญอยู่ 8 ประเด็นและส่งประเด็นต่างๆเหล่านี้ให้พี่น้องประชาชนแล้วตั้งแต่การทำประชาพิจารณเมื่อวันที่ 29 กรกฎาคมและในคราวนี้ก็ได้ส่งประเด็นการพิจารณาออกไปให้พี่น้องประชาชนได้รับทราบแล้ว หูดถึงวันนี้ผมมีเวลาไม่มากนักก่อนที่เหตุร้ายจะเกิดขึ้น ก็ได้ขอถามกับที่ประชุมประชาพิจารณนั้นว่า ได้พิจารณาประเด็นต่างๆนั้นเป็นอย่างไร ได้รับทราบความคิดเห็นของประชาชนที่ไปแสดงความคิดเห็นในที่ประชุมประชาพิจารณนั้นเป็นส่วนใหญ่ก็เห็นด้วย ผมจึงได้สรุปว่าการรับฟังความคิดเห็นสาธารณะด้วยวิธีการประชาพิจารณนี้ได้ดำเนินไปสิ้นสุดตามขั้นตอนที่ 15 เพราะประชาชนได้แสดงความคิดเห็นแล้ว ผมน่าจะไม่มีเวลาเปิดโอกาสให้ราษฎรที่เดินทางมาจากบ้าน เสียเวลาทำมาหากิน เสียเงินเสียทองเดินทางมาได้มีโอกาสแสดงเป็นรายบุคคลแต่ไม่อาจจะทำได้ ก็ได้สอบถามโดยวิธีถามรวม...” ดูรายละเอียดใน “ประชาพิจารณเลือด” ไทยโพสต์ (22 ตุลาคม 2543): 3.

¹⁴⁰ “นาทิล้ม ‘ประชาพิจารณที่อสังกาศไทย – มาเลเซีย’” กรุงเทพธุรกิจ (22 ตุลาคม 2543): 22.

¹⁴² สุภรณ์รัตน์ ไรจน์ไพโรจน์, บรรณาธิการและเรียบเรียง, สถานการณ์สิ่งแวดล้อมไทย 2542 – 2543 (กรุงเทพฯ: มูลนิธิโลกสีเขียว, 2544), หน้า 331.

¹⁴⁵ “เอกสารสรุปเหตุการณ์หลังประชาพิจารณ,” (เอกสารไม่ตีพิมพ์เผยแพร่)

เอกชนซึ่งมีเครือข่ายองค์กรพันธมิตร 30 องค์กร¹⁴⁶ เป็นต้น นอกจากนั้นได้มีการออกหมายจับผู้นำไอปาร์กในวันประชานิธิการ (อุเชนทร์ เชียงเสน) ทำให้ชาวบ้านที่กลุ่มผู้คัดค้านโครงการประชานิธิการออกมาประกาศว่าจะเข้ามอบตัวด้วย¹⁴⁷ หลังจากนั้นได้มีองค์กรต่างๆ เช่น ครป.และ 15 องค์กรประชาธิปไตย รวมทั้ง สนนท. ได้ออกมาเรียกร้องให้รัฐบาลยกเลิกหมายจับ เพราะจะนำไปสู่เหตุการณ์รุนแรงและการเผชิญหน้า¹⁴⁸ และในวันที่ชาวบ้านเดินทางมาร่วมมอบตัวกับตำรวจในเหตุการณ์ประชานิธิการ ชาวบ้านฝ่ายผู้คัดค้านจึงได้เข้าแจ้งความ นายกรัฐมนตรี(นายชวน หลีกภัย) รัฐมนตรีว่าการกระทรวงอุตสาหกรรม (นายสุวัจน์ ลิปตพัลลภ) และพลเอกจรัล กุลละวณิชย์ ในข้อหาปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบและขัดต่อรัฐธรรมนูญ¹⁴⁹

ในระหว่างความเคลื่อนไหวข้างต้น คณะกรรมการประชานิธิการได้พิจารณาสรุปผลว่า เห็นควรให้ดำเนินการโครงการนี้เพราะจะก่อประโยชน์ต่อประเทศชาติโดยรวม ส่วนการคัดค้านนั้นเกิดจากคนเพียงกลุ่มน้อยและเป็นผลมาจากการขาดความเข้าใจที่ถูกต้องซึ่งรัฐบาลจะต้องประชาสัมพันธ์มากขึ้น¹⁵⁰ นอกจากนั้น คณะกรรมการกฤษฎีกาได้แจ้งผลการหารือกับกระทรวงอุตสาหกรรมว่าโครงการนี้ไม่จำเป็นต้องทำประชานิธิการเนื่องจากเป็นโครงการของเอกชนและการพิจารณาอนุมัติโครงการขึ้นกับรัฐมนตรีว่าการกระทรวงอุตสาหกรรม ไม่ต้องรับความเห็นชอบจากคณะรัฐมนตรี ดังนั้น คณะรัฐมนตรีจึงมีมติเมื่อวันที่ 19 ธันวาคม 2543 ให้กระทรวงอุตสาหกรรมดำเนินโครงการฯ นี้ต่อตามคำวินิจฉัยของคณะกรรมการกฤษฎีกา¹⁵¹ แต่การดำเนินการดังกล่าวก็ไม่มี ความคืบหน้ามากนักเพราะอยู่ในระหว่างการเลือกตั้ง

3.6.2 เหตุการณ์การสลายการชุมนุมในวันที่ 20 ธันวาคม 2545

เหตุการณ์ความรุนแรงเกิดขึ้นหน้าโรงแรม เจ บี หาดใหญ่ซึ่งมีความแตกต่างจากเหตุการณ์ความรุนแรงในการทำประชานิธิการทั้งสองครั้ง เนื่องจากในเหตุการณ์นี้มีการระบุอย่างชัดเจนว่ามีการสั่งการให้เจ้าหน้าที่ตำรวจใช้กำลังเข้าสลายการชุมนุม ซึ่งจะกล่าวในรายละเอียดต่อไป สำหรับรายละเอียดของเหตุการณ์มีดังนี้

ภายหลังจากการตัดสินใจของรัฐบาลพันตำรวจโท ดร.ทักษิณ ชินวัตรที่จะดำเนินโครงการฯ ต่อ ในเดือนพฤษภาคม 2545 ซึ่งการตัดสินใจดังกล่าวนั้น ในทัศนะของฝ่ายผู้คัดค้าน

¹⁴⁶ "ประณามประชานิธิการเลือด" ใน ไทยโพสต์ (23 ตุลาคม 2543): 2.

¹⁴⁷ สุภรนต์ โจนไพรวงศ์, 2544, บรรณาธิการและเรียบเรียง, สถานการณ์สิ่งแวดล้อมไทย 2542 – 2543, หน้า 331.

¹⁴⁸ เรื่องเดียวกัน, หน้า 331.

¹⁴⁹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 333.

¹⁵⁰ เรื่องเดียวกัน, หน้า 333.

¹⁵¹ สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี, สรุปสาระสำคัญของมติคณะรัฐมนตรี, แหล่งข้อมูล

http://www.cabinet.thaiqov.go.th/cc_main21.htm (30 ธันวาคม 2548) ผลของมติดังกล่าวทำให้บริษัททวานส์ ไทย -

มาเลเซียและการปิโตรเลียมแห่งประเทศไทยออกมาเร่งรัดให้มีการตัดสินใจโครงการ โดยอ้างว่า บริษัทปิโตรนาสของมาเลเซีย

ได้เร่งรัดให้ไทยรีบตัดสินใจ ดูรายละเอียดใน สุภรนต์ โจนไพรวงศ์, 2544, บรรณาธิการและเรียบเรียง, สถานการณ์สิ่งแวดล้อมไทย 2542 – 2543, หน้า 333.

โครงการฯ ไม่มีการชี้แจงเหตุผลอย่างชัดเจน และหลายคำถามที่พวกเขาสงสัยยังไม่ได้รับคำตอบ ดังนั้น ฝ่ายผู้คัดค้านในนามแนวร่วมคัดค้านโครงการก่อสร้างก๊าซและโรงแยกก๊าซธรรมชาติไทย – มาเลเซียและอุตสาหกรรมต่อเนื่อง จึงออกแถลงการณ์อธิบายว่าทำไมจึงต้องคัดค้านพร้อมกับทวงถามถึงความถูกต้องและความเป็นธรรมกับรัฐบาล โดยในแถลงการณ์ดังกล่าวได้อธิบายในหลายประเด็น อาทิ เหตุผลที่ต้องคัดค้านโครงการอย่างละเอียดตั้งแต่จุดเริ่มต้นผู้และคัดค้านโครงการ การแสวงหาข้อมูล การตั้งคำถามกับหน่วยงานต่างๆ โดยเฉพาะการปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย การเคลื่อนไหวที่ผ่านมาของกลุ่ม การถูกข่มขู่คุกคาม จากนั้นในแถลงการณ์ยังได้ชี้แจงความจริงที่พวกเขาค้นพบ¹⁵² นอกจากนี้ ฝ่ายผู้คัดค้านโครงการฯ ยังได้จัดการชุมนุมครั้งใหญ่ขึ้นระหว่างวันที่ 2 – 4 กันยายน 2545 ซึ่งการชุมนุมครั้งนี้จัดขึ้นภายใต้กิจกรรมชื่อ “พี่น้องไทยสี่ภาคคัดค้านโครงการก่อสร้างก๊าซและโรงแยกก๊าซไทย – มาเลเซีย” หรือ มหกรรมประชาชน สู้เพื่อชาติ หยุด! ก๊าซไทยให้มาเลย์ ซึ่งเป็นการชุมนุมเพื่อสนับสนุนการคัดค้านโดยเครือข่ายองค์กรเอกชนทั้ง 4 ภาคกว่า 60 เครือข่าย จำนวนมากกว่า 1,000 คน กิจกรรมครั้งนี้จัดขึ้นที่บริเวณลานหอยเสียบ อำเภอ ฉะนะ จังหวัดสงขลา ซึ่งในกิจกรรมนี้ผู้ที่มาร่วมงานจะได้รับการขอความร่วมมือให้ใส่สวมเสื้อสีแดง ซึ่งสมาชิกเครือข่ายคัดค้านคนหนึ่งระบุว่า “เมื่อเราคัดค้านมาตลอดระยะเวลา 4 – 5 ปีโดยใช้สัญลักษณ์สีเขียวในการคัดค้านซึ่งหมายถึงการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมแต่ไม่ได้ผล รัฐบาลภายใต้การนำของพ.ต.ท.ทักษิณกลับไม่เคยเห็นคุณค่าของสิ่งแวดล้อม สั่งเดินหน้าโครงการ จากนี้ไปเราจะใช้สัญลักษณ์สีแดงในการคัดค้านโครงการ โดยกิจกรรมในวันที่ 3 และ 4 ก.ย. 2545 กลุ่มคัดค้านจะสวมเสื้อสีแดงพร้อมทั้งถือธงแดง ซึ่งหมายถึงความพร้อมที่จะต่อสู้ทุกวิถีทาง พร้อมแลกชีวิตเพื่อไม่ให้มีโครงการก่อสร้างขึ้นในพื้นที่”¹⁵³

ในขณะเดียวกัน ได้มีความเคลื่อนไหวจากชมรมสมาชิกสภาองค์กรการบริหารส่วนตำบล อำเภอฉะนะ ซึ่งได้ทำจดหมายลงวันที่ 15 พฤษภาคม 2545 แสดงความขอบคุณและสนับสนุนการตัดสินใจของนายกรัฐมนตรี กรณีโครงการก่อสร้างก๊าซและโรงแยกก๊าซธรรมชาติไทย – มาเลเซีย ถึงนายกรัฐมนตรีผ่านทางผู้ว่าราชการจังหวัดสงขลา¹⁵⁴

เหตุการณ์การแบ่งแยกออกเป็นขั้วอย่างชัดเจนข้างต้นทำให้หลายฝ่ายแสดงความหวังใยว่าวิธีการที่รัฐและเจ้าของโครงการฯ กำลังใช้ที่มุ่งพยายามผลักดันให้โครงการฯ สามารถ

¹⁵² “ฝ่ายค้านท่อก๊าซแถลงการณ์ทวงความถูกต้อง – เป็นธรรม” ผู้จัดการรายวัน (13 พฤษภาคม 2545): 1-3.

¹⁵³ ดูรายละเอียดใน มติชนรายวัน (3 กันยายน 2545): 16 และ คม ชัด ลึก (3 กันยายน 2545)[Online]. แหล่งข้อมูล: <http://www.mthai.com/square/news/news08367.html> [18 เมษายน 2547]

¹⁵⁴ เนื้อหาของจดหมายดังกล่าวระบุว่า ชมรมดังกล่าวมีสมาชิกเป็นสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลทั้ง 14 แห่งในอำเภอฉะนะ ซึ่งทางชมรมเห็นว่าโครงการนี้จะนำมาซึ่งความเจริญและเป็นโครงการที่สร้างงานสร้างรายได้ให้กับประชาชนในพื้นที่ ตลอดจนเป็นโครงการที่ก่อให้เกิดประโยชน์แก่ประเทศชาติ นอกจากนี้พวกเขายังร้องขอใน 3 ประเด็นคือ 1) ให้ดูแลและแก้ปัญหามลภาวะจากโรงงานอุตสาหกรรมที่มีอยู่ในอำเภอฉะนะในปัจจุบัน 2) ขอย่าให้มีโรงงานปิโตรเคมี และ 3) หากมีการก่อสร้างโรงงานอุตสาหกรรมขอให้จัดเป็นนิคมอุตสาหกรรม

ดำเนินการได้นั้นจะนำไปสู่ความรุนแรงที่ยากเกินเยียวยา¹⁵⁵ นอกจากนั้นยังมีการดำเนินกิจกรรมการคัดค้านของฝ่ายผู้คัดค้านอย่างต่อเนื่อง เช่น การจัดกิจกรรมต่างๆ การเดินทางไปยื่นหนังสือคัดค้านโครงการ ซึ่งส่วนใหญ่ไม่ปรากฏสู่สาธารณะเพราะขาดสื่อกลาง¹⁵⁶ แต่รัฐบาลยังคงดำเนินโครงการต่อไป

จนกระทั่งในวันที่ 20 ธันวาคม 2545 ก่อนหน้าที่คณะรัฐมนตรีจะเริ่มการประชุมสัญจรที่ อ.หาดใหญ่ จ.สงขลา ในวันที่ 21 ธันวาคม 2545 ได้เกิดเหตุการณ์วุ่นวายขึ้นบริเวณโรงแรมเจบี อ.หาดใหญ่ จ.สงขลา โดยฝ่ายผู้คัดค้านระบุว่า พวกเขามาเพื่อต้องการยื่นหนังสือถึงนายกรัฐมนตรีและต้องการเรียกร้องให้รัฐบาลทั้งสองประเทศยกเลิกโครงการฯ และได้มีการประสานงานระหว่างรัฐบาล ตำรวจและผู้ชุมนุมคัดค้านในเรื่องข้อตกลงต่างๆ ก่อนการเดินทางมาชุมนุม เช่น การห้ามมีอาวุธ จะไม่ใช้ความรุนแรง เส้นทางการเดินทาง และพื้นที่ที่ผู้ชุมนุมจะขอใช้ในการชุมนุม¹⁵⁷ โดยผู้ที่มีบทบาทอย่างมากในการประสานงาน คือ นายวัชรพันธุ์ จันทรวงจร ผู้ช่วยเลขาธิการนายกรัฐมนตรีในฐานะคณะทำงานนายกรัฐมนตรีด้านมวลชน¹⁵⁸ ซึ่งนายวัชรพันธุ์ ได้เคยมีบทบาทมาแล้วในการประสานงานกับกลุ่มผู้ชุมนุมคัดค้านโครงการฯ ในการเดินทางไปรับฟังปัญหาของนายกรัฐมนตรี ในวันที่ 4 – 5 มกราคม 2545 อย่างไรก็ตามในภายหลัง นายวันมูหะมัดนอร์ มะทา (รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยในขณะนั้น ทั้งยังดำรงตำแหน่งเป็น ประธานคณะทำงานเพื่อเตรียมความพร้อมในการจัดการประชุมคณะรัฐมนตรีในครั้งนั้น) ได้ชี้แจงข้อเท็จจริงต่อคณะกรรมการมีส่วนร่วมของประชาชน วุฒิสภา ว่า ตนไม่ทราบที่นายวัชรพันธุ์ เป็นผู้ได้รับมอบหมายให้เป็นผู้ประสานงานของฝ่ายรัฐบาล เพราะไม่มีคำสั่งนายกรัฐมนตรี จึงไม่ยอมให้บุคคลอื่นมารับผิดชอบในเรื่องความปลอดภัย เพราะถือว่าเรื่องนี้อยู่ในความรับผิดชอบของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยและผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติโดยตรง การประชุมครั้งนี้ไม่เกี่ยวกับโครงการท่อก๊าซไทย – มาเลเซีย จึงไม่ได้มอบหมายให้มีผู้ประสานงานกับผู้ชุมนุม¹⁵⁹

การตัดสินใจใช้กำลังตำรวจในการเข้าสลายการชุมนุมนั้น จากการชี้แจงของนายวันมูหะมัดนอร์ มะทา พลตำรวจเอกสันต์ ศรีदानนท์ (ผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติในขณะนั้น) และนายตำรวจระดับสูง พวกเขาได้รับรายงานว่ากลุ่มผู้ชุมนุมมีอาวุธ และพยายามบุกทะลวงเข้า

¹⁵⁵ สุภรนต์ โจรนไพรวงศ์, บรรณาธิการและเรียบเรียง, สถานการณ์สิ่งแวดล้อมไทย 2544 – 2545, หน้า 316. ตัวอย่างเช่น ค่าเดือนจากนักวิชาการ 1,384 คน เป็นต้น

¹⁵⁶ เรื่องเดียวกัน.

¹⁵⁷ คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ, รายงานผลการตรวจสอบการละเมิดสิทธิมนุษยชน: กรณีความรุนแรงอันเนื่องมาจากโครงการท่อก๊าซไทย – มาเลเซีย (กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ, 2546), หน้า 22.

¹⁵⁸ ดูรายละเอียดของบทสัมภาษณ์ที่เกี่ยวข้องกับเหตุการณ์และบทบาทของนายวัชรพันธุ์ ได้ใน "วัชรพันธุ์ จันทรวงจร รันทด ภารกิจ 'ก้าวใจ' ล้ม "สะพานเชื่อมพังทลายลงแล้ว" มติชนรายวัน (23 ธันวาคม 2545): 2.

¹⁵⁹ คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ, รายงานผลการตรวจสอบการละเมิดสิทธิมนุษยชน: กรณีความรุนแรงอันเนื่องมาจากโครงการท่อก๊าซไทย – มาเลเซีย, หน้า 24 – 25.

มาในพื้นที่ชั้นในสุดของพื้นที่รักษาความปลอดภัย ทำให้ต้องตัดสินใจสั่งการสลายการชุมนุม¹⁶⁰ ซึ่งมีการจับกุมแกนนำ 12 คนและได้มีการจับกุมเพิ่มอีก 27 คนรวมเป็น 39 คนซึ่งต่อมาในวันที่ 30 ธันวาคม 2547 ได้มีการยกฟ้องชาวบ้านจำนวนหนึ่ง¹⁶¹

หลังจากการปะทะกันดังกล่าว นายกรัฐมนตรีได้กล่าวในรายการนายกฯ ทักซิณคุยกับประชาชน ในวันเสาร์ที่ 21 ธันวาคม 2545 ในทำนองกล่าวหาว่าทางฝ่ายผู้คัดค้านโครงการฯ ที่ได้เดินทางมายื่นหนังสือเพื่อคัดค้านโครงการฯ เป็นผู้เริ่มก่อความรุนแรงและทำร้ายตำรวจ พร้อมทั้งยังระบุว่าเหตุการณ์นี้มืองค์กรพัฒนาเอกชนและนักการเมืองบางคนในท้องถิ่นบางคนอยู่เบื้องหลังเหตุการณ์วุ่นวายนี้¹⁶² นอกจากนี้ พลตำรวจเอกสันต์ ศรุตานนท์ ผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติยังให้สัมภาษณ์ว่า ตำรวจพยายามแจ้งข้อกล่าวหาให้เบาที่สุดเท่าที่จะทำได้ เพราะเห็นว่าเป็นคนไทยด้วยกัน ความจริงสามารถแจ้งข้อกล่าวหาการก่อการจลาจลและความไม่สงบได้แต่ไม่ทำ ส่วนจะฟันข้อกล่าวหาหรือไม่ขึ้นอยู่กับสำนวนในการสืบสวนสอบสวน หากกลุ่มผู้ชุมนุมลุกฮือเคลื่อนไหวอีก ตำรวจคงยอมไม่ได้แต่จะใช้วิธีละมุนละม่อม ตำรวจไม่ได้เป็นผู้ก่อเหตุ และยังคงกล่าวอีกว่า “การกระทำของตำรวจครั้งนี้ถูกต้องแล้ว เมื่อเขารุนแรงมาเราก็ต้องตอบโต้ไปเปิดดูได้ตามกฎหมายมาตรา 68...”¹⁶³

ภายหลังจากเหตุการณ์ดังกล่าว องค์กรพัฒนาเอกชนได้ออกมาประณามการใช้ความรุนแรงเข้าปราบปราม¹⁶⁴ ส่วนคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนได้ออกแถลงการณ์เกี่ยวกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น¹⁶⁵ นอกจากนี้ยังได้ตั้งคณะกรรมการเพื่อศึกษาและตรวจสอบกรณีเหตุการณ์รุนแรงอันเนื่องมาจากโครงการท่อก๊าซไทย-มาเลเซีย¹⁶⁶ ในขณะเดียวกันคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนของประชาชน วุฒิสภาก็ได้ทำการตรวจสอบเหตุการณ์นี้ด้วยเช่นกัน

3.6.3 เหตุการณ์ความรุนแรงและเหตุการณ์ที่สื่อเคำของความรุนแรงในปี 2546

เหตุการณ์ความรุนแรงและเหตุการณ์ที่สื่อเคำของความรุนแรงในปี 2546 มีจำนวนหลายเหตุการณ์ที่ปรากฏสู่สาธารณะผ่านทางสื่อมวลชนต่างๆ ซึ่งการศึกษานี้ได้พบข้อสังเกตว่า เหตุการณ์เหล่านี้ส่วนใหญ่เป็นการใช้กำลังเพื่อเข้าควบคุมสถานการณ์ของเจ้าหน้าที่ตำรวจ นอกจากนี้ยังพบว่ายังมีบางเหตุการณ์ที่มีการกล่าวหาว่าฝ่ายที่คัดค้านโครงการฯ เป็นผู้ใช้ความ

¹⁶⁰ เรื่องเดียวกัน, หน้า 29 – 30.

¹⁶¹ สามารถดูรายละเอียดได้ในคำพิพากษาของศาลจังหวัดสงขลา ในวันที่ 30 ธันวาคม 2547

¹⁶² คำกล่าวของ พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร นายกรัฐมนตรี ในรายการ “นายกฯ ทักซิณคุยกับประชาชน” ทางคลื่น F.M. 92.5 สถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย เวลา 08.00 น. วันเสาร์ที่ 21 ธันวาคม 2545.

¹⁶³ มติชนรายวัน (22 ธันวาคม 2545): 11.

¹⁶⁴ เรื่องเดียวกัน.

¹⁶⁵ ดูรายละเอียดแถลงการณ์ได้ใน ไทยโพสต์ (23 ธันวาคม 2545): 2.

¹⁶⁶ คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนได้รายงานผลการตรวจสอบออกมาในเดือนมิถุนายน 2546 ดูรายละเอียดได้ใน คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ, ผลการตรวจสอบการละเมิดสิทธิมนุษยชน กรณีความรุนแรงอันเนื่องมาจาก โครงการท่อ ก๊าซไทย – มาเลเซีย (กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ, 2546)

รุนแรง ซึ่งเหตุการณ์ต่างๆ เหล่านี้เกิดขึ้นภายใต้เหตุปัจจัย 2 ประการสำคัญ คือ การยื่นกรณในข้อตัดสินใจที่จะดำเนินโครงการฯ ต่อโดยจะไม่มีบททบทวนโครงการฯ ของรัฐบาลภายใต้การนำของพันตำรวจโท ดร.ทักษิณ ชินวัตรและผลสืบเนื่องจากเหตุการณ์ความรุนแรงในวันที่ 20 ธันวาคม 2545

โดยการนำเสนอในส่วนนี้นั้นจะเลือกเหตุการณ์ที่ปรากฏสู่สาธารณชนผ่านทางสื่อมวลชน 3 เหตุการณ์ คือ เหตุการณ์การทำร้ายเจ้าหน้าที่ของบริษัทรับช่วงงานก่อสร้างโครงการฯ ในเดือนพฤษภาคม เหตุการณ์การประจันหน้าระหว่างฝ่ายที่คัดค้านโครงการฯ กับเจ้าหน้าที่โครงการฯ และเจ้าหน้าที่ตำรวจในเดือนมิถุนายน และเหตุการณ์การจับกุมเยาวชนฝ่ายผู้คัดค้านโครงการฯ ในเดือนพฤศจิกายน ซึ่งในเหตุการณ์แรกมีการกล่าวหาว่าฝ่ายผู้คัดค้านเป็นผู้ทำร้ายเจ้าหน้าที่ ส่วนเหตุการณ์ที่สองเป็นเหตุการณ์การประจันหน้ากันที่เสี่ยงต่อการใช้ความรุนแรงระหว่างกันอย่างมาก ส่วนเหตุการณ์สุดท้ายนั้นเป็นการกล่าวหาจากฝ่ายผู้คัดค้านโครงการฯ ว่าตำรวจใช้กำลังเกินกว่าเหตุ ซึ่งแต่ละเหตุการณ์มีรายละเอียดดังนี้

3.6.3.1 เหตุการณ์ที่เจ้าหน้าที่ของบริษัทรับช่วงงานก่อสร้างโครงการฯ ถูกทำร้ายในเดือนพฤษภาคม

ในวันที่ 29 พฤษภาคม 2549 มีการแจ้งความกล่าวหาว่าฝ่ายผู้คัดค้านโครงการฯ ได้ทำร้ายเจ้าหน้าที่ของบริษัทรับช่วงงานก่อสร้างโครงการฯ จำนวน 2 คนขึ้น ซึ่งจากการสอบสวนของเจ้าหน้าที่ตำรวจพบว่า ผู้ที่ร่วมกันทำร้ายร่างกายอยู่ในฝ่ายผู้คัดค้านโครงการฯ เจ้าหน้าที่ตำรวจจึงได้เสนอศาลจังหวัดสงขลาหมายจับและศาลได้อนุมัติหมายจับประมาณ 10 รายในข้อหา ร่วมกันทำร้ายร่างกายผู้อื่น¹⁶⁷

ฝ่ายผู้คัดค้านโครงการฯ ได้ออกมาปฏิเสธข้อกล่าวหาดังกล่าวโดยออกแถลงการณ์เรื่องเปิดโปงหลักฐานรัฐบาลร่วมนายทุนสร้างภาพให้ชาวบ้านเป็นพวกรุนแรงและป่าเถื่อนเพื่ออ้างเหตุผลนำกำลังเข้าปราบปรามผู้คัดค้านโครงการฯ โดยในแถลงการณ์ดังกล่าวมีการเชื่อมโยงกับหนังสือราชการเลขที่ สข 0020/3973 ซึ่งเป็นหนังสือที่พลตำรวจตรีสันฐาน ชยนนท์ ทำถึงผู้ว่าราชการจังหวัดสงขลาและหนังสือที่บริษัท ทรานส์ไทย - มาเลเซียได้ทำถึงผู้บังคับการภูธรจังหวัดสงขลาเรื่องแผนการเข้าปฏิบัติงานในพื้นที่¹⁶⁸ ซึ่งฝ่ายผู้คัดค้านตีความจากหนังสือทั้งสองฉบับว่ารัฐบาลพยายามใส่ร้ายฝ่ายตนเพื่อเป็นข้ออ้างในการปราบปราม ดังปรากฏในความตอนหนึ่งของแถลงการณ์ว่า "ข้อเท็จจริงที่ปรากฏในหนังสือราชการดังกล่าว แสดงให้เห็นอย่างชัดเจนว่า ภาครัฐได้ร่วมมือกับกลุ่มนายทุนและมีความพยายามทุกวิถีทางที่จะสร้างความชอบ

¹⁶⁷ มติชนรายวัน (1 มิถุนายน 2546): 12.

¹⁶⁸ ตำรวจภูธรจังหวัดสงขลา, "หนังสือเลขที่ สข 0020/ 3673 เรื่อง โครงการก่อสร้างท่อก๊าซไทย - มาเลเซียและความเคลื่อนไหวของกลุ่มผู้คัดค้าน," 13 พฤษภาคม 2546. และ บริษัท ทรานส์ ไทย-มาเลเซีย (ประเทศไทย) จำกัด, "หนังสือเลขที่ TTMMHDY/004-2/46 เรื่อง การเข้าปฏิบัติงานสำรวจพื้นที่และจะตรวจสอบดินบริเวณพื้นที่โครงการโรงแยกก๊าซ," 7 พฤษภาคม 2546.

ธรรมในการดำเนินการกับกลุ่มผู้คัดค้านโครงการฯ อย่างเฉียบขาด ด้วยการสร้างภาพทางบวกให้กับฝ่ายตนและทำให้สาธารณชนมองกลุ่มผู้คัดค้านเป็นพวกหัวรุนแรง”¹⁶⁹

อนึ่ง พลตำรวจโทสันฐาน ชยนนท์ได้ออกมาปฏิเสธว่าไม่เคยเห็นหนังสือราชการเลขที่ สข 0020/3973 ดังกล่าว¹⁷⁰

ภายหลังจากเหตุการณ์ดังกล่าวและข้อมูลที่ทำให้ฝ่ายคัดค้านเชื่อว่าภาครัฐและบริษัทเจ้าของโครงการฯ มีแผนที่จะสลายการชุมนุม ฝ่ายผู้คัดค้านโครงการฯ ในพื้นที่จึงได้มีการจัดเวรยามเพิ่มขึ้นเป็นสองเท่าเพื่อรักษาความปลอดภัยบริเวณสถานที่ตั้งและบริเวณโดยรอบตลอด 24 ชั่วโมง¹⁷¹ ยิ่งไปกว่านั้น ฝ่ายผู้คัดค้านคนหนึ่งยังได้ออกมาระบุว่าเหตุการณ์การทำร้ายเจ้าหน้าที่บริษัทรับช่วงก่อสร้างโครงการฯ ดังกล่าว ทำให้สังคมจับจ้องมาที่กลุ่มชาวบ้านว่าต่อจากนี้ไปพวกเขาจะใช้ความรุนแรงหรือไม่¹⁷² อีกทั้งยังมีการระบุว่าชาวบ้านมีความเครียดอย่างมากหลังจากทราบข่าวว่ารัฐบาลจะใช้ความรุนแรงจัดการกับชาวบ้าน¹⁷³ และมีการให้ข่าวว่าระหว่างที่ชาวบ้านชุมนุมบริเวณลานหอยเสียบนั้นจะมีเจ้าหน้าที่ตำรวจตระเวนชายแดนตรวจสอบตลอดเวลา พร้อมทั้งแกนนำชาวบ้านยังถูกติดตามและข่มขู่ด้วย¹⁷⁴ สำหรับความเคลื่อนไหวจากภายนอกนั้น ได้มีการแสดงความคิดเห็นและมีแถลงการณ์ขององค์กรต่างๆ เพื่อท้วงติงและประณามความพยายามที่จะใช้กำลังของตำรวจในการสลายการชุมนุม เช่น คณะกรรมการรณรงค์เพื่อประชาธิปไตยและคณะทำงานปกป้องนักต่อสู้เพื่อสิทธิมนุษยชน เป็นต้น

อย่างไรก็ตาม พันตำรวจโท ดร.ทักษิณ ชินวัตร นายกรัฐมนตรี นอกจากจะออกมายืนยันว่า โครงการฯ จะต้องดำเนินต่อไปแล้ว นายกรัฐมนตรียังได้ระบุว่า ฝ่ายราชการจะไม่ละเมิดสิทธิเสรีภาพการชุมนุมตามระบอบประชาธิปไตย ยกเว้นกลุ่มผู้ชุมนุมจะทำผิดกฎหมายหรือก้าวล่วงสิทธิของผู้อื่นหรือมีการทำร้ายร่างกายซึ่งในกรณีนี้จะต้องถูกดำเนินคดี ต้องแยกให้ออกระหว่างการประท้วงกับการทำผิดกฎหมาย¹⁷⁵

¹⁶⁹ เครือข่ายคัดค้านโครงการท่อส่งก๊าซ โรงแยกก๊าซธรรมชาติไทย – มาเลเซียฯ, “แถลงการณ์เปิดโปงหลักฐาน รัฐบาลร่วมนายทุนสร้างภาพให้ชาวบ้านเป็นพวกหัวรุนแรง – ป่าเถื่อนเพื่ออ้างเหตุผลนำกำลังปราบปรามผู้คัดค้านโครงการท่อ ก๊าซฯ,” 30 พฤษภาคม 2546.

¹⁷⁰ มติชนรายวัน (2 มิถุนายน .2546): 5.

¹⁷¹ มติชนรายวัน (2 มิถุนายน .2546): 5.

¹⁷² ข่าวสด (2 มิถุนายน .2546): 13.

¹⁷³ ข่าวสด (3 มิถุนายน .2546): 16.

¹⁷⁴ มติชนรายวัน (4 มิถุนายน .2546): 12.

¹⁷⁵ เรื่องเดียวกัน และ กรุงเทพธุรกิจ (4 มิถุนายน 2546): 13, 16.

3.6.3.2 เหตุการณ์การเผชิญหน้าระหว่างฝ่ายคัดค้านโครงการกับเจ้าหน้าที่ตำรวจในเดือนมิถุนายน

หลังจากเหตุการณ์การใช้ความรุนแรงในเดือนธันวาคม 2545 ได้มีคณะกรรมการเกิดขึ้นเพื่อสอบสวนกรณีดังกล่าวขึ้นหลายคณะ แต่คณะที่มีข่าวปรากฏสู่สาธารณะ คือ คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนและคณะกรรมการการมีส่วนร่วมของประชาชน วุฒิสภา ซึ่งในเดือนมิถุนายน 2546 ทั้งสองคณะได้แถลงผลการสอบสวนข้อเท็จจริง¹⁷⁶ โดยมีข้อสรุปที่ตรงกันว่า ตำรวจเป็นผู้ที่ก่อความรุนแรงก่อน ซึ่งคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนได้เสนอมาตรการเพื่อเยียวยาผู้ที่ได้รับความเสียหายและเสนอมาตรการป้องกันไม่ให้เกิดเหตุเช่นนี้อีกหลายข้อ แต่ก็ไม่ได้รับความสนใจจากรัฐบาล ยิ่งไปกว่านั้นนายกรัฐมนตรียังมีท่าทีที่จะพยายามผลักดันให้โครงการฯ เกิดความสำเร็จและแสดงท่าทีเชิงลบต่อองค์กรพัฒนาเอกชนที่มีบทบาทในโครงการฯ¹⁷⁷

ยิ่งไปกว่านั้นพลตำรวจเอกสันต์ ศรีदानนท์ (ผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติในขณะนั้น) ได้ให้สัมภาษณ์ว่าได้อนุมัติแผนรักษาความปลอดภัยเพื่อป้องกันไม่ให้เกิดเหตุรุนแรงขึ้นอีกต่อไปในการดำเนินโครงการก่อสร้าง โดย บข.ภ. 9 เป็นผู้จัดทำแผน ซึ่งเบื้องต้นจะใช้กำลังตำรวจภูธรร่วมกับตำรวจตระเวนชายแดน (ตชด.) อย่างละ 2 กองร้อย รวม 4 กองร้อยหรือกว่า 400 นายซึ่งจะเป็นกองกำลังที่ไม่ประกอบอาวุธ มีลำดับชั้นในการดำเนินการแล้วแต่เหตุการณ์ โดยมีกำลังทหารเป็นหน่วยสนับสนุนอยู่ที่ตั้งของทหารเอง¹⁷⁸ นอกจากนั้นพลตำรวจเอกสันต์ยังยืนยันว่าจะไม่มีการใช้กำลังเข้าไปสลายการชุมนุมของกลุ่มผู้คัดค้านที่ลานหอยเสียบตราบไคที่ยังมีการชุมนุมและทำกิจกรรมกันอย่างสงบ¹⁷⁹ โดยเดิมมีกำหนดว่ากองร้อยดังกล่าวจะเข้าประจำการในพื้นที่ในวันที่ 1 กรกฎาคม 2546 แต่พลตำรวจเอกสันต์ ศรีदानนท์ ผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ (ในขณะนั้น) ได้ออกมาระบุว่าตำรวจต้องเข้าไปในพื้นที่ก่อนกำหนดเพราะว่ามีข่าวว่าคนบางกลุ่มจะเข้ามาครอบครองพื้นที่ก่อน 2 – 3 วัน หากปล่อยให้เข้าไปก่อนแล้วตำรวจหามออกมาคงจะดูไม่ดี จึงเลื่อนกำหนดเข้าพื้นที่เร็วขึ้นเป็นวันที่ 22 มิถุนายน 2546 ทำให้แผนของผู้ที่ต้องการเข้าพื้นที่ก่อนต้องล้มเหลวจึงออกมาไวววย¹⁸⁰ และได้มีการชี้แจงเพิ่มเติมในภายหลังว่า เจ้าหน้าที่ตำรวจได้เข้าไปอยู่เฉพาะในพื้นที่ 900 ไร่ที่เป็นทรัพย์สินของบริษัททรานส์ ไทย – มาเลเซีย จำกัด โดยพื้นที่ดังกล่าวจัดเก็บวัสดุอุปกรณ์และทรัพย์สินจำนวนมาก ตำรวจมีพันธกรณีที่ต้องดูแลความปลอดภัยของทรัพย์สิน โดยที่เจ้าหน้าที่ส่วนใหญ่จะมีเฉพาะโล่และกระบอง ยกเว้นเจ้าหน้าที่ที่รักษาความปลอดภัยซึ่งจะต้องมีอาวุธปืน¹⁸¹

¹⁷⁶ ดูรายละเอียดของข้อสรุปได้ในในส่วนที่เกี่ยวข้องกับข้อเสนอของ "คนกลาง" ในบทนี้

¹⁷⁷ ดูรายละเอียดตัวอย่าง คำให้สัมภาษณ์ของนายกรัฐมนตรีได้ใน ผู้จัดการ (23 มิถุนายน 2546): 1, 15.

¹⁷⁸ มติชนรายวัน (20 มิถุนายน 2546): 16. นอกจากนั้นยังมีการออกคำสั่งปฏิบัติการรักษาความปลอดภัยโครงการก่อสร้างท่าอากาศยาน – มาเลเซีย โดยตำรวจภูธรภาค 9 ในเดือน มิถุนายน 2546.

¹⁷⁹ มติชนรายวัน (20 มิถุนายน 2546): 16.

¹⁸⁰ มติชนรายวัน (27 มิถุนายน 2546): 16

¹⁸¹ เรื่องเดียวกัน.

ต่อมาในวันที่ 21 มิถุนายน 2546 ได้มีเจ้าหน้าที่ตำรวจกว่า 600 นาย ซึ่งนายตำรวจทั้งหมดมีหมวก โล่และกระบองเป็นอาวุธ¹⁸² ได้กระจายกำลังลงในพื้นที่ก่อสร้างโครงการฯ โดยพื้นที่ก่อสร้างโครงการโรงแยกก๊าซฯ นั้นห่างจากพื้นที่ลานหอยเสียบ 800 เมตร ซึ่งการลงมาประจำการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อคุ้มกันและอำนวยความสะดวกให้กับเจ้าหน้าที่ของโครงการฯ ที่จะต้องขออุปกรณ์และปรับแต่งพื้นที่เพื่อการก่อสร้าง¹⁸³

สำหรับท่าทีของฝ่ายผู้คัดค้านโครงการฯ นั้นได้มีการเคลื่อนย้ายไปปักหลักยังที่ดินของชาวบ้านคนหนึ่งเพื่อคุ้มครองที่ดินผืนนี้ เนื่องจากที่ดินดังกล่าวอยู่ตรงกลางพื้นที่การก่อสร้างที่ยังไม่ยอมขายให้กับบริษัท โดยได้มีการปลูกกระต๊อบเล็กๆ หลายหลังกระจายอยู่รอบพื้นที่ดังกล่าวซึ่งใกล้กับฐานที่ตั้งของตำรวจชุดคุ้มครองโครงการฯ เพื่อกำหนดเป็นแนวกันชนการก่อสร้างโรงแยกก๊าซโดยตั้งชื่อว่า “ลานหอยเสียบ 2”¹⁸⁴

นอกจากนี้ พลตำรวจตรี สันฐาน ชยนนท์ ผบก.ภ.สงขลา (ในขณะนั้น) ยังได้ออกมาระบุว่า ชาวบ้านฝ่ายที่คัดค้านโครงการฯ เตรียมแผนที่จะเผาลานหอยเสียบและจะยึดเยียดว่าเป็นการกระทำของเจ้าหน้าที่ตำรวจ ซึ่งได้มีการปฏิเสธจากแกนนำในฝ่ายคัดค้านคนหนึ่ง พร้อมทั้งยังระบุว่าตำรวจต่างหากที่พยายามสร้างสถานการณ์ให้ชาวบ้านฝ่ายที่คัดค้านโครงการฯ กลายเป็นจำเลยของสังคม¹⁸⁵

เจ้าหน้าที่ตำรวจในพื้นที่ยังได้มีการสร้างบังเกอร์ มีการส่งนายตำรวจ (มีปืนเป็นอาวุธ) จำนวน 3 ชุด ประมาณ 10 นาย ออกลาดตระเวนไปตามบริเวณรอบนอกพื้นที่ก่อสร้างโครงการฯ และลาดตระเวนไปตามถนนสายหลักในพื้นที่ตลอด 24 ชั่วโมง นอกจากนั้นยังมีการใช้เฮลิคอปเตอร์ลาดตระเวน ใช้เรือจากตำรวจน้ำลาดตระเวนบริเวณชายหาด ซึ่งในเรื่องเรือลาดตระเวนนี้ได้มีการออกมาปฏิเสธว่าไม่ได้เกี่ยวข้องกับโครงการฯ แต่อย่างใด¹⁸⁶

ทางฝ่ายผู้คัดค้านเอง นอกจากจะเตรียมพร้อมรับมือกับสถานการณ์ต่างๆ ในพื้นที่ลานหอยเสียบ และลานหอยเสียบ 2 แล้ว ยังได้มีการเรียกร้องให้สาธารณชนสนใจในประเด็นที่ตำรวจเข้ามาในพื้นที่จำนวนมากเพิ่มขึ้น เช่น ข้อเรียกร้องของบรรจง นะแส ที่เรียกร้องให้สังคมจับตามองการใช้อำนาจรัฐต่อประชาชนฝ่ายผู้คัดค้านโครงการฯ¹⁸⁷ นอกจากนั้นฝ่ายที่คัดค้านโครงการฯ ยังได้เดินทางไปยังฐานของชุดปฏิบัติการส่วนหน้า ตำบลลี้ชัน (หรือชุดของตำรวจที่เข้ามาคุ้มครองโครงการฯ) เพื่อยื่นหนังสือกรณีที่เจ้าหน้าที่รัฐเข้ามาตั้งฐานและให้ความคุ้มกันโครงการฯ รวมถึงเรียกร้องให้เลิกสร้างข่าวใส่ร้ายชาวบ้าน และได้มีการทำป้ายผ้าเขียนข้อความ

¹⁸² มติชนรายวัน (22 มิถุนายน 2546): 14.

¹⁸³ ข่าวสด (22 มิถุนายน 2546): 13.

¹⁸⁴ มติชนรายวัน (23 มิถุนายน 2546): 16.

¹⁸⁵ เรื่องเดียวกัน.

¹⁸⁶ มติชนรายวัน (27 มิถุนายน 2546): 16.

¹⁸⁷ ข่าวสด (23 มิถุนายน 2546): 16.

ต่างๆ ยิ่งไปกว่านั้นพวกเขายังมีความเชื่อว่า กำลังของตำรวจที่เข้ามาประจำการนั้นมาเตรียมพร้อมเพื่อที่จะบุกสลายฝูงชนในลานหอยเสียบ และมาเพื่อปฏิบัติการข่มขู่ชาวบ้าน ด้วยการออกลาดตระเวน ถ่ายภาพ และตรวจสอบบ้านเรือนของผู้ที่คัดค้านโครงการฯ และสั่งให้ตำรวจเป็นเหมือนยามให้กับบริษัท¹⁸⁸

โดยสรุป สถานการณ์ในพื้นที่ในช่วงนี้มีความตึงเครียดมาก นอกจากจะมีการเผชิญหน้ากันของทั้งสองฝ่ายแล้ว ยังมีการปล่อยข่าว และการสร้างสถานการณ์ต่างๆ เช่น การวางระเบิดเจาะยางรถของเจ้าหน้าที่ตำรวจ การยิงปืนขู่ การแอบถ่ายรูปโดยบุคคลไม่ทราบฝ่าย เป็นต้น ยิ่งไปกว่านั้นในเดือนกรกฎาคม 2546 ได้มีตัวแทนชาวบ้านจาก 137 หมู่บ้าน 14 ตำบลในพื้นที่อำเภอจะนะ จำนวนมากกว่า 1,000 คน ได้เดินทางมารวมตัวกันเพื่อแสดงประชามติสนับสนุนรัฐบาลการก่อสร้างโครงการฯ โดยได้มีการยื่นหนังสือสนับสนุนผ่านทางผู้ว่าราชการจังหวัดสงขลา ซึ่งในหนังสือสนับสนุนดังกล่าวมีรายชื่อของผู้ที่ลงนามว่าให้การสนับสนุนมากกว่า 20,000 คน ซึ่งฝ่ายผู้คัดค้านโครงการฯ เชื่อว่า รายชื่อดังกล่าวเป็นคำสั่งของนายอำเภอจะนะ ที่บังคับให้ผู้ใหญ่บ้านเป็นผู้จัดทำขึ้น¹⁸⁹ ซึ่งเหตุการณ์ดังกล่าวสร้างความกังวลใจให้กับผู้ที่หวังใจว่าจะบานปลายกลายเป็นการเผชิญหน้าระหว่างฝ่ายผู้สนับสนุนโครงการฯ และฝ่ายผู้คัดค้านโครงการฯ¹⁹⁰

3.6.3.3 เหตุการณ์การจับกุมเยาวชนฝ่ายผู้คัดค้านโครงการฯ ในเดือนพฤศจิกายน

โครงการฯ ยังคงดำเนินต่อไปท่ามกลางการเผชิญหน้ากันระหว่างเจ้าหน้าที่ตำรวจและฝ่ายผู้คัดค้านโครงการฯ ในพื้นที่ก่อสร้างโครงการฯ และการจับกุมอย่างต่อเนื่องของเจ้าหน้าที่ตำรวจโดยอ้างว่าจับกุมตามหมายจับในเหตุการณ์วันที่ 20 ธันวาคม 2545 ในเวลาเดียวกันได้มีกระแสเรียกร้องให้มีการเปิดเวทีสาธารณะจากหลายฝ่าย เพื่อเปิดเผยข้อมูลที่แท้จริงสู่สาธารณะ อย่างไรก็ตาม ท่ามกลางความวุ่นวายดังกล่าวนั้นดูเหมือนว่าโครงการฯ จะสามารถดำเนินต่อไปโดยราบรื่น “ปัญหา” ที่เกิดขึ้นล้วนแต่เป็นปัญหาของฝ่ายที่คัดค้านโครงการฯ กับรัฐบาลหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐ ไม่เกี่ยวกับบริษัท กระนั้น ในวันที่ 11 พฤศจิกายน 2546 ก็ได้เกิดเหตุการณ์การใช้ความรุนแรงที่เจ้าหน้าที่ของบริษัทได้มีส่วนเกี่ยวข้องด้วย ซึ่งมีรายละเอียดตามรายงานข่าว ดังนี้

เจ้าหน้าที่ชุดสำรวจพื้นที่ของบริษัท ทรานส์ ไทย – มาเลเซีย (ประเทศไทย) จำกัด พร้อมกำลังตำรวจอีก 5 นาย ได้เข้าไปสำรวจพื้นที่ป่าพรุ บริเวณตรงข้ามลานหอยเสียบ ระหว่างเดินทางได้พบกับชาวบ้านและกลุ่มเยาวชนประมาณ 20 คนที่ได้มีการเข้ามาสอบถามรายละเอียดจนเกิดการถกเถียงกันขึ้นและมีการขัดขวางไม่ให้เจ้าหน้าที่ออกจากพื้นที่ พร้อมทั้ง

¹⁸⁸ ข่าวสด (26 มิถุนายน 2546): 12.

¹⁸⁹ มติชนรายวัน (7 กรกฎาคม 2546): 12.

¹⁹⁰ กรุงเทพธุรกิจ (8 กรกฎาคม 2546): 13.

ยังได้มีการถ่ายรูปไว้เป็นหลักฐาน ต่อมาตำรวจที่อยู่ในชุดสำรวจได้เรียกกำลังเสริมซึ่งได้เดินทางมามากกว่า 50 นาย ทำให้เกิดการปะทะกันขึ้น ซึ่งมีฝ่ายผู้คัดค้านได้รับบาดเจ็บสาหัส 1 คนและได้รับบาดเจ็บเล็กน้อยจำนวนมาก¹⁹¹ ส่วนตำรวจได้รับบาดเจ็บ 2 นาย¹⁹² ซึ่งต่อมาตำรวจได้มีการจับกุมเยาวชนที่คัดค้านโครงการฯ ไปจำนวน 3 คน โดยไม่ได้แจ้งว่าญาติว่าจะควบคุมตัวไปสอบสวนที่ใด และได้มีการตั้งข้อกล่าวหาในภายหลัง

อย่างไรก็ตามตามคำบอกเล่าของฝ่ายคัดค้านที่อยู่ในที่เกิดเหตุ พบว่า เหตุการณ์เริ่มต้นขึ้นเมื่อมีเจ้าหน้าที่โครงการฯ และเจ้าหน้าที่ตำรวจชุดคุ้มกันโครงการฯ เข้ามาสำรวจบริเวณพื้นที่ป่าพรุซึ่งตั้งอยู่ตรงข้ามลายหอยเสียบและเป็นพื้นที่สาธารณะ ทำให้เยาวชนฝ่ายคัดค้านโครงการฯ 5 คนได้เดินทางเข้าไปสอบถาม แต่ไม่ได้รับคำตอบ เยาวชนกลุ่มดังกล่าวจึงบอกให้กลุ่มบุคคลดังกล่าวหยุดรอเพื่อพูดคุยกับผู้ใหญ่ พร้อมๆกันนั้นเยาวชนกลุ่มดังกล่าวยังพบว่ามีอาวุธปืนอยู่ในรถจึงได้ถ่ายภาพไว้เป็นหลักฐาน แต่ยังไม่ทันที่จะมีการพูดคุย ก็ปรากฏว่ามีตำรวจราว 50 นายได้เดินทางมายังพื้นที่ป่าพรุและรุมทำร้ายเยาวชน จนมีเยาวชนคนหนึ่งสลบในที่เกิดเหตุ ซึ่งภายหลังตรวจพบว่าศีรษะแตกและกะโหลกกร้าว¹⁹³

ฝ่ายผู้คัดค้านโครงการฯ ได้กล่าวหาว่าตำรวจใช้กำลังเข้าทำร้ายทั้งๆ ที่ไม่มีความผิด ในขณะที่ตำรวจอ้างว่า เป็นเหตุการณ์ที่หลีกเลี่ยงไม่ได้เพราะตำรวจเกรงว่าจะมีการเรียกระดมพลชาวบ้านฝ่ายที่คัดค้านโครงการฯ แล้วจะเข้ามารุมทำร้ายเจ้าหน้าที่ชุดสำรวจและเจ้าหน้าที่ตำรวจ¹⁹⁴

ภายหลังเหตุการณ์ได้มีการเสริมกำลังเจ้าหน้าที่ปราบจลาจลในพื้นที่ สำหรับท่าทีของนายกรัฐมนตรีนั้นตามรายงานข่าวระบุตรงกันว่านายกรัฐมนตรีคิดว่าเรื่องดังกล่าวเป็นเรื่องเล็กน้อยและเจ้าหน้าที่ตำรวจได้ทำตามหน้าที่เพราะฝ่ายผู้คัดค้านโครงการฯ ทำผิดกฎหมายที่ไปกักขังหน่วงเหนี่ยวผู้อื่น¹⁹⁵ ในขณะเดียวกัน คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนและคณะกรรมการยุทธศาสตร์สันติวิธีก็ได้ลงพื้นที่เพื่อสอบถามข้อเท็จจริง

3.7 บทสรุป: สถานการณ์ความรุนแรงที่เกิดขึ้นในโครงการฯ

เมื่อพิจารณาจากเนื้อหาทั้งหมดที่ได้กล่าวไปข้างต้นจะพบว่า แม้ว่าจะมีความพยายามในการจัดการและแก้ไขปัญหาความขัดแย้งที่เกิดขึ้นและแต่ละฝ่ายก็พยายามอ้างว่าฝ่ายของตนได้ใช้สันติวิธีในการเผชิญหน้ากับปัญหา แต่ก็ปรากฏว่ายังมีความรุนแรงเกิดขึ้นในโครงการฯ ซึ่งสามารถแบ่งออกได้เป็น 2 ประเด็นคือ ความรุนแรงทางตรงและความรุนแรงเชิงโครงสร้าง ทั้งนี้ ความรุนแรงที่เกิดขึ้นนั้นเป็น

¹⁹¹ กรุงเทพธุรกิจ (12 พฤศจิกายน 2546): 20.

¹⁹² มติชนรายวัน (13 พฤศจิกายน 2546): 15.

¹⁹³ สัมภาษณ์ สุไรตะ โต๊ะหลี, 10 ธันวาคม 2548

¹⁹⁴ มติชนรายวัน (13 พฤศจิกายน 2546): 15.

¹⁹⁵ ผู้จัดการรายวัน (14 พฤศจิกายน 2546): 1, 15.

ข้อพิสูจน์ประการสำคัญว่าการใช้สันติวิธีในโครงการทอส่งก๊าซและโรงแยกก๊าซไทย – มาเลเซียนั้น ประสบปัญหาในการปฏิบัติ

3.7.1 ความรุนแรงทางตรงที่เกิดขึ้นในโครงการฯ

ความรุนแรงทางตรง คือ ความรุนแรงที่มีผลในเชิงการทำร้ายร่างกายและมีผู้กระทำเป็นที่มาของความรุนแรง¹⁹⁶ ซึ่งความรุนแรงทางตรงที่เกิดขึ้นในโครงการฯ นั้นได้มีการนำเสนอให้เห็นไปแล้วในหัวข้อตัวอย่างของความรุนแรงที่เกิดขึ้นในโครงการฯ อาทิ ความรุนแรงในการทำประชาพิจารณ์ทั้งสองครั้ง หรือความรุนแรงในเหตุการณ์วันที่ 20 ธันวาคม 2545 โดยที่เมื่อพิจารณาเฉพาะเหตุการณ์ความรุนแรงที่เกิดขึ้นจะพบว่า เหตุการณ์ดังกล่าวมีผู้ที่ก่อความรุนแรง มีการใช้อาวุธในลักษณะต่างๆ เช่น ด้วงคน โล่ กระบอง ปืน วาจา นอกจากนี้ยังพบว่ามีผลที่เกิดจากการใช้ความรุนแรงดังกล่าว อันได้แก่ การมีผู้บาดเจ็บ นอกจากนี้ผู้คนที่อยู่ในเหตุการณ์ความรุนแรงดังกล่าวยังได้รับผลกระทบทางด้านจิตใจอีกด้วย

3.7.2 ความรุนแรงทางโครงสร้าง

นอกเหนือจากความรุนแรงทางตรงที่ได้กล่าวไปข้างต้นแล้ว เมื่อพิจารณาสถานการณ์โดยรวมของความขัดแย้งจะพบว่า ความรุนแรงทางโครงสร้างที่ดำรงอยู่ได้กลายมาเป็นอุปสรรคสำคัญในการเผชิญหน้ากับความขัดแย้งด้วยสันติวิธี ซึ่งความรุนแรงทางโครงสร้างมีความหมายว่า อะไรก็ตามที่มาทำให้เกิดช่องว่างระหว่างศักยภาพมนุษย์กับสิ่งที่มนุษย์เป็นอยู่จริง¹⁹⁷

เมื่อพิจารณาจากกรณีความขัดแย้งโครงการทอส่งก๊าซและโรงแยกก๊าซไทย – มาเลเซียจะพบความรุนแรงทางโครงสร้างที่สำคัญที่ดำรงอยู่ คือ ความสัมพันธ์เชิงอำนาจและทรัพยากรที่ไม่เท่าเทียมกัน ซึ่งความรุนแรงดังกล่าวสามารถพิจารณาได้อย่างชัดเจนจากการใช้อำนาจรัฐที่มีทรัพยากรมากกว่าเข้าปราบปรามฝ่ายผู้คัดค้านโครงการฯ ในวันที่ 20 ธันวาคม 2545 ในขณะที่ทางฝ่ายผู้คัดค้านเองก็พยายามระดมทรัพยากรเท่าที่ตนเองจะสามารถทำได้ในการต่อกรและท้าทายอำนาจรัฐ ซึ่งจะสามารถพิจารณาได้จากเหตุการณ์ความวุ่นวายในการทำประชาพิจารณ์และเหตุการณ์การเผชิญหน้าในปี 2546

การดำรงอยู่ของความรุนแรงดังกล่าวได้ปิดกั้นศักยภาพด้านจินตนาการระหว่างคู่ขัดแย้งในการหาทางออกอย่างสร้างสรรค์จากความขัดแย้งที่เผชิญอยู่ เพราะต่างฝ่ายต่างพยายามดำรงอยู่ในจุดยืนของตนเอง คือ ฝ่ายหนึ่งต้องการรักษาความเหนือกว่าของตนเองเอาไว้ ในขณะที่อีกฝ่ายก็พยายามที่จะปรับความสัมพันธ์ด้วยวิธีการต่างๆ ยิ่งไปกว่านั้นจะเป็นเรื่องที่ไม่น่าแปลกใจ เมื่อเปรียบเทียบกรณีโครงการทอส่งก๊าซและโรงแยกก๊าซกับกรณีความขัดแย้งในโครงการพัฒนาขนาดใหญ่ของรัฐอื่นๆ ที่จะพบว่ามีลักษณะของการเกิดความรุนแรงทางกายภาพที่คล้ายคลึงกัน เพราะเนื่องจากมีความรุนแรงทางโครงสร้างดังกล่าวรองรับนั่นเอง

¹⁹⁶ ชัยวัฒน์ สถาอานันท์, ท้าทายทางเลือก: ความรุนแรงและการไม่ใช้ความรุนแรง, หน้า 13.

¹⁹⁷ เรื่องเดียวกัน, หน้า 26.